

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Zdravko Aleksić

Upor talibanov: med gverilo in terorizmom

Magistrsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Zdravko Aleksić

Mentor: doc. dr. Uroš Svete

Upor talibanov: med gverilo in terorizmom

Magistrsko delo

Ljubljana, 2012

Upor talibanov: med gverilo in terorizmom

Magistrsko delo obravnava oblike vojskovanja talibanov, pri čemer je glavni poudarek na asimetričnem vojskovanju, v katerem gverilsko vojskovanje in terorizem predstavljata osnovno taktiko. Afganistan kljub desetletnim naporom mednarodne skupnosti postaja vse bolj nestabilna in varnostno problematična država. Talibansko uporniško gibanje od leta 2002 uspešno gradi svojo uporniško organizacijo in povečuje število vojaških aktivnosti. Svoj vpliv iz južnega in jugovzhodnega dela širi tudi v zahodni in severni del države. Čeprav je gverilsko vojskovanje značilno za uporniške skupine, je analiza vojskovanja talibanskega uporniškega gibanja pokazala, da v njihovem vojskovanju prevladujejo teroristične oblike delovanja, kar potrjuje, da v konceptu asimetričnega vojskovanja terorizem postaja vse bolj uporabljana taktična oblika. Taliban poskušajo s terorjem prisiliti prebivalstvo v podporo, saj se zavedajo, da je za doseg končnega cilja podpora prebivalstva ključna. Z uporabo asimetričnega vojskovanja se spreminjajo tudi značilnosti njihove uporniške organizacije. Ugotovitve analize vojskovanja kažejo na spremenjeno taktiko talibanov, ki so zaradi nemoči napada na mednarodne varnostne sile svoje aktivnosti usmerili predvsem v civilno prebivalstvo. Njihov način vojskovanja povzroča mednarodnim in afganistanskim varnostnim silam težave, na katere trenutno nimajo odgovora, vendar ga bo za uspešen zaključek operacije vsiljevanja miru nujno treba poiskati.

KLJUČNE BESEDE: taliban, uporništvo, terorizem, asimetrično vojskovanje.

Taliban resistance: between guerrilla and terrorism

The dissertation deals with forms of warfare, the Taliban, with the main emphasis on asymmetric warfare, where guerrilla warfare and terrorism are constitute the basic tactics. Afghanistan, despite decades of effort by the international community is becoming increasingly unstable and problematic security state. Taliban rebels movement since 2002, successfully building a rebel organization and its growing number of military operations. Its influence in South and Southeast, it also spread to western and northern part of the country. Although guerrilla warfare characterized by the rebel groups, the analysis of warfare Taliban resistance fighters showed that in their warfare prevalent forms of terrorist activity, which confirms that in the concept of asymmetric warfare, terrorism is becoming increasingly used in tactical form. Taliban try to force the population to terror support, knowing that to achieve the ultimate goal to support key populations. The use of asymmetric warfare is changing the characteristics of their rebel organization. An analysis shows the changed warfare tactics of the Taliban, which are impossible for the attack on the international security forces, their activities were focused on the civilian population. Their method of warfare caused by international and Afghan security forces of the difficulties currently do not have the answer but, it will be the successful completion of imposing peace operations need to be found.

KEY WORDS: taliban, rebellion, terrorism, asymmetric warfare.

KAZALO

1	UVOD	8
2	METODOLOŠKI OKVIR.....	10
2.1	Predmet preučevanja	10
2.2	Cilj preučevanja	11
2.3	Hipoteze.....	11
2.4	Metode raziskovanja.....	12
2.5	Opredelitev temeljnih pojmov	12
2.5.1	Vojskovanje	12
2.5.2	Bojevniki	13
2.5.3	Mednarodno humanitarno pravo	14
3	ZNAČILNOSTI UPORNIŠKEGA DELOVANJA	14
3.1	Vrste in organizacija uporniških gibanj	14
3.2	Značilnosti uporniškega vojskovanja	19
4	ZNAČILNOSTI SODOBNEGA TERORISTIČNEGA DELOVANJA	21
4.1	Vrste in organizacija sodobnega terorizma	21
4.2	Značilnosti delovanja sodobnega terorizma	27
5	ASIMETRIČNO VOJSKOVANJE	28
5.1	Opredelitev asimetričnega vojskovanja.....	28
5.2	Značilnosti asimetričnega vojskovanja.....	32
6	VOJAŠKE SILE V AFGANISTANU	34
6.1	Talibani.....	34
6.1.1	Nastanek in obdobje vladanja.....	34
6.1.2	Neotalibani	38
6.2	Afganistanska nacionalna armada	43
6.3	Mednarodne varnostne podporne sile.....	47
7	OBLIKE VOJSKOVANJA TALIBANOV	50
7.1	Uporniške oblike vojskovanja	51
7.1.1	Napad.....	54
7.1.2	Bombni napad.....	58

7.1.3	Obramba	64
7.2	Teroristične oblike vojskovanja.....	65
7.2.1	Samomorilski napad	68
7.2.2	Napad z improvizirano eksplozivno napravo	70
7.2.3	Atentat in usmrtitev	72
7.2.4	Ugrabitev	73
7.2.5	Ustrahovanje.....	74
8	PRIMERJAVA OBLIK VOJSKOVANJA TALIBANOV	74
9	SKLEP	78
10	LITERATURA	81

Kazalo slik

Slika 3.1: Organizacija talibanov	18
Slika 4.1: Piramidna organizacija teroristične organizacije	25
Slika 4.2: Mrežna organizacija teroristične organizacije.....	26
Slika 6.1: Postopno širjenje upora	42
Slika 6.2: Regionalna vojaška poveljstva	49
Slika 7.1: Napad na FOB Robinson, Helmand, april 2008	56
Slika 7.2: Zaseda v vasi Daultabad, provinca Farah, junij 2008	58
Slika 7.3: Obramba vasi Sheawan, provinca Farah, avgust 2008.....	65

Kazalo tabel

Tabela 6.1: Regionalni vojaški sveti	39
Tabela 6.2: Uporniške skupine	40
Tabela 6.3: Popolnitev ANA	45
Tabela 7.1: Število napadov z improvizirano eksplozivno napravo na sile ISAF.....	60
Tabela 7.2: Pregled civilnih žrtev atentatov in usmrtitev	72
Tabela 7.3: Število ugrabitev in smrtnih žrtev	73
Tabela 8.1: Primerjava gverilskega bojevanja talibanov s splošnimi značilnostmi gverilskega bojevanja.....	75
Tabela 8.2: Primerjava terorističnih delovanj talibanov s splošnimi značilnostmi terorizma..	76

Kazalo grafov

Graf 7.1: Število napadov na sile ISAF in ANSF	53
Graf 7.2: Število oboroženih napadov na sile ISAF in ANSF	55
Graf 7.3: Število napadov z improvizirano eksplozivno napravo na sile ISAF in ANSF	60
Graf 7.4: Število samomorilskih napadov na sile ISAF in ANSF	62
Graf 7.5: Število napadov na civilne cilje	67
Graf 7.6: Delež civilnih smrtnih žrtev zaradi upornikov	68
Graf 7.7: Število samomorilskih napadov na civilne cilje.....	69
Graf 7.8: Število napadov z improvizirano eksplozivno napravo na civilne cilje.....	71
Graf 8.1: Primerjava napadov glede na cilj napada.....	77
Graf 8.2: Primerjava števila civilnih in vojaških smrtnih žrtev.....	78

SEZNAM KRATIC

AAF	Letalske sile Afganistana
ACM	Nevladna organizacija za poročanje in opazovanje konflikta v Afganistanu
ANA	Afganistanska nacionalna vojska
ANP	Afganistanska nacionalna policija
ANSF	Afganistanske nacionalne varnostne sile
ANASOC	Poveljstvo za posebne operacije
FM	Terenski priročnik
IED	improvizirana eksplozivna naprava
ISAF	Mednarodne sile za varnostno podporo
JIEDDO	Združena organizacija za uničevanje improviziranih eksplozivnih naprav
MHP	mednarodno humanitarno pravo
NATO	Organizacija severnoatlantske pogodbe
NCTC	Nacionalni protiteroristični center
OZN	Organizacija združenih narodov
SV	Slovenska vojska
UNAMA	Misija OZN v Afganistanu
VS	Varnostni svet
ZDA	Združene države Amerike
ŽK	ženevske konvencije

1 UVOD

Številne analize sodobnih oboroženih spopadov potrjujejo tezo, da je s koncem hladne vojne prišlo do spremembe vzorca (paradigme) vojskovanja. Klasičnih oblik vojne, kot smo jih poznali, ni več, sodobni konflikti pa so posledica predvsem notranjih težav držav ali entitet, zaradi česar vojna poteka v drugačni obliki, kot smo je bili vajeni do zdaj. V sodoben oborožen konflikt je ob uradnih vladnih organih vključeno tudi večje število različnih nedržavnih akterjev, kot so uporniška gibanja, kriminalne združbe in teroristične organizacije. V takšnih spopadih se je vojna preselila med celotno prebivalstvo (Smith 2005). S spremembo vojskovanja je uporaba gverilskih in terorističnih metod postala vsakdanjost sodobnih oboroženih spopadov. Napadov z netradicionalnimi metodami in sredstvi je vse več in taki napadi pri upornikih vse bolj prevladujejo, zato postaja razlikovanje med uporniški in terorističnimi organizacijami vse težje.

Afganistan je ena najbolj nestabilnih držav na svetu, v katerem je notranji, etični, verski, geografski in politični razkol nastal predvsem kot posledica poskusa modernizacije družbe, ki je pri plemenskih in verskih voditeljih naletela na velik odpor. Od sredine 70. let prejšnjega stoletja nasilje v Afganistanu narašča, vrhunec pa je doseglo s strogim talibanskim režimom, ki je vladal v obdobju 1996–2001. Podpora talibanskega režima terorističnim organizacijam, nasilje nad prebivalci Afganistana in teroristični napadi 11. septembra 2001 na cilje v ZDA so že leta 2001 povzročili vojaško posredovanje mednarodne skupnosti, ki je s pomočjo Severnega zavezništva¹ odstranila talibanski režim. Odstranitev režima je za mnoge predstavljala konec vojne in popolno zmago. Današnja realnost pa je drugačna, saj se je zrušeni talibanski režim uspel organizirati v sodobno uporniško gibanje in povečati svojo moč tako v številčnosti kot v oblikah delovanja. Po večletnem naraščajočem uporniškem delovanju mu je uspelo aktivnosti razširiti že skoraj na celotno ozemlje Afganistana in tudi v Pakistan.

Talibani se zavedajo, da ne morejo premagati mednarodnih sil, lahko pa v državi s svojim načinom delovanja povzročijo stanje, ki ga ne bo moč obvladovati. Začetno taktiko, ki je

¹ Severno zavezništvo – koalicija predvsem nepaštunskih strank, ki je nasprotovala vladanju talibanov (Tanner 2002, 352). Po strmoglavljenju se je predsednik Barhanuddin Rabanni (Tadžik) skupaj z vojaškimi silami umaknil v severni del države. Koalicijo so sestavljali pripadniki Tadžikov (Islamic Party of Afghanistan in Islamic Movement of Afghanistan), Uzbekov (National Islamic Movement of Afghanistan), Hazarov (Islamic Unity Party of Afghanistan) in v začetnem obdobju tudi del paštunskih plemen iz vzhodnih delov Afganistana (Islamic Union for the Liberation of Afghanistan in Eastern Shura). Vojaške sile koalicije je vodil Ahmad Shah Masood (Tadžik), po uspešno izvedenem atentatu nanj pa je poveljevanje skupnim silam prevzel uzbeški general Abdul Rashid Dostom. Nadzorovali so pet provinc na severovzhodu Afganistana in dolino Panshir severno od Kabula, kar predstavlja okoli 10 odstotkov celotnega ozemlja Afganistana.

obsegala napade na legitimne vojaške cilje, so v zadnjih letih občutno spremenili. Število napadov na civilne cilje od leta 2006 narašča, z njimi pa tudi škoda in civilne žrtve. Nova taktika obsega napade na civilno prebivalstvo in vladne institucije, njen osnovni namen pa je spodkopavanje učinkovitosti in vpliva vlade. Talibani za dosego končnega cilja uporabljajo dovoljena in nedovoljena sredstva in oblike, zato nekatera njihova delovanja lahko upravičeno označimo kot teroristična.

Varnostne razmere v Afganistanu nakazujejo, da so v zadnjih letih talibani svoje vojskovanje prilagodili tako, da imajo izbrani cilji napada neposredni učinek, zato je njihov posredni učinek veliko večji. Številni samomorilski napadi in napadi z IED, atentati, usmrtitve in druge oblike ustrahovanja civilnega prebivalstva so postali vsakdanost afganistanskega spopada. Prosto gibanje civilnega prebivalstva je zaradi obsežne uporabe tako imenovanih obcestnih bomb postalo zelo nevarno, saj ljudje ob aktiviranju take bombe zaradi velike rušilne moči praktično nimajo možnosti preživetja. Glavni cilj samomorilskih napadov je povzročiti čim večje število žrtev, materialno škodo in strah med prebivalstvom. Samomorilskih napadov, atentatov in usmrtitev je največ na področjih, kjer talibani še niso vzpostavili celovitega nadzora.

V letu 2011 se je število napadov na sile ISAF, ANSF in civilno prebivalstvo povečalo. Porast uporniških aktivnosti je nedvoumno rezultat napovedi mednarodne skupnosti o umiku iz Afganistana najkasneje do konca leta 2014. Napor mednarodne skupnosti za vzpostavitev mirnega in stabilnega okolja, v katerem bi bilo mogoče vzpostaviti ekonomske pogoje za razvoj afganistanske družbe, so obrodili nekatere pozitivne rezultate, vendar pa je dosežek veliko manjši od zelenega in pričakovanega. Uporništvo postaja vse bolj neobvladljivo, zato mora mednarodna skupnost sprejeti dejansko stanje in nanj primerno odgovoriti, če želi do odhoda iz Afganistana izpolniti svojo zavezo, da bo vzpostavila varno in stabilno okolje, ki bo omogočalo varno življenje vsem prebivalcem Afganistana.

Talibani se zavedajo, da je podpora prebivalstva za uspeh upora eden od najpomembnejših elementov, ki ga morajo doseči za vsako ceno, pa čeprav z ustrahovanjem. Svoje aktivnosti so usmerili v civilno prebivalstvo, predvsem na področjih, kjer poteka uspešno sodelovanje med prebivalstvom in vladnimi institucijami. Spremenjena taktika obsega napade na vse, ki jih ne podpirajo, ob tem pa je pomembno omeniti, da terorizem postaja vse bolj priljubljena taktika talibanov. Nezmožnost vojaške zmage je povzročila spremembo cilja napadov in uporabo taktike, v kateri imata izbrani cilj (prebivalstvo) in časovna dimenzija pomembno vlogo.

Podpora prebivalstva in dolgoročno gverilsko vojskovanje sta ključna za uspeh talibanov. Uporaba takšne taktike pa ima namen tudi zmanjšanje volje mednarodne skupnosti po prisotnosti v Afganistanu in njen umik iz njega.

V magistrskem delu, ki je pred vami, poskušam analizirati oblike vojskovanja talibanov, ki v boju za oblast ne spoštujejo nobenih pravil in jim prebivalstvo predstavlja le orodje za doseg svojih ciljev. Oblike njihovega vojskovanja so v veliki meri teroristične in jih v asimetričnem vojskovanju usmerjajo neposredno v civilno prebivalstvo, s čimer to postaja primarni cilj njihovih napadov. Naklonjenost prebivalstva v vojaškem spopadu postaja najpomembnejši element za doseg uspeha tako za talibane kot tudi za mednarodno skupnost.² V prihodnjem obdobju bosta primarni cilj in taktika talibanov obsegala napade na civilne cilje in uničevanje vseh že doseženih naporov vlade na varnostnem, socialnem in ekonomskem področju.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Predmet preučevanja

Predmet preučevanja magistrskega dela je oboroženo delovanje talibanov proti afganistanskim in mednarodnim varnostnim podpornim silam v Afganistanu in prebivalcem. Predlagana tema se mi zdi relevantna z dveh vidikov: prvič, obravnavanje takšne teme pomeni seznanjanje družbe z vsemi relevantnimi podatki in novimi spoznanji o sodobnih oboroženih spopadih, kar asimetrično vojskovanje nedvoumno je, ter pomaga lažje razumeti konflikt, ki je za mednarodno skupnost trenutno ena največjih težav, in drugič, strokovno relevantno magistrsko delo se nanaša na preučevanje nasprotnika in njegovega vojskovanja ter razumevanje njegove strategije, s katero poskuša doseči končni cilj. Preučevanje oblik bojevanja talibanov se mi zdi pomembno tudi zato, ker Slovenska vojska že vrsto let aktivno sodeluje v mednarodni vojaški operaciji v Afganistanu in bo zato preučevana tematika

² V okviru izvajanja protiterroristiških operacij so Američani razvili projekt vključevanja družboslovnih znanstvenikov, imenovan HTS (Human Terrain System). Bistvo projekta je vključevanje neposredne podpore družboslovnih in humanitarnih političnih ved poveljnikom na bojišču, saj sodobni konflikti, ki potekajo v kulturno, politično in tudi civilizacijsko povsem različnih okoljih, zahtevajo od vojakov in drugih sodelujočih dobro poznavanje kulture in tradicij lokalnega okolja. Oborožene sile so spoznale, da samo z obljubami o svobodi in razvoju ne morejo pridobiti naklonjenosti prebivalstva (Hearts and Minds), zato so v neposredno bojno podporo vključili antropologe, sociologe, politologe, demografe, kulturologe, geografe ter druge humanistične in družboslovne strokovnjake. Ti so sprva bili mišljeni le kot svetovalci, ki naj bi oblikovali baze podatkov, vendar so poveljniki na terenu zahtevali, da svetovalci neposredno sodelujejo v akcijah. Tako so oblikovali petčlanske ekipe, ki so spremljale vojake na terenu (Svete in drugi 2011a, 131–132).

koristila vsem, ki bodo sodelovali v vojaški operaciji kriznega odzivanja tudi po umiku mednarodnih vojaških sil iz Afganistana in ob prehodu na civilno obliko sodelovanja.

2.2 Cilj preučevanja

Cilji naloge, ki sem si jih zadal, so naslednji: prikazati osnovne značilnosti sodobnih uporniških in terorističnih organizacij in asimetričnega vojskovanja na primeru talibanov; predstaviti strani, vpletene v spopad, in analizirati način vojskovanja talibanov, ki ga vse bolj ob napadih na legitimne vojaške cilje usmerjajo v civilno prebivalstvo; ter z analizo taktičnih oblik delovanja prikazati, da teroristične oblike delovanja postajajo vse bolj značilnost sodobnih uporniških skupin.

Glede na teoretična izhodišča, da se v sodobnem asimetričnem konceptu pomen terorizma povečuje, bom v magistrskem delu poskušal s študijo primera talibanov odgovoriti na naslednja vprašanja: Kakšne oblike vojaških delovanj v asimetričnem vojskovanju uporabljajo talibani? Ali so se z uporabo asimetričnega vojskovanja spremenile nekatere značilnosti uporniških organizacij? Ali so teroristične metode postale v sodobnih uporniških organizacijah prevladujoča taktika? Ali talibani poskušajo z usmeritvijo asimetričnega vojskovanja v prebivalstvo izsiliti njegovo podporo? Ali so se oblike in usmerjenost vojaških delovanj talibanov v obdobju med letoma 2006 in 2011 spreminjale?

2.3 Hipoteze

Uporniki v Afganistanu, med katerimi so talibani največja in najbolj organizirana skupina, postajajo vse bolj organiziran nasprotnik. Kot pripadnik Slovenske vojske sem se trikrat udeležil operacije vsiljevanja miru³ v Afganistanu. Od leta 2006 spremljam varnostno situacijo v Afganistanu in ugotavljam, da vojna postaja vse bolj neobvladljiva, škoda in število žrtev pa vse večja. Talibani uporabljajo asimetrični način vojskovanja, v katerem je uporaba netradicionalnih oblik in sredstev značilnost šibkejših v spopadu. Številni samomorilski in bombni napadi, napadi z IED, številne usmrtitve in atentati ter druge oblike ustrahovanja so postali vsakdanjost afganistanskega spopada. Na podlagi navedenega

³ Vsiljevanje miru se izvaja v okvir sedmega poglavja ustanovne listine OZN. Po naravi vsebuje nasilna dejanja, ki se izvajajo, ko ni bil dosežen dogovor z udeleženiimi stranmi v konfliktu ali je ta vprašljiv. Namen vsiljevanja miru je vzdrževanje ali vzpostavitev miru oziroma uveljavitev pogojev, ki so definirani v mandatu sil. Vsiljevanje miru je vojaška aktivnost, ki je po svoji naravi blizu vojni in je po navadi posledica mandata OZN, ki dovoljuje uporabo bojnih delovanj za uresničitev cilja (Furlan in drugi 2006, 74).

postavljam prvo hipotezo: Med vojaškimi aktivnostmi talibanov je uporaba terorističnih metod prevladujoča taktika njihovega vojskovanja.

V poročilih in izvedenih analizah ugotavljam, da so talibani spremenili taktiko in svoje aktivnosti usmerili predvsem v civilno prebivalstvo. Pri tem uporabljajo tako dovoljene (propaganda, novačenje in podkupovanje) kot nedovoljene (samomorilski napadi, napadi z IED, atentati, umori in ustrahovanje) oblike delovanj. Pričakujem, da se bodo takšne oblike delovanj samo še stopnjevale. Na podlagi navedenega postavljam drugo hipotezo: Talibani so za doseganje končnega cilja asimetrično obliko vojskovanja usmerili predvsem v civilno prebivalstvo.

2.4 Metode raziskovanja

Pri verifikaciji postavljenih hipotez in doseganju zastavljenih ciljev bom uporabil naslednje raziskovalne metode:

- metodo zbiranja virov in študij ustrezne literature in virov;
- metodo analize, s katero bom preučil različno literaturo, ki obravnava osnovne pojme, ki opredeljujejo terorizem, upornišтво in asimetrično vojskovanje;
- deskriptivno metodo, s katero bom opisal in predstavil osnovne pojme, ki so pomembni za razumevanje tematike v naslednjih poglavjih;
- statistično metodo, s katero bom zbral potrebne podatke, ki jih bom uporabil pri analizi oblik asimetričnega vojskovanja;
- metodo primerjalne analize, s katero bom primerjal oblike delovanj gverilskega vojskovanja z njegovimi splošnimi značilnostmi ter napade na vojaške in civilne cilje;
- izkustveno metodo, ki jo bom uporabil pri obravnavanju posameznih oblik vojskovanja.

2.5 Opredelitev temeljnih pojmov

2.5.1 Vojskovanje

Vojskovanje lahko definiramo kot postopek uporabe sile in sredstev za uničenje sovražnika oziroma oslabitev njegove obrambe (Jogan 1997, 30). Oboroženi spopad predstavlja oborožene sovražnosti določene intenzitete, ki presegajo raven posamičnih spopadov med oboroženimi silami dveh ali več držav ali med državo in eno ali več organiziranimi

nedržavnimi oboroženimi skupinami ali med takšnimi organiziranimi nedržavnimi oboroženimi skupinami in ki sprožijo uporabo prava oboroženih spopadov (Sancin in drugi 2009, 32–33). V vojaški znanosti nekateri avtorji izhajajo iz izhodišča, da vojaška veda obsega vojno (warfare) in oboroženi boj (combat), drugi pa predmet vojaških ved zožujejo samo na oboroženi boj oziroma bojevanje (Žabkar 2003, 130). Bojevanje je sestavni del vojskovanja, zato je vojskovanje širši pojem od bojevanja. Vojskovanje je lahko konvencionalno in nekonvencionalno. V priročniku ameriške vojske za izvajanje posebnih operacij v nekonvencionalni vojni je konvencionalno vojskovanje opredeljeno kot oblika vojskovanja med dvema ali več državami, katerega glavni namen je uničiti ali oslabiliti nasprotnikove vojaške sile, pri čemer se uporabljajo običajna (konvencionalna) orožja ter taktike vojskovanja. V sodobne oborožene konflikte pa so pogosto vpletene neenake strani tako v številu kot oborožitvi. Šibkejša stran se zaradi svojih pomanjkljivosti vojskuje z nedovoljenimi sredstvi in oblikami in ob gverilskem načinu vojskovanja pogosto uporablja tudi terorizem. Takšen način uporabe netradicionalnih sredstev in taktičnih postopkov imenujemo nekonvencionalno vojskovanje (FM 3-05.130 2008, 1-2). V magistrskem delu pojem vojskovanje uporabljam za strateško raven in pojem bojevanje za aktivnosti na taktičnem nivoju.

2.5.2 Bojevniki

Bojevniki so pripadniki oboroženih sil, ki so sestavljene iz vseh organiziranih oboroženih sil, skupin in enot pod poveljstvom, ki je odgovorno za vodenje svojih podrejenih. Status bojnika pripada ob pripadnikih rednih vojska in miličniških enot (vključno s prostovoljskimi enotami, ki so vključene v redno vojsko) samo osebam, ki imajo poveljujočega, odgovornega za svoje podrejene; ki imajo pritrjen razpoznavni znak, ki ga je mogoče razločiti na daljavo; ki odkrito nosijo orožje; ki vodijo svoje operacije v skladu z zakoni in običaji vojne (Jogan 1997, 49–50). Pogojno status bojnika pripada še pripadnikom oboroženih formacij, ki so se na nezasedenih ozemljih ob približevanju sovražnika spontano organizirali in izvajajo oboroženi upor, vendar samo, če odkrito nosijo orožje ter upoštevajo pravila in običaje vojskovanja. Poseben status v MHP so dobile partizanske (gverilske) enote z Martensovo klavzulo.⁴ MHP podeljuje status bojnika

⁴ Martensova klavzula je bila sprejeta leta 1907 v četrti Haški konvenciji, ime je dobila po njenem predlagatelju ruskem pravniku Fjodorju Martensu. Postala je univerzalno pravilo mednarodnega običajnega vojnega prava in določa, da v primerih, ki niso izrecno zajeti z določbami konvencij, "pripadniki oboroženih sil in civilno prebivalstvo uživajo zaščito in vladavino načel mednarodnega prava, kot izhaja iz običajev med civiliziranimi narodi, iz zakonov človečnosti in zapovedi javne vesti". Klavzula predstavlja kompromis poskusa ureditve nerešenega statusa bojnikov, vključenih v odporniška gibanja. Zaradi različnih državnih interesov velesil je

pripadnikom vojaških enot redne vojske, miličniških enot (tudi vpoklicanim), partizanskih (gverilskih) in prostovoljskih enot (Jogan 1997, 30).

2.5.3 Mednarodno humanitarno pravo

Mednarodno humanitarno pravo (l. *ius in bello*, a Law of War) predstavlja sistem načel in pravil mednarodnega običajnega in pogodbenega prava, ki urejajo razmerja med stranmi v vojni (oboroženem spopadu), status in obnašanje pripadnikov njihovih oboroženih sil, odnose med vojskujočimi se in nevtralnimi državami ter pravno varstvo posebej zaščitениh oseb in objektov v oboroženih spopadih in žrtev takih spopadov (Jogan 1997, 19).

3 ZNAČILNOSTI UPORNIŠKEGA DELOVANJA

3.1 Vrste in organizacija uporniških gibanj

Gverilsko bojevanje je že stoletja način vojskovanja zatiranih ljudi, katerih cilj je premagati močnejšega nasprotnika z uporabo nekonvencionalnih oblik bojevanja. Izraz gverila je prvotno uporabljen za poimenovanje vojaških operacij neregularnih sil v zaledju sovražnikove vojske ali napadov lokalnega prebivalstva proti okupatorju. Po mnenju Laqueurja se je izraz kasneje uporabljal za pojmovanje vseh vrst revolucionarnih vojn, vojn za nacionalno osvoboditev, vstaj, kmečkih vojn in terorističnih dejanj (Laqueur 1984, viii). Podobno meni tudi Guevara, ki pravi, da se gverilsko bojevanje praviloma pojavi kot spontani upor prebivalstva proti agresorju in okupatorju oziroma vladajoči strukturi, kadar ta deluje v njegovo škodo. Guevara zato opredeli gverilsko bojevanje kot boj množic, boj naroda, sama gverila pa je po njegovem mnenju le oboroženo jedro kot bojna predhodnica ljudstva, katere največja moč se skriva v številčnosti prebivalstva (Guevara 2008, 21).

Uporništvo je organizirano gibanje, katerega cilj je strmoglaviti zakonito vlado z diverzijami in oboroženim odporom⁵ (Brinc in drugi 2006, 147). Pogosto se pojem uporništvo enači s

status teh bojevnikov rešila le deloma. Odprto vprašanje so rešili šele s sprejetjem ŽK leta 1949 in dodatnim protokolom k ŽK iz leta 1979 (Sancin in drugi 2009, 57–58).

⁵ Upor se lahko izvaja tudi z uporabo nenasilnih oziroma nevojaških oblik. Po mnenju Sharpa gverilsko bojevanje zaradi velikih izgub in oblikovanja močnih političnih elit nima prednosti za zatirano prebivalstvo in demokracijo in ne zagotavlja uspeha, čeprav ga podpirajo teorija, strateške analize in včasih tudi mednarodna skupnost. Gverilska vojna praviloma traja dolgo in ima tudi, ko uspe, dolgoročne posledice na družbeno in socialno življenje prebivalstva (Sharp 1999, 4–5). Nenasilna oblika boja (okoli 200 specifičnih metod nenasilnih akcij) je mnogo bolj kompleksna in različna od nasilne oblike, praviloma jo izvaja civilna družba s psihološkim,

pojmom gverila, ki pomeni spontan in organiziran oboroženi upor proti agresorju, okupatorju ali obstoječi obliki politične oblasti (Vojni leksikon 1981, 148). Gverila je oboroženi del upornišтва oziroma del, s katerim upornišтво poskuša doseči svoj cilj. Izraz gverila izvira iz španske besede *guerilla*, ki pa je le pomanjševalnica besede *guerra* (mala vojna). Laqueur opredeli gverilo kot obliko bojevanja, kjer šibkejša stran prevzame ofenzivo v določenih oblikah, času in kraju (Laqueur 1984, 327). Verbinc (1997, 250) v slovarju tujk definira gverilo kot uporniško organizacijo, ki izvaja poseben partizanski način vojskovanja proti sovražni okupatorski vojski. Angleško-slovenski vojaški terminološki slovar opredeljuje gverilo kot organizacijo, ki izvaja gverilsko bojevanje, torej vojaška in paravojaška delovanja, na ozemlju, ki je v rokah sovražnika, ali na sovražnem ozemlju, v organizaciji nestalnih, pretežno lokalnih sil (Brinc in drugi 2006, 130). Purg opredeli gverilo kot obliko oboroženega boja proti nasprotni strani (lahko vladnemu režimu, agresorju, nasprotnemu gibanju, prebivalcem), katerega cilj je izčrpavanje sovražnika in ustvarjanja okoliščin za izvedbo širše mobilizacije množic, s katerim upor kasneje preraste v višje oblike oboroženega boja (Purg 1997, 35).

Za gverilsko bojevanje je značilno prikrito, hitro in nepričakovano delovanje manjših in mobilnih skupin po sovražnikovih ciljih, frontalnim spopadom pa se gverilci načeloma izogibajo. Guevara opredeli dve vrsti gverilskega bojevanja: boj kot dopolnitev delovanja velikih rednih vojsk in boj oborožene skupine, ki se vzpostavi kot edina baza v boju proti konstituirani oblasti, kolonialni ali ne, in ki se razvije zlasti v poseljenem okolju (Guevara 2008, 22). Osnovne oblike boja so naskok, zaseda in diverzija. Cilj gverile ni zavzetje in branjenje posameznega območja za vsako ceno, temveč z vsakodnevnimi akcijami postopno uničevati sredstva in orožje ter zbijati sovražnikovo moralo (Vojni leksikon 1981, 148). Narava gverilskega vojskovanja se po posameznih vsebinskih značilnosti razlikuje od primera do primera, po Guevari pa jih povezuje temeljna volja po svobodi (Guevara 2008, 20).

Upornišтво je v 19. stoletju imelo predvsem lokalno naravo, do sredine 20. stoletja pa se je spremenilo in prerastlo v nacionalna in transnacionalna revolucionarna gibanja. Mnoga uporniška gibanja so po drugi svetovni vojni ugotovila, da je upornišťvo lahko odločilna oblika bojevanja. To obdobje je ustvarilo maoistične, s Chejem Guevaro spodbujene in urbane pristope k upornišťvu. Mao Cetunga pogosto imenujejo za očeta ideologije množičnega upora in očeta upornišťva 20. stoletja. Mnogi uporniki njegovo revolucionarno strategijo

socialnim, ekonomskim in političnim orožjem. Nenasilne oblike upora se izvajajo z državljansko neposlušnostjo, protesti, stavkami, nesodelovanjem, javnim upiranjem, bojkoti, nelojalnostjo in celotno močjo naroda (Sharp 1999, 30–31).

množičnega upora uporabljajo kot vojaško teorijo pri organizaciji in izvedbi upora. Mao Cetung v delu o gverilskem vojskovanju podaja podrobna navodila o uporniškem vojskovanju ter osnovna načela za izvajanje uporniškega bojevanja. Gverilsko bojevanje predstavi kot kombinacijo gverilskega, mobilnega in pozicijskega bojevanja. Uporništvo po njegovem prepričanju temelji na množični mobilizaciji ljudske množice, ki upor izvede v treh fazah. Prva faza je politično organiziranje in priprava na upor z oblikovanjem gverile, v drugi fazi gverila izvaja gverilsko bojevanje in omogoča mobilizacijo ljudskih množic, v tretji fazi ljudske množice izvedejo odkrit in množičen oboroženi upor, gverilska organizacija pa preraste v redne oborožene sile. Značilnost večine sodobnih uporniških skupin je, da na začetku uporniškega vojskovanja izvirajo iz klasičnih teoretikov uporniških gibanj 20. stoletja, kot so Mao Cetung, TE Lawrence, Vo Nguyen Giap in Che Guevara (The Senlis Council 2007, 6–7).

Cilj upornikov je strmoglaviti obstoječi družbeni red ter ponovno razporediti moči znotraj same države, onemogočiti izvajanje nadzora državnih institucij in oblikovati avtonomno enoto, ki jo lahko nadzorujejo sami. Padec obstoječe vlade se lahko zgodi z nenačrtovanim, spontanim izbruhom ljudske volje ali pa z državnim prevratom, s katerim majhna skupina zarotnikov zamenja državne voditelje ob splošno majhni podpori ljudi. Uporniško delovanje se uvršča med ti dve možnosti in predstavlja tipično obliko interne vojne, ki se pojavlja znotraj države in ne med državami ter vsebuje vsaj nekaj elementov državljanske vojne. Izjema v tem vzorcu interne vojne so odporniška gibanja, ki si prizadevajo pregnati ali strmoglaviti okupacijsko vlado. Tako odporniško gibanje lahko vzpostavi tudi vlada v izgnanstvu ali politične sile, ki hočejo prevzeti to vlogo (FM 3-24 2006, 1-2). Na podlagi tega je ameriška vojska definirala dve osnovni obliki uporniških gibanj, nacionalna uporniška gibanja in odporniška gibanja. V nacionalnem uporniškem gibanju si uporniki prizadevajo spremeniti politični sistem, prevzeti nadzor nad vlado oziroma odcepiti posamezni del ozemlja od države. Upor je posledica konflikta, ki obstaja med vlado in enim ali več segmenti prebivalstva. Nacionalno uporniško gibanje predstavlja predvsem boj med vlado in uporniki za legitimnost in ljudsko podporo. V nasprotju s tem se odporniško gibanje (včasih poimenovano kot osvobodilno uporništvo) pojavi, ko si uporniki prizadevajo pregnati ali vreči tisto, kar štejejo za tujo ali okupatorsko vlado (FM 3-24 2006, 3-14).

Thackrah navaja, da se je v zgodovini glede na cilj izoblikovalo šest osnovnih tipov uporniških skupin. Vsako uporniško gibanje zaznamuje cilj, za katerega se uporniška skupina bojuje. Tako ima uporništvo lahko secesijske, revolucionarne, reakcionarne, konservativne,

reformistične in zarotniške namene (Thackrah 2004, 127–128). Na podlagi cilja je Thackrah razdelil uporniška gibanja na šest osnovnih skupin: secesijsko, revolucionarno, reakcionarno, konservativno, reformistično in zarotniško uporniško gibanje.

Ameriški vojaški in civilni strokovnjaki so na podlagi izkušenj ameriške vojske (v vojnah v Koreji, Panami, Nikaragvi, Vietnamu in Libanonu) analizirali uporniška delovanja. Na podlagi analize so opredelili tri mogoče modele razvoja uporništva. Prvi model je pretežno ideološko-politične narave. Začne se z infiltriracijo v politične in druge oblastne organe, uporniki pa uporabljajo razne subverzivne metode in oblike delovanja (stavke, sabotaje, diverzantske teroristične akcije in podobno). Drugi model je ustvarjanje revolucionarnega položaja kot verjetnega nadaljevanja prvega modela in sam začetek narodnoosvobodilne vojne, predvsem z nasilnimi akcijami in v krajšem času. Tretji model je upor oboroženih množic, ki pomeni organizirano in sistematično vodenje dolgotrajnega oboroženega konflikta z obstoječim režimom, s težiščem na mobilizaciji in organiziranju ljudskih množic pod vodstvom revolucionarne uporniške skupine, organiziranje svoje vojaške organizacije in strukture začasne oblasti (Kranjc 1998).

Čeprav je vsak upor edinstven pojav, ki odraža stanje družbe in željo po spremembah, imajo vsi upori nekaj skupnih osnovnih značilnosti. Temelj vsakega upora je organizacija (politična struktura), ki organizira upor in predstavlja povezavo med vojaškimi in političnimi cilji. Upor seveda ne more uspeti brez organiziranih vojaških enot in strategije oziroma taktike njihove uporabe. Kot zadnjo skupno točko lahko izpostavimo dolgotrajnost vojskovanja, ki s podporo prebivalstva upornike pripelje do zmage.

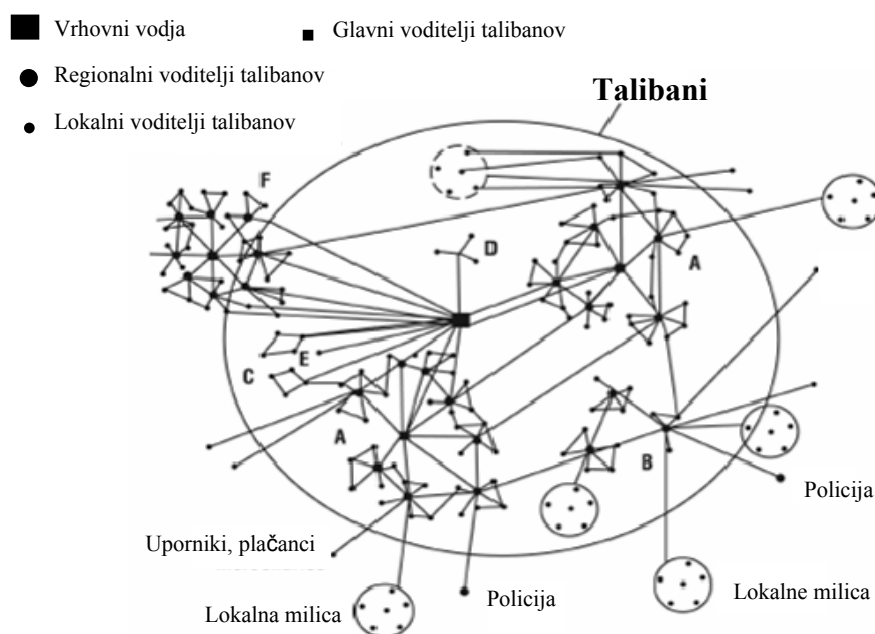
Uporniška organizacija je sestavljena iz vodstva, kadra, bojnikov in ljudske baze (FM 3-07.22 2004, 1-1). Vodje gibanja so načrtovalci uporniškega gibanja, ki izbirajo organizacijo uporniškega delovanja, pristop in taktiko. Politični kader tvori politično jedro uporniškega delovanja in je aktivno vključen v boj za doseganje uporniških ciljev, izvaja tudi smernice in postopke, ki jih narekujejo vodje gibanja. Pomočnike predstavljajo aktivni somišljeniki uporniškega gibanja, ki zagotavljajo pomembno podporo upornikom (vodenje varnih hiš, shranjevanje orožja in streliva, opravljajo kurirsko službo, zbirajo obveščevalne podatke in posredujejo podatke o premiku nasprotnikovih sil ter zagotavljajo financiranje iz zakonitih in nezakonitih virov). Bojevniki (glavne, regionalne in lokalne sile) se bojujejo, podpirajo širše politično delo v okviru uporniškega delovanja in vzdržujejo lokalni nadzor. Množično bazo predstavljajo aktivni somišljeniki, ki zagotavljajo pomembne podporne storitve in večji del

članstva. Iz množične baze izvirajo vsi nadaljnji elementi uporniškega gibanja (FM 3-24 2006, 1-12-1-13).

Po Shultzu je uporniško gibanje organizirano v štirih osnovnih organizacijskih oblikah: politični, vojaški, tradicionalni in mestni (urbani). Politična organiziranost predstavlja upornike, ki so se politično organizirali pred začetkom upora in so politični del uporniškega gibanja. Vojška organiziranost obsega majhno in decentralizirano strukturo oboroženih upornikov in je osnova za nadaljnjo mobilizacijo nasprotnikov obstoječe ureditve. Tradicionalna organizacija temelji na plemenskih ali verskih skupnostih in je organizirana znotraj teh skupin. Mestno oziroma urbano uporništvo temelji na mrežnem tipu organizacije (Shultz 2008, 7–8).

Sodobne uporniške skupine so za razliko od preteklih organizacijsko mnogo manj hierarhično organizirane. Njihova organizacija temelji na majhnih kohezivnih enotah, oblikovanih po vzoru konvencionalnih vojaških sil in na temelju sodobnih načel mrežnega povezovanja. Uporniške organizacije velikokrat sestavljajo koalicije posameznih skupin, ki z združevanjem poskušajo doseči svoje lokalne ali celo regionalne in globalne cilje. Organizacija talibanov (glej sliko 3.1) temelji na mrežni povezavi, v kateri so različne skupine z dvema ali več manjšimi skupinami in ki druga z drugo ne sodelujejo po strogi hierarhiji.

Slika 3.1: Organizacija talibanov

Vir: Guistuzzi (2010, 7).

3.2 Značilnosti uporniškega vojskovanja

Sodobno uporniško bojevanje se razlikuje od običajnih velikih vojaških spopadov. Gverilska taktika temelji na premišljeni uporabi razpoložljivih sredstev za doseg posameznih ciljev in na uporabi vojaške sile v času in prostoru, s katero uporniki poskušajo doseči hitro in odločno zmago. Vojskujejo se z majhnimi, razpršenimi in mobilnimi vojaškimi silami v kombinaciji s konvencionalnim ali nekonvencionalnim oblikami vojskovanja. Neprestano delovanje po nasprotniku dosežejo z razpršitvijo enot na širšem geografskem območju delovanja. Klasično konvencionalno vojskovanje izvajajo šele, ko se uporništvo razvije ter doseže obseg in moč, ki omogočata takšno obliko vojskovanja. Osrednji pomen uporništva je mobilnost, ki je osredotočena na posameznika ob zmožnosti hitre koncentracije večje taktične enote, s katero izvedejo hiter napad, ki temelji na presenečenju. V skladu s tem se gverilci izogibajo frontalnemu spopadu z močnejšimi nasprotnikom, delujejo prikrito, s presenečenjem, ponoči in v slabih vremenskih razmerah (FM 3-24 2006, 3-18).

Značilnost sodobnih uporniških skupin je izvajanje različnih oblik nasilja nad civilnim prebivalstvom. Ob gverilskem bojevanju pa za uporniške skupine postaja terorizem vse pomembnejša taktika, s katero poskušajo doseči cilj. V klasičnih uporniških skupinah, ki jih poganja revolucionarni namen in imajo podporo prebivalstva, ni potrebe po izvajanju nasilja nad nedolžnim prebivalstvom in se teroristične oblike delovanja uporabljajo le v skrajnem primeru. Po mnenju Guevare je terorizem neučinkovita metoda, ker ga ne skrbijo posledice, njegove žrtve so pogosto nedolžni ljudje in povzročajo velike izgube življenj, dragocenih za revolucijo. Terorizem je uporabno orodje le, kadar se uporabi za eksekucijo pomembnih voditeljev zatiralskih sil, katerih smrt je zaradi njihovega krutega nasilništva nad prebivalstvom koristna (Guevara 2008, 34).

Medsebojna povezljivost uporniških skupin je ena od pomembnih značilnosti sodobnih uporniških skupin tudi, če njihova ideologija in vzroki za uporabo niso vedno nujno enaki.⁶ Uporniške skupine so razvile samostojno financiranje, ki omogoča samozadostnost v njihovem delovanju. Pogosto je vir finančnih sredstev pridobljen na nezakonit način in od ideoloških somišljenikov, ki izhajajo iz dobrodelnih organizacij, podjetij, velikokrat pa tudi od uradnih vladnih ustanov, ki na ta način uveljavljajo svoje strateške cilje.

⁶ Vojno v Afganistanu zaznamuje uporništvo, ki vključuje različne medsebojno povezane uporniške skupine, katerih skupni motiv predstavlja boj proti okupatorju in vladi. Skupine se povezujejo po principu mrežne organizacije, ki je značilna za teroristične organizacije. Vpliv terorizma tako ni omejen samo na uporabo terorističnih oblik delovanja, temveč tudi na njihovo medsebojno povezavo.

Sodobne uporniške skupine ne spoštujejo MHP ter vse bolj in vse pogosteje uporabljajo metode in sredstva nekonvencionalnega vojskovanja s poudarkom na samomorilskih napadih, napadih z IED in napadih na civilne cilje. Upor vsebuje tudi druge oblike nasilja, kot so sabotaze, spodbujanje nemirov, ugrabitve, infiltracije, zajetje talcev in umori. Večina civilnih žrtev v sodobnih oboroženih konfliktih ne umre zaradi uporabe sodobnih orožij, temveč zaradi uporabe konvencionalnega strelnega orožja, min in improviziranih orožij. Pridobitev podpore prebivalstva, zlasti na podeželju, je temelj ljudske vojne (The Senlis Council 2007, 3–4). Asimetrične oblike postajajo vsakdanja stalnica uporniških aktivnosti. Uporniki so spoznali, da jim dolgoročno takšna taktika zagotavlja doseganje njihovega končnega cilja.

Zaradi uporabe podobnih oblik delovanja se pogosto pojma gverila in terorizem zamenjujeta, vendar med njima obstaja pomembna razlika. Gverila delovanje usmerja predvsem v legitimne vojaške cilje, z gverilskim bojevanjem pa poskuša doseči cilj, ki je pogosto revolucionaren. Terorizem izvaja teror nad nedolžnim prebivalstvom. Za lažje razumevanje razlike med pojma si pogledajmo dogodek, ki se je zgodil 29. marca 2003, deseti dan napada ameriških in angleških sil na Irak. Stotnik iraške vojske Ali Džafar Al Noamani se je za krmilom taksija in oblečen v civilna oblačila ustavil pred cestno zaporo v okolici Nadžafa na jugu države. Ko so se avtomobilu približali štirje vojaki 3. pehotne divizije ameriške vojske, da ga pregledajo, je iraški častnik sprožil plastični eksploziv, skrit v vozilu, ter ubil sebe in sovražnikove vojake. »Videti je kot terorizem, a ni,« je dva dneva kasneje v svojem uvodniku zapisal Jeruzalem Post. Rabo besede terorizem je treba omejiti izključno na namerne napade na civilno prebivalstvo, ki so vnaprej načrtovani z jasnim motivom in medijskim odzivom (Fossati 2005, 4).

Na nekatere značilnosti sodobnih uporov v 21. stoletju sta vplivali globalizacija, z vsemi svojimi posledicami, in oživitev radikalne islamske verske ideologije. Vse več sodobnih uporov svojo ideologijo črpa iz zamere do ZDA, v katerih vidijo svetovnega hegemon, ki sam odloča, kaj je upravičeno in kaj neupravičeno v globalni politični in ekonomski ureditvi. Ideologija uporniških skupin ni samo revolucionarna ali narodnoosvobodilna, temveč v veliki meri vključuje iz vere izhajajočo ideologijo in željo po ustanovitvi države, temelječe na strogem izvajanju islama. Vojna v Afganistanu je značilen tak primer (Fossati 2005, 151–152).

4 ZNAČILNOSTI SODOBNEGA TERORISTIČNEGA DELOVANJA

4.1 Vrste in organizacija sodobnega terorizma

Terorizem že od nekdaj spremlja človeka, teroristično dejanje pa že vrsto let v vseh svojih oblikah izvaja nasilje nad nedolžnim prebivalstvom z namenom, da povzroči strah in paniko, da prebivalstvo prisili v dejanja, ki jih drugače sicer ne bi naredilo (Primorac 2005, 34). Beseda terorizem je bila prvič uporabljena med francosko revolucijo v obdobju diktature jakobincev od 2. junija 1773 do 27. julija 1794, ko so jakobinci izredno ostro obračunali s svojimi nasprotniki (Čuček 1981, 122). Vodstvo jakobincev je žirondiste obtožilo izdaje in jih izenačilo z zunanjimi sovražniki, s katerimi je Francija takrat bila naporno vojno. Temelj strahovlade je bil zakon, na podlagi katerega so lahko kogar koli postavili pred sodišče in ga obsodili. Na takšen način so povzročali strah v nasprotnih vrstah in poskušali zatreti njihov odpor. Z neposrednim nasiljem nad izbranimi tarčami so teror uporabljali kot orožje širšega dometa. Beseda teror prihaja iz francoščine (*terreur*), njen izvor pa je latinski (*terror* – strah, *terrere* – prestrašiti). Čeprav je beseda terorizem med francosko revolucijo imela pozitiven pomen, pa je s padcem jakobinske diktature dobila izredno negativen predznak (Fossati 2005, 14–15).

Terorizem vse do 70. let prejšnjega stoletja ni predstavljal večje nevarnosti za civilne prebivalce, saj je bil v glavnem usmerjen na posamezne državne institucije ter politične ali vojaške predstavnike. Kasneje se je usmeril na doseganje svojih ciljev z uporabo terorističnih dejanj, usmerjenih v ustrahovanje prebivalstva, s čimer je začel povzročati mnogo večje število žrtev. S taktiko uporabe terorističnega dejanja se je v veliki meri spremenila tudi narava samega terorističnega dejanja.

Terorizem ni rezultat zaslepljenosti, saj ima pogosto ideološko in nacionalno podlago, zato je nekdo, ki velja za terorista, za nekoga drugega borec za svobodo. Teroristi za svoja dejanja vedno najdejo opravičilo, zato noben terorist danes ne priznava, da je terorist, še tisti ne, ki redno uporabljajo atentate in množične poboje kot obliko političnega delovanja. Teroristi so izključno drugi, njihovi nasprotniki, medtem ko njihov boj, ne glede na metode, upravičujejo vrednosti, iz katerih izhajajo, to sta svoboda in neodvisnost, hkrati pa tudi nujnost (Fossati 2005, 32).

Pri poskusu postavitve enotne definicije terorizma so se pojavile težave, ki izhajajo iz različnosti njegovega pojava in različnosti političnih ciljev skupin, ki izvajajo teroristična dejanja. V novejšem času pa tudi vse večja želja teroristov po zahtevnih terorističnih napadih, v katere so vključene posamezne institucije države, kriminalne organizacije, nezadovoljni posamezniki in fanatiki (Vukasović 2006). Laqueur odkrito priznava, da so razlogi za terorizem tako zelo različni in nejasni, da je pojav prej mogoče razložiti z domišljijo kot s politično znanostjo, verjetnost za njegov izbruh pa je v nekaterih okoliščinah večja kot v drugih, in da se terorizem v nekaterih pogojih sploh ne more pojaviti (Laqueur v Čuček 1981, 128). Predpogoj za kakršno koli definiranje terorizma je poznavanje vzrokov za njegov nastanek, ti pa so lahko motivirani s političnimi, etničnimi, nacionalnimi, gospodarskimi, verskimi, vojaškimi in drugimi razlogi. Če razumemo vzroke, lahko ugotovimo tudi cilje (Anžič 2002, 458).

Terorizma ne smemo enačiti z organiziranim političnim ali drugim gibanjem, temveč moramo nanj gledati le kot na sredstvo (taktiko), s katerim posamezna organizirana skupina (ne glede na njen vzrok ali cilj) poskuša doseči svoj cilj. Pokojni Jaser Arafat je v govoru v Generalni skupščini OZN leta 1974 takole upravičil palestinsko vojskovanje proti Izraelcem: Razlika med revolucionarjem in teroristom je v razlogih, zaradi katerih se bojujeta. Tistega, ki se bori za svobodo in osvoboditev svoje dežele izpod zavojevalcev, naseljencev in kolonialistov, namreč ne moremo imenovati terorist (Pettiford in Harding 2005, 34).

Ob tako različnih pogledih je terorizem težko definirati in je predmet najrazličnejših interpretacij. Pri opredelitvi pojma terorizem so mednarodni strokovnjaki in mednarodna skupnost naleteli na težavo, saj nikakor ne morejo sprejeti splošne definicije, ki bi bila sprejemljiva za vse. Po nekaterih podatkih obstaja trenutno več kot 150 različnih definicij pojma terorizem, kar dokazuje dejstvo, da je svetovna javnost v obravnavanju tega pojma dejansko razdeljena. Neke splošno sprejemljive definicije tako še dolgo ne bo. Težave pri iskanju definicije izhajajo predvsem iz dejstva, da je terorizem težko opredeliti zaradi različnih političnih pogledov na posamezna dejanja. Vendar pa Fossati meni, da lahko opredelimo razliko med upornikom in teroristom, če definiramo terorizem na podlagi lastnosti samega dejanja in ne na podlagi identitete storilca ali njegovih namenov. Terorizem je kriminalno dejanje, s katerim se je treba spoprijeti v okviru pravnega reda. Na takšen način lahko opredelimo tudi razliko med upornikom in teroristom (Fossati 2005, 6–7).

Beseda terorizem se zaradi težav pri poskusu poenotenja definicije dolgo časa ni omenjala v mednarodnih dokumentih. Zaradi različnih pogledov je vse do devetdesetih let bil namen zakonodaje preprečiti in kaznovati določena dejanja (ugrabitve letal, zajetje talcev, bombne napade), beseda terorizem pa se v zakonodaji ni pojavljala. V mednarodnem pravu izraz terorizem srečamo šele v dveh novejših dokumentih, Mednarodni konvenciji o zatiranju terorističnih bombnih napadov iz leta 1997 in Mednarodni konvenciji o zatiranju financiranja terorizma iz leta 1999, čeprav tudi tu terorizem ni podrobneje opredeljen. Terorizem je razumljen kot nedopustno vojno dejanje (izenačeno z vojnimi zločini), ker prizadene civilno prebivalstvo, ki bi moralo biti izvzeto iz spopadov med oboroženimi silami (Fosati 2005, 182–184).

Za lažje razumevanje pojma terorizem si v nadaljevanju pogledjmo nekaj definicij, ki so najbolj pogosto uporabljene v razpravah. Na mednarodni konferenci o terorizmu leta 1979 v Jeruzalemu je bila sprejeta definicija, ki opredeljuje terorizem kot nameren, sistematičen uboj, ki paralizira in ustrahuje nedolžne ljudi in s tem seje teror v politične namene (Fossati 2005, 142). Reich opredeli terorizem kot kompleksno zadevo, katere korenine so raznolike, kot so raznoliki tisti, ki se k terorizmu zatekajo (Reich v Pettiford 2005, 16). Politična enciklopedija opredeli terorizem kot nasilne akcije, ki se izvajajo v politične namene zaradi zastraševanja in neusmiljenega uničevanja odpora tistega, proti kateremu se izvaja (Čuček 1981, 122). Po Djordjeviću terorizem v svoji splošni, večinoma politični rabi pomeni uveljavljanje neposrednega in organiziranega nasilja manjšine, ki je pripravljena, da fizično, tudi z atentati, uboji in ugrabitvami, vsili svojo voljo državi in družbi ter s psihološkim nasiljem proti množicam izzove kolektivne in osebne komplekse strahu, negotovosti, groze in malodušja (Djordjević v Čuček 1981, 123). Primorac definira terorizem kot namerno uporabo sile ali grožnje z njeno uporabo proti nedolžnim ljudem, ki ima namen z ustrahovanjem prisiliti neke druge ljudi k nečemu, česar drugače ne bi storili (Primorac 2005, 55). Purg opredeli terorizem kot zločinsko dejanje, ki ga izvede posameznik ali skupina in ki temelji na nasilju ali grožnjah z njim, naperjeno pa je proti določenemu ozemlju oziroma njegovim prebivalcem in računa s povzročanjem terorja države (Purg 1997, 28). Prezelj terorizem definira kot načrtovanje, organiziranje, izvajanje in podpiranje nasilnih dejavnosti večinoma proti nedolžnim civilnim ciljem za doseganje političnih ciljev (predvsem zaradi vplivanja na vlade, da sprejmejo nekatere ukrepe ali jih ne sprejmejo). Terorizem je v vsakem primeru izraz ekstremizma, ki pomeni ideologijo uresničitve lastnih ciljev ne glede na mnenje večine (Prezelj 2006, 178). Combs trdi, da je terorizem sinteza vojne in gledališča oziroma dramatizacija najbolj preganjanih zvrsti nasilja (tistih, ki se izvajajo nad nedolžnim žrtvami), ki se uprizarjajo pred

občinstvom z namenom, da se to iz političnih razlogov ustrahuje (Combs v Pettiford in Harding 2005, 18). Vojaška doktrina Slovenske vojske opredeljuje terorizem kot nezakonito uporabo ali grožnjo uporabe sile ali nasilja proti posameznikom ali premoženju, ki ima za cilj prisiliti ali zastraševati vlade ali družbe za doseganje političnih, verskih in ideoloških ciljev (Furlan in drugi 2006, 105). Resolucija Generalne skupščine OZN o ukrepih za odpravo mednarodnega terorizma iz leta 1994 terorizem opredeli kot kazniva dejanja, ki so namenjena ali preračunana povzročiti strah v splošni javnosti, skupini oseb ali pri posameznih osebah v politične namene, ter poudarja, da so taka dejanja v vseh okoliščinah neopravičljiva, ne glede na morebitne politične, filozofske, ideološke, rasne, etične, verske ali druge razloge (Korošec 2003, 86).

Vse zgoraj navedene definicije imajo nekaj skupnih točk, v katerih je terorizem večinoma opredeljen kot nasilno dejanje, za katero je značilna uporaba terorja, katerega je izrecni namen terorizirati in katerega nasilje je usmerjeno proti civilnemu prebivalstvu (Fossati 2005, 134).

Terorizem lahko na podlagi vzrokov njegovega nastanka razdelimo v nekaj osnovnih skupin: nacionalističnoseparatistični terorizem, ki izhaja iz želje po oblikovanju samostojne etnične države; levičarski terorizem, ki se bori proti kapitalističnemu političnemu sistemu; desničarski terorizem, ki se zavzema za odpravo socialnoliberalnih političnih sistemov in vzpostavitev nacionalističnih (fašističnih) držav; anarhistični terorizem, ki se zavzema za spremembo obstoječega družbenega sistema in povzročanje kaosa; državni terorizem, ki neposredno ali posredno podpira in izvaja politični obračun proti svojim nasprotnikom; ter mednarodni verski terorizem, ki si črpa svojo ideologijo iz verskih prepričanj in želje po vzpostavitvi verske države (Newman in Clarke 2010, 17–19).

Terorizem ni omejen samo na eno državo, temveč se širi in povezuje. Klasični terorizem je tako prestopil notranjo državno dimenzijo in se pričel medsebojno povezovati na globalni ravni. Govorimo o modernem terorizmu, ki ga Purg opredeli kot grožnjo uporabe sile oziroma izvrševanja dejanj fizičnega nasilja, ki presega meje ene države in ga nedržavne organizacije, skupine ali posamezniki, pripadajoči specializiranim državnim institucijam (ali so pod njihovim vplivom), izvajajo zato, da bi dosegli določene politične cilje oziroma imeli politične posledice tako na nacionalni kot na mednarodni ravni (Purg 1997, 33). Mednarodni terorizem je globalni pojav in kot tak eden od glavnih virov ogrožanja ljudi ter njihovih materialnih in duhovnih vrednost (Anžič 2002, 464). Z asimetrično obliko napadov povzroča

napetost in strah, z nasiljem ali grožnjami pa želi doseči določene politične, verske ali ideološke cilje.

Teroristične skupine svojo organizacijsko strukturo oblikujejo glede na okolje, iz katerega izhajajo in v katerem delujejo. Za teroristično organizacijo so značilne organizacijska struktura, organizacija osnovnih celic na taktični ravni ter osnovna motivacija in ideologija. Teroristična skupina (glej sliko 4.1) je običajno sestavljena iz štirih osnovnih elementov: vodstva; kadra ter aktivnih in pasivnih podpornikov.

Slika 4.1: Piramidna organizacija teroristične organizacije

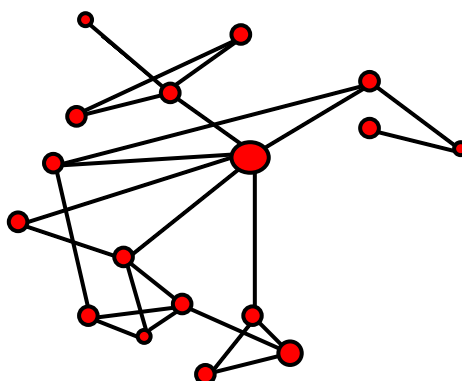

Vir: United States Department of Defense (2009, 9)

Vodstvo določa oblike delovanja ter definira politične cilje teroristične organizacije. Določa in odobrava cilje, na katere se lahko izvede teroristični napad. Kader so aktivni člani, fanatiki, ki sestavljajo jedro teroristične organizacije. Kader je odgovoren za načrtovanje napadov, zagotavljanje obveščevalnih informacij in finančnih virov, logistike in komunikacijskih sredstev. Med kadrom so tudi inštruktorji in tehniki za izdelavo eksplozivnih naprav. Aktivni podporniki sodelujejo v izvajanju politike organizacije, zbiranju sredstev in potrebnih informacij. So pomemben element v zagotavljanju logistične podpore organizaciji (varne hiše, zdravstvena pomoč, orožje in prevozi). Pasivni podporniki so posamezniki, ki podpirajo politiko in ideologijo teroristične organizacije, vendar pri terorističnih aktivnostih ne sodelujejo (United States Department of Defense 2009, II-8 - II-9).

Organizacijska struktura sodobnih terorističnih organizacij temelji na mrežni obliki povezovanja (glej sliko 4.2), ki zamenjuje strogo hierarhično obliko. Na taktični ravni je najmanjši element organizacije celica. V mrežni organizaciji medsebojne povezave temeljijo na osebnih poznanstvih, sorodstvu ali članstvu znotraj celice.

Slika 4.2: Mrežna organizacija teroristične organizacije

Vir: United States Department of Defense (2009, II-11)

Mrežna povezanost zagotavlja potrebno varnost pred razkritjem celotne organizacije. Sodobne teroristične skupine delujejo na globalni ravni in se povezujejo zaradi doseganja svojih ciljev. Njihova vodstva v takem primeru postanejo koordinacijska telesa in prevzamejo koordinacijo izvedbe naloge.

Teroristične organizacije s povezovanjem povečajo svoj vpliv, povezovanje pa jim omogoča tudi izmenjavo podatkov, orožja in izvajanje bolj zahtevnih terorističnih akcij. Okolje, v katerem delujejo, je pomembna baza podpore, kjer pridobivajo kader, finančna sredstva, varna zatočišča in orožje. Skupni imenovalec vseh terorističnih organizacij je metoda boja za doseg ciljev in občutek, da imajo pravico za doseg svojega cilja uporabiti vsa sredstva.

Današnji terorizem se tako po pogostnosti kot tudi po količini nasilja korenito razlikuje od prejšnjih oblik. Sodobni terorizem izhaja iz dveh pomembnih gibanj 20. stoletja, iz komunističnega totalizma in islamskega (in arabskega) radikalizma. Ti dve sili sta dali terorizmu novo ideološko prepoznavnost in materialno podporo v neomejeni uporabi nasilja v imenu višjega ideala. Obe sta tudi odkrili idealno orožje za boj proti demokraciji, ki jo obe strani tako sovražita. S pomočjo terorističnih organizacij svojo ideološko nasprotovanje uresničujeta v praksi (Fossati 2005, 143–144). Terorizem se danes vse bolj usmerja na doseganje svojih ciljev z uporabo terorističnih dejanj, usmerjenih v ustrahovanje prebivalstva. Sodobni terorizem je iz nekaterih klasičnih oblik (državni, protikomunistični, verski, levi ali desni, narodnoosvobodilni in drugi) prerasel predvsem v gibanja, ki v najširši obliki izvajajo terorizem kot odgovor na globalno svetovno politiko, pri tem pa jim v veliki meri pomagajo tudi sodobni mediji.

4.2 Značilnosti delovanja sodobnega terorizma

Nemalokrat smo postavljeni pred dilemo o moralni upravičenosti terorističnih dejanj, posebej zato, ker teroriste pogosto zamenjujemo z borci za svobodo. Na kateri točki se moralno in zakonsko legitimen boj proti okupatorju sprevrže v terorizem? Z namenom, da osvetlimo vse vidike terorizma, moramo povedati, da sta terorizem in boj za svobodo dva izraza, ki označujeta različne pojme. Prvi označuje metodo boja, drugi pa vzrok boja. Nekatere teroristične skupine se nedvomno borijo za samoodločbo ali narodno osvoboditev. Po drugi strani pa ne posežejo vsa gibanja za osvoboditev po terorizmu. Z drugimi besedami: nekatere skupine so teroristične in se borijo za osvoboditev, nekatere so eno ali drugo, nekatere pa niso nič od obojega (Kožar 2001). Pri tem moramo postaviti jasno mejo med bojem za svobodo in mednarodnim terorizmom. Ženevska deklaracija o terorizmu (1987) poudarja, da imajo po MHP narodi, ki se bojujejo proti kolonialni prevladi, tuji zasedbi in rasističnim režimom, pravico poseči po sili, da bi uresničili svoje cilje, in tega ni moč enačiti z dejanji mednarodnega terorizma (Purg 1997, 35). Za razliko od navadnih in gverilskih vojn terorizem nima nikakršne opore v MHP, zato teroristi ne morejo dobiti legalnega statusa bojevnika. Terorizem lahko opišemo kot nemoralen in nelegalen način vojskovanja, čeprav se teroristi vojskujejo po svojih standardih in ne po standardih svojih sovražnikov.

Za mednarodni terorizem v 18. in 19. stoletju je bilo značilno, da je bil največkrat usmerjen proti konkretnim osebam, praviloma proti ideološkim, političnim in narodnim sovražnikom oziroma nasprotnikom. V drugi polovici 20. stoletja pa se je terorizem zelo razširil, tako po številu oseb, ki so v njem sodelovale, kot po številu (praviloma naključnih) žrtev. Teroristične akcije so bile bolj usmerjene v povzročanje strahu, s katerim so hoteli teroristi doseči svoj namen (Purg 1997, 40).

Osnovna značilnost sodobnega terorizma je, da pomeni, ne glede na to, da zanj ni splošno sprejete definicije, kriminalno dejanje, za katero vse države lahko storilca oziroma teroristično skupino sodno preganjajo. Sodobni terorizem poskuša doseči svoj cilj z veliko količino nasilja. Teroristična dejanja (ali v obliki enkratnih napadov ali kot del daljše kampanje) so politična dejanja, ki vključujejo bodisi uporabo bodisi grožnjo z uporabo nasilja (Primorac 2005, 88). Značilnost sodobnega terorizma je tudi njegova politično motivirana namera, da se s terorjem dosežejo posamezne politične spremembe v družbi, kar pomeni zavest o ciljih in sredstvih, s katerimi se cilj lahko realizira. Pomembna značilnost terorizma so tudi njegove posledice. Pri tem se pojavljajo učinki sekundarnega delovanja, ki se opazijo v ustvarjanju

splošne nevarnosti, negotovosti in nezaupanja v institucije države zaradi vnašanja trajnega nemira in strahu s ciljem izsiljevanja posameznih političnih sprememb (Vukasović 2006). Vojaška doktrina Slovenske vojske opredeljuje še nekatere značilnosti sodobnega terorizma. kot so ohlapna in prožna organizacijska struktura, lastna finančna sredstva ter vse večje transnacionalno povezovanje (Furlan in drugi 2006, 12).

Sodobne teroristične organizacije za svoje delovanje uporabljajo moderna in tehnološko razvita sredstva, pri čemer vse bolj poskušajo pridobiti tudi bolj smrtonosna in učinkovita sodobna orožja za množično uničenje. Teroristične skupine poskušajo pridobiti orožja za množično uničevanje (nuklearno, kemično in biološko) na območju Rusije in nekdanjih sovjetskih republik pa tudi konfliktnih območjih Iraka, Libije, Egipta in drugih bližnjevzhodnih držav. Orožja za množično uničevanje so največja nevarnost, saj že uporaba majhnih količin takšnega orožja (kemičnega in biološkega orožja ali radioaktivnega materiala v tako imenovanih umazanih bombah) lahko povzroči velikanske žrtve in dolgotrajne posledice. Uporaba takšnih orožij je zelo tvegana, saj se teroristi zavedajo, da ne smejo pretiravati, ker se jim čezmerna škoda lahko negativno vrne ali celo ogrozi njihov obstoj.

Terorizem obsega klasične oblike delovanja, v katerih je teror najpomembnejši element. Metode delovanja po Kečanoviću obsegajo umore, ugrabitve, zajetja, požare in eksplozije, oborožene napade, napade na varnost posebnih vrst javnega prometa, ugrabitve letal ali ladij, sabotaže, diverzije, naklepno ogrožanje ljudi in okolja z nevarnimi snovmi, izsiljevanja, grožnje in zavajanje ljudi z množičnimi neredi in nemiri, klasična kazniva dejanja, storjena v hudodelskih združbah z namenom vznemirjanja ljudi, in druge oblike povzročanja strahu in negotovosti (Purg 1997, 37). Naštete metode so značilne za delovanje zgodnejših oblik sodobnega terorizma. Teroristi v zadnjih tridesetih letih vse bolj uporabljajo bombne napade, tudi samomorilske, s katerimi povzročajo čim večje število človeških žrtev, saj je teroristično dejanje eno najbolj odmevnih medijskih dogodkov in odlično sredstvo za propagando.

5 ASIMETRIČNO VOJSKOVANJE

5.1 Opredelitev asimetričnega vojskovanja

Asimetrično vojskovanje ni nov pojav, saj se pojavlja že skozi celotno človeško zgodovino in je v posameznih obdobjih pomembno vplivalo na oblikovanje in taktiko vojskovanja. Čeprav

asimetrično vojskovanje ni omejeno na določeno zgodovinsko obdobje, pa lahko rečemo, da se o njem konkretnije in celoviteje govori šele nekaj let, ko gre v konvencionalnem smislu za izrazito neenakovredne nasprotnike (Svete 2002, 24). Pojem so konkretnije obravnavali v Veliki Britaniji in ZDA šele sredi 90. letih 20. stoletja po številnih težavah, s katerimi so se začeli srečevati na kriznih žariščih, predvsem na Bližnjem in Srednjem vzhodu. Prvič naj bi se beseda uporabila že leta 1995 v Joint Publication 1, Joint Warfare of the United States of America (Buffaloe 2006, 3; Thornton 2007, 19). V civilni sferi pa se je o asimetričnem konfliktu govorilo že prej, tako Paul (Paul 1994, 20) v svoji knjigi asimetrični konflikt opredeli kot spor dveh držav z neenako vojaško in ekonomsko močjo. Sodobni konflikti ne predstavljajo več tradicionalnih spopadov med velikimi vojskami, temveč je nasprotnik dokaj nejasen, za zmago pa uporablja vsa razpoložljiva sredstva, tako dovoljena kot nedovoljena. Na izvajanje takšnega vojskovanja se je bilo treba nemudoma odzvati in mu ustrezno prilagoditi taktiko oziroma izdelati doktrinarne dokumente, v katerih sta opredeljena asimetrično vojskovanje in način bojevanja proti takšnemu pojavu.

V spopadu mora vsaka od udeleženih strani za dosego končnega cilja (zmaga) uporabiti vse prednosti, ki so ji v danem trenutku na razpolago. Asimetrija se zato ne nanaša samo na družbeno ali vojaško moč vojskujočih se strani, temveč na neprimerljivost, neenakost, različnost in inovativnost sodelujočih v konfliktih, ki se kažejo v uporabi sredstev za doseganje ciljev na strateški, operativni ali taktični ravni (Svete in drugi 2011, 14). McKenzie asimetrično vojskovanje zanimivo definira kot spopad dveh neenakovrednih nasprotnikov, v katerem šibkejši z manjšo taktično in operativno močjo poskuša zmanjšati moč nasprotnika in z nesorazmernimi učinki doseči svoje strateške cilje (McKenzie 2000, 2). Podobno asimetrični spopad razlaga Meigs, ki pravi, da se asimetrija v obrambnem in varnostnem pojmovanju nanaša na neprimerljivost, neenakost, različnost sodelujočih v konfliktih; te se kažejo pri uporabi sredstev za doseganje ciljev, metodah uporabe sredstev ter dejanskem položaju tako znotraj posamezne družbe kot širše mednarodne skupnosti (Meigs v Svete in drugi 2011, 14). V asimetričnem vojskovanju ena od vpletenih strani uporablja taktične postopke, na katere druga stran v trenutku uporabe nima ustreznega odgovora. Piskar meni, da je značilnost večine oblik asimetričnega bojevanja, da ne gre za izkoriščanje šibkih točk nasprotnika, netradicionalne metode, informacijsko vojskovanje, uporabe orožij za množično uničevanje ali neviteški način vojskovanja. Vojskovanje ni asimetrično, kadar ima tudi napadeni na voljo podobna sredstva (Piskar 2002, 22). V asimetričnem vojskovanju na simetrijo lahko gledamo kot na točko, do katere so vse vpletene strani v spopadu imele enake možnosti, vendar jih niso znale ali mogle izkoristiti. Asimetrično vojskovanje lahko tako v

najširšem smislu razumemo kot uporabo tistih vojaških in nevojaških sredstev in tehnik, ki v določenem trenutku povzročajo glede na uporabljena sredstva najbolj neporocionalne učinke (Svete 2002, 24). Asimetrično vojskovanje lahko označimo tudi kot nepošten, neviteški pristop k vojskovanju, vendar pa je poštenost v vojni subjektivna, saj je viteštvo že davno pozabljena prvina sodobnih vojn (Nedog 2001, 9).

Nekatere oblike asimetričnega vojskovanja v zgodovini so le primer uporabe asimetrije z vidika taktike oziroma vojaške in družbene premoči in napada, na katerega nasprotna strani ni mogla ali znala odgovoriti v konkretnem časovnem obdobju. V spopadu sta vedno močnejša in šibkejša stran, zato je moč glavni pokazatelj razmerja oziroma simetrije. Moč vpletenih strani običajno ni povsem simetrična, zato asimetrično vojskovanje, ki temelji na simetriji in je ta njegov najpomembnejši element, imenujemo asimetrično vojskovanje (Svete in drugi 2011, 15).

Pojmovanje asimetričnega vojskovanja je različno od avtorja do avtorja. Nekateri avtorji poskušajo opredeliti asimetrično vojskovanje kot nekaj netradicionalnega, kar je povsem drugačno od prejšnjih običajev, drugi zagovarjajo, da asimetrično vojskovanje pomeni uporabo nove taktike ali oborožitve, tretji zagovarjajo tezo, da je asimetrično vojskovanje le način, ki šibkejšim omogoči premagati močnejšega. Tako Metz in Johnson opredelita asimetrično vojskovanje kot delovanje, organiziranje in razmišljanje, drugačno od nasprotnikovega, z namenom kar najboljše unovčiti svoje lastne prednosti in izkoristiti nasprotnikove šibkosti, pridobiti pobudo ali zagotoviti širše možnosti delovanja (Metz in Johnson v Svete in drugi 2011, 17–18). Ta definicija je po mnenju Sveteta med boljšimi, vendar pa je zaradi svoje omejenosti zgolj na vojaško domeno pomanjkljiva, kajti asimetrija je zagotavljanje interesov, ki sega od posameznika do najvišje ravni institucionalne organiziranosti (Svete in drugi 2011, 18).

Ekonomska globalizacija povzroča v boju za oblast številne notranje spopade, ki zaradi uporabe močnega kapitala in človeške moči povzročajo predvsem asimetrične (teroristične) odzive šibkejši strani. Tipičen primer je terorizem, ki je v današnjem obdobju ena od najpomembnejših oblik asimetričnega vojskovanja, na katero mednarodna skupnost še nima ustreznega odgovora. Terorizem kot način asimetričnega bojevanja poznamo že vsaj 50 let, cilj mnogih terorističnih skupin je bila sprememba družbenopolitičnega stanja v določenem okolju (Nedog 2001, 13).

Pri razumevanju pojma asimetričnega vojskovanja pa vendar moramo razlikovati, da je uporaba novih taktičnih postopkov ali sredstev, s katerimi nasprotnika presenetimo, povsem legalna in kot takšna dovoljena. Hipotetično gledano, je tudi nasprotnik imel možnost razvoja nove taktike, vendar te prednosti ni znal ali mogel izkoristiti. Na podlagi tega lahko asimetrično vojskovanje opredelimo kot obliko vojskovanja, kjer ena od strani v spopadu (običajno šibkejša) uporabi takšen način in sredstva, na katera druga stran ne more ali ne zna odgovoriti zaradi človeških, pravnih ali materialnih omejitev. Človekovo življenje je v zahodnih civilizacijah najvišja vrednota, zato bombni in samomorilski napadi niso sprejemljivi. Omejevanje pravil vojskovanja z MHP in drugimi mednarodnimi sporazumi vojaške sile zavezuje k strogemu upoštevanju pravil vojskovanja. Pravila vojskovanja pa si šibkejši v spopadu določa sam, zato uporablja vsa dovoljena in nedovoljena sredstva in oblike vojskovanja. Takšna oblika vojskovanja je predvsem značilna za tako imenovano skupino spopadov četrte generacije, katere glavni in najpomembnejši predstavnik je terorizem (bombni in samomorilski napadi, atentati, teror nad civilnim prebivalstvom, napadi z IED, itd.).

Metz in Johnson (Metz in Johnson 2001, 10–11) opredelita, da obstaja vsaj šest oblik asimetričnega vojskovanja, in sicer metodološka oblika (nanaša se na uporabo različnih taktičnih in operativnih konceptov, doktrin v razmerju z nasprotnikom), tehnološka oblika (uporaba tehnološko naprednega orožja), moralna oblika (vpliv na moralo nasprotnika na različne načine, kot so izčrpavanje v spopadu in psihološko delovanje v različnih medijih), normativna oblika (nanaša se na razlike v etičnih in pravnih standardih med nasprotnikoma), organizacijska oblika (odraža se v organizacijski strukturi, predvsem v vpletenosti državnih in nedržavnih akterjev) in potrpežljivost (izvedba dejanja lahko traja daljše časovno obdobje).

Čeprav novejši oboroženi konflikti v veliki meri vsebujejo asimetrične varnostne grožnje nacionalnega in mednarodnega terorizma, pa asimetrično vojskovanje samo po sebi še ne pomeni vedno tudi uporabo teroristične taktike. Nekateri avtorji opredeljujejo, da se v asimetričnem spopadu uporabljajo netradicionalnega oblike boja in nova tehnologija, izkoriščajo se nasprotnikove šibke točke, vendar so, gledano s taktičnega vidika, to le značilnosti uspešnega vojskovanja, saj je osnovni cilj vojne poraziti nasprotnika. Šibkejša stran vedno izkorišča taktične postopke in sredstva v vojskovanju, ki jih nasprotna stran v spopadu ne pričakuje oziroma jih sama ne izvaja zaradi njihove narave. Različne opredelitve asimetričnega vojskovanja so posledica različnega zaznavanja asimetričnega vojskovanja kot grožnje oziroma oblike vojskovanja. Zahodne države se pri obravnavanju asimetričnega

vojskovanja predvsem odzivajo na asimetrične grožnje, medtem ko tehnološko šibkejša države⁷ na asimetrično vojskovanje gledajo kot na sredstvo, s katerim se je mogoče upreti tehnološko in vojaško močnejšemu nasprotniku (Svete in drugi 2011, 20).

V sodobnih vojaških spopadih je asimetrično vojskovanje močno prisotno predvsem zaradi neenakomerno porazdeljene tehnološke in ekonomske moči v svetu. Šibkejši v spopadu so prisiljeni v uporabo metod (samomorilski napadi, napadi z IED, atentati itd.), ki so zaradi načina izvedbe (majhen vložek glede na učinek) za nasprotno stran nesprejemljive in na njih nima odgovora. Zaradi odmevnosti (velika vloga medijev⁸) dejanja jim takšna taktika zagotavlja dolgoročne uspehe (padec podpore posredovanju) pri doseganju njihovih strateških ciljev.

5.2 Značilnosti asimetričnega vojskovanja

V vojnah so bile med nasprotnimi stranmi vedno dejanske in zaznane razlike. Na potek in izid spopadov so vplivale tako prve kot druge. Zato lahko rečemo, da je asimetrično vojskovanje po različnosti uporabljenih metod, sredstev in ciljev glede na pričakovanja nasprotnika staro kot samo vojskovanje (Svete 2002, 24). V asimetričnem napadu moderne dobe – 21. stoletja – o učinkovitosti terorističnega napada islamskih skrajnežev pod vodstvom Osame Bin Ladna in pod zaščito afganistanskih talibanov na ameriški Svetovni trgovinski center v New Yorku ni odločalo orožje, ampak presenečenje nad zlorabo prebivanja v Ameriki z veljavnimi vizami, grozljiva učinkovitost potniških letal, uporabljenih kot orožje, ter fanatičnost samomorilskih teroristov (Piskar 2002, 21). Izvedeni teroristični napad vključuje vse pomembnejše značilnosti asimetričnega spopada: nesorazmerni učinek, učinkovitost, presenečenje in inovativnost, netradicionalnost in neskladnost interesov.

Ena od najpomembnejših značilnosti asimetrije je po McKenziju nesorazmerni učinek asimetričnega napada (Mc Kenzie v Svete in drugi 2011, 22). Samomorilski napad je dejanje,

⁷ Kitajska svojo obrambno doktrino spreminja in prilagaja spremenjenim okoliščinam po razpadu hladnega bloka, novim oblikam varnostnega ogrožanja, spremenjenim oblikam vojskovanja in naglemu tehnološkemu razvoju. V nekaterih njihovih študijah je kot odgovor na spremenjene okoliščine strateškega okolja po koncu hladne vojne mogoče vse bolj opaziti smer razvoja oboroženih sil v hitro premične in tehnološko razvite moderne oborožene sile. Na podlagi študije zalivske vojne so razvili teorijo vojskovanja v 21. stoletju, ki bo temeljila na uporabi vseh sredstev, tako dovoljenih kot nedovoljenih, in brez vseh omejitev (Furlan 2002, 18–19).

⁸ Množični mediji (satelitska televizija, internet) so s hitrim prenosom informacij prinesli spremembe tudi v simetrično vojskovanje. Spremembe se odražajo na vsaj treh ravneh in jih lahko razdelimo na tiste, ki se nanašajo na izvajalce simetričnega vojskovanja, sredstva, ki jih pri tem uporabljajo, ter na učinke. Interaktivnost množičnih digitalnih medijev je bistveno spremenila strategijo in organizacijsko kulturo asimetričnih bojnikov (nekoč strogo hierarhične organizacije postajajo vse bolj mrežne) (Svete 2006, 17).

ki ga v večini primerov ni mogoče preprečiti. Vložek v dejanje je nesorazmerno majhen glede na izvedeno dejanje, v katerem samomorilski napadalec povzroči neposredno, po navadi pa še bolj posredno škodo. Asimetrična dejanja imajo velik medijski odmev in z razvojem elektronskih medijev dosegajo velik propagandni in psihološki učinek, ki ga samo z običajnimi metodami konvencionalnega vojskovanja ni mogoče doseči.

Presenečenje in inovativnost spadata med najpomembnejša elementa asimetrije (Svete in drugi 2011, 23). Za asimetrični spopad je značilno, da vojskujoče se strani na nepričakovan, indirektn način uporabljajo inovativne, netradicionalne metode in sredstva. Asimetrija lahko predstavlja napad na šibko točko ali pa se kaže kot odsotnost simetrije v nekem odnosu (Nedog 2001, 9). V afganistanskem spopadu je razmerje moči v veliko korist mednarodni skupnosti in afganistanski vladi, pa vendar talibani in ostali uporniki uspešno izkoriščajo pri izvajanju napadov oba elementa tako presenečenje kot inovativnost.

Pomembna značilnost asimetričnega vojskovanja je učinkovitost. Majhen vložek v izvedbo asimetričnega napada je nesorazmeren glede na njegov učinek. Za asimetrično vojskovanje je poleg fizičnih učinkov pomemben dejavnik tudi psihološki učinek. Z načrtnim povzročanjem zmede v vrstah nasprotnika lahko povzročimo stanje, ko njegova premoč ne pride več do izraza. Največje psihološke učinke je mogoče doseči, ko se sinhrono uporabijo različne oblike asimetričnega vojskovanja. Takrat je verjetnost uporabe določenih oblik asimetričnega vojskovanja, ki jo zaznavajo družbe, večja, kot je realna stopnja ogroženosti (Svete 2002, 24). Pri asimetričnem vojskovanju je prednost predvsem popolnoma nasproten mišljenjski pristop k bojevanju v primerjavi z nasprotnikom, saj zaradi nesimetričnih metod in sredstev postavi nasprotnika pred dejstvo, ko ne razume delovanja in ravno zaradi povsem drugačne miselne logike ne more razviti ustreznih protiukrepov (Nedog 2001, 9).

Neskladnost interesov je ključni faktor in temelj vsakega asimetričnega vojskovanja. Pri tem pa je pomembno razlikovati med pravo in zaznano neskladnostjo interesov. To se odraža v dejanjih, ki so prav nasprotna pričakovanju nasprotne strani (Svete in drugi 2011, 22–23). Asimetrija je lahko pozitivna ali negativna. Pri tem pozitivna asimetrija teži k uporabi razlik z namenom, da pridobi prednost pred nasprotnikom. Negativna asimetrija je razlika, ki jo nasprotnik uporabi, da izkoristi svojo slabost ali ranljivost sebi v prid. Asimetrija ima svojo časovno dimenzijo, lahko je kratkoročna ali dolgoročna. Lahko je načrtovana ali dejanska. Glede na stopnjo tveganja je lahko visoka ali nizka. Asimetrično delovanje je lahko

samostojno ali integrirano. Seveda ima asimetrija tudi materialno in psihološko dimenzijo (Nedog 2001, 14).

6 VOJAŠKE SILE V AFGANISTANU

6.1 Talibani

6.1.1 Nastanek in obdobje vladanja

Komunistična oblast se je v 70. letih prejšnjega stoletja zaradi opuščanja nekaterih tradicionalnih verskih običajev zapletla v odkrit spopad s podeželskimi verskimi voditelji in plemenskimi poglavarji. Notranji nemiri so prekinili mir in napredek, ki je bil značilen za kraljevino Afganistan, v kateri je vladal kralj Mohhammad Zahir Shah v letih od 1933 do 1973. Kralj Zahir Shah je bil zadnji kralj v kraljevini, ki jo je leta 1747 ustanovil Ahmad Shah - Durani in jo je ves čas vodila pašunska etnična večina (Katzman 2011, 1). Vladajoča komunistična oblast je v želji po oblasti in zatrtju upora islamskih skrajnežev zaprosila Sovjetsko zvezo za vojaško posredovanje v spopadu, ki se je razširil na celotnem državnem ozemlju. Komunistična oblast je obvladovala le urbana naselja, medtem ko je podeželje že od nekdaj bilo v rokah plemenskih in verskih vodij. Sovjetska zveza je v želji, da si zagotovi obvladovanje afganistanskega prostora, prošnjo vlade Afganistana z veseljem sprejela in v letu 1979 izvedla vojaško invazijo na Afganistan.

Sovjetsko vojaško posredovanje je povzročilo poenotenje afganistanskega prebivalstva in izzvalo upor plemenskih in verskih poglavarjev, ki so spontano mobilizirali bojevnike v boju proti sovjetski invaziji, vladajoči komunistični oblasti in napadu na ideologijo islama. Afganistanski uporniki so bili za Zahod borci za svobodo, sami pa so se raje imenovali mudžahedini ali božji bojovniki (Tanner 2002, 243–244). Močan odpor mudžahedinov z zunanjo pomočjo (ZDA, Pakistan, Iran, Savdska Arabija in celo Izrael, v katerem je ameriškem republikanskemu kongresniku Charlieju Wilsonu uspelo prepričati trgovce z orožjem v pomoč pri oboroževanju) je sovjetske sile po desetih letih posredovanja prisilil v umik. Kljub umiku sovjetskih vojaških sil je oblast ostala komunistična, v državi pa se je državljanska vojna nadaljevala. Mudžahedini so po treh letih spopadov, številnih žrtvah in uničenju državne infrastrukture uspeli premagati komuniste in prevzeti oblast. Kmalu po prevzemu oblasti pa je prišlo med silami Burhnuddina Rabbanija in Gulbuddina Hekmatjara

do spopada, v katerem so pozabili na skupno bojevanje in prebivalstvo. Po državi, predvsem na jugu v okolici Kandaharja, je nastalo več oboroženih skupin, ki so postavljale cestne blokade, ropale prebivalstvo in izvajale nasilna dejanja nad ženskami. Po državi sta se razbohotila korupcija in kriminal. V Kandaharju so lokalni mudžahedini izvajali nasilje nad prebivalstvom, posebno nad mladimi dekleti, ki so jih ugrabljali in posiljevali. V takšnih razmerah je prebivalstvo prosilo za pomoč lokalnega verskega vodjo Mohammeda Omarja. Omar je na pomoč poklical nekaj svojih študentov, ki so hitro odstranili lokalne mudžahedine in vzpostavili red. Študentje so pod vodstvom Omarja sredi leta 1994 organizirali gibanje in ga poimenovali talibansko (Tanner 2002, 279).

Talibani so bili pripadniki gibanja, ki so ga ustanovili afganistanski duhovniki in študenti, večinoma s podeželja ter pašunskega⁹ porekla. Mnogi pripadniki talibanskega gibanja so bili nekdanji uporniki, ki so se pridružili gibanju zaradi razočaranosti nad stanjem v državi in medsebojnim bojem za oblast. Večina od njih se je med krvavo državljansko vojno preselila v Pakistan, kjer so v islamskih semeniščih (madrasah) študirali in bili vzgajani v strogem spoštovanju Korana in islama, ki je skladen s konzervativno plemensko tradicijo Paštunov (Katzman 2009, 5). Beseda talib pomeni učenec ali študent in se uporablja za študente verskih šol, ki so politično in vojaško dejavni v militantnih islamističnih organizacijah (Bodansky 2002, 331).

Gibanje sestavljajo predvsem Paštuni, ki imajo močan občutek pripadnosti svoji identiteti. Paštuni so največja etična skupina v Afganistanu in druga največja v Pakistanu. Obstaja pet večjih plemenskih skupin (Durrani, Sarbanes, Batians, Ghurghausht in Karlans), ki so sestavljene iz manjših plemenskih skupin (klanov). V Afganistanu je okoli 400 klanov. V njem živi od 12 do 15 milijonov Paštunov, v sosednjem Pakistanu pa še dodatnih 28 milijonov, skupaj več kot 40 milijonov (Tanner 2002, 336). Kultura Paštunov temelji na pravnem in moralnem kodeksu, imenovanem Paštunvali, ki določa družbeni red in odgovornosti. Kodeks daje plemenskem svetu pravico, da sprejema odločitve v primerih tradicionalnega zakona in kazni, posebno tistih, ki se nanašajo na lastniško pravico do nepremičnine, žene in ubojev. Kodeks vsebuje osnovna etična in moralna načela ravnanja na področjih, kot sta čast in gostoljubje, ter pravico do maščevanja. Islamski prepoved je med

⁹ Značilnost Afganistana je zelo raznolika etnična sestava prebivalstva, ki pogosto predstavlja oviro za dobro sodelovanje in vodenje države, posebej ko poskušajo Paštuni vladati sami in si podrediti druge etnične manjšine. Afganistan je po podatkih Central Intelligence Agency World Factbook v letu 2008 imel 32,7 milijona prebivalcev, od katerih je Paštunov 42 odstotkov, Tadžikov 27 odstotkov, Hazarov 9 odstotkov, Uzbekov 9 odstotkov, Aimakov 4 odstotke, Turkmencev 3 odstotke, Balocev 2 odstotka in drugih etničnih skupin 4 odstotke (Livingston in O'Hanlon 2012a, 20).

džihadom proti sovjetskim silam omogočil odpiranje številnih madras, v katerih so verske učence učili o pravilnem razumevanju in izvajanju Paštunvalija. Razmejitev med Paštunvalijem in šeriatskim pravom¹⁰ tudi samim Paštunom ni bila vedno jasna, vsekakor so od nekdaj morali vsi spoštovati šeriatsko pravo, vse ustave, ki so bile razglašene v raznih poskusih sekularizacije države, pa so prav tako morale priznati njegovo veljavo, še posebej kar se tiče družinskega in lastniškega prava. Odločnost talibanov, da vsilijo svoje plemenske zakone, je še bolj poglobila etnične razlike v državi (Suljagić in Čečo 2001).

Prebivalci, ki so bili vse bolj zadovoljni z uspešnim uvajanjem reda, so podpirali talibane in jih spodbujali po uvedbi reda v celotni afganistanski družbi. Talibani, ki so v oktobru 1994 zajeli skladišče streliva in orožja v mestu Spinbaldak, so se uspeli oborožiti in dokončno prevzeti oblast v Kandaharju (Tanner 2002, 279). Po prevzemu oblasti v Kandaharju so se razkropili po celotnem območju Afganistana kjer so postopoma prevzemali oblast in uvajali stroga načela šeriatskega prava. Provinco Herat na meji z Iranom so zavzeli septembra 1995. Leto dni kasneje so zavzeli glavno mesto Kabul in strmoglavili režim predsednika Baranudina Rabanija (Katzman 2011, 5). Severozahodni del države (okoli 10 odstotkov celotnega ozemlja Afganistana), kamor se je umaknila strmoglavljena vlada, je ostal pod nadzorom Severnega zavezništva (Vuk 2004, 3).

Talibani so na osvojenem ozemlju oktobra 1997 razglasili islamski emirat Afganistan ter uvedli radikalno islamsko vladavino in šeriatsko pravo (Vuk 2004, 3). V državi so uvedli kaznovanje po islamskih zakonih. Javne usmrčitve, rezanje udov, kamenjanje in bičanje so postali vsakdanjik na nogometnih igriščih. Moški so morali nositi brado, ženske burke, prepovedali so gledanje televizije, poslušanje glasbe in obiskovanje kina. Proti afganistanskim ženskam so zakrivali mnoge brutalne zločine, s kislino so jim polivali obraz, jim rezali prsi ter jih na dnevnem redu ugrabljali in posiljevali. Ženske so povsem izključili iz aktivnega družbenega življenja. Deklicam, ki so bile starejše od sedem let, so prepovedali izobraževanje.¹¹ V Afganistanu že stoletja obstaja pomembna razlika med spoloma, čeprav sta v Koranu oba spola enakovredna. Ženska ima pomemben položaj le znotraj doma, kjer nosi glavno breme gospodinjstvih opravil. Takšen odnos do ženskega spola je posledica odnosa

¹⁰ Šeriatsko pravo – tradicionalni muslimanski verski, pravni itd. predpisi, temelječi na naukih Korana in z njim povezanih svetih del. Šeriata ni mogoče spremeniti tako, da bi ustrezal sodobnim razmeram, mogoče ga je le drugače razlagati (Bodansky 2002, 330).

¹¹ Talibani so v treh mesecih po zavzetju Kabula zaprli 63 šol ter tako pustili 103.000 deklic in 148.000 dečkov brez izobraževanja, brez dela je ostalo 11.200 učiteljev, od tega 7800 žensk. Zaprli so univerzo v Kabulu in poslali domov 10.000 študentov, od katerih je bilo 4000 žensk. Organizacija OZN za pomoč otrokom (UNICEF) je decembra 1998 poročala o popolnem razpadu izobraževalnega sistema, kjer je bilo devet deklic od desetih in dva dečka od treh izključeno iz izobraževalnega procesa (Suljagić in Čečo 2001).

najpomembnejših talibanskih voditeljev, ki so prihajali iz najbolj revnih in najbolj konservativnih in nepismenih južnih delov države, kjer je bil odnos do žensk izključujoč in ponižujoč. Mnenje o ženah so oblikovali tudi zaradi pridobivanja novega kadra, saj so novačili predvsem med sirotami, ki so odrasle izključno v begunskih centrih in izključno v moških sredinah (Suljagić in Čečo 2001). Zaradi radikalnih konservativnih in brutalnih oblik kaznovanja so talibani izgubljali podporo prebivalstva in postajali predstavniki osovraženega režima, ki ga je treba zamenjati.

Politična organizacija talibanov je temeljila na hierarhični osnovi, z veliko mero paštunske plemenske tradicije. Na vrhu politične strukture je bil verski vodja Mohammed Omar, ki je vodil gibanje z versko in politično legitimnostjo. V vladanju mu je pomagal vrhovni svet s sedežem v Kandaharju in v njem so prevladovali Omarjevi prijatelji, v glavnem duranski Paštuni (Young 2007, 2). Prvotni svet je sestavljalo deset članov, vendar je občasno štel tudi do 50 članov. Vrhovnemu svetu sta pomagala vladati dva sveta, ki sta mu bila podrejena. Prvi je bil kabinet v Kabulu oziroma kabulski svet, drugi je bil vojaški svet s sedežem v Kandaharju. Svet v Kabulu, ki je bil v bistvu vlada Afganistana, se je ukvarjal s težavami mesta in njegove okolice. Vse pomembne odločitve je sprejemal vrhovni svet, zato kabulski svet ni mogel sprejeti nobene odločitve brez posveta s Kandaharjem. Verski vodja Omar je bil vrhovni poveljnik oboroženih sil in je z načelnikom generalštaba nadziral celotno vojsko. Vojaski svet je planiral strategijo in se po potrebi ukvarjal s taktičnimi odločitvami, o vojaški strategiji in razdelitvi denarja pa je odločal mula Omar (Suljagić in Čečo 2001).

V času prevzemanja oblasti so se talibani povezali s teroristično skupino Al Kaida, ki jo je vodil Osama bin Laden. Al Kaida je v zameno za zatočišče na ozemlju Afganistana talibanom ponudila pomoč pri združevanju države. Talibani so ponudbo sprejeli. Osama bin Laden, ki je imel v sovjetsko-afganistanski vojni ameriško podporo, je po letu 2001 postal najbolj iskan terorist in ameriški državni nasprotnik. Zaradi terorističnih napadov Al Kaide na ameriške cilje¹² med letoma 1990 in 2000 so ameriške sile z letali napadle Al Kaidine centre urjenja v Afganistanu. OZN je pozval talibane, naj prenehajo dajati zatočišče teroristom in terorističnim organizacijam, ki se urijo v Afganistanu. Pozval je tudi vse vpletene strani k ustavitvi medsebojnih sovražnosti in vzpostavitvi političnega dialoga. Talibani se za pozive niso zmenili, zato je VS OZN v oktobru 1999 sprejel resolucijo številka 1267, s katero je odobril

¹² Al Kaida je bila odgovorna za številne napade na ameriške cilje, med katerimi so najpomembnejši teroristični napad na ameriške sile leta 1992 v Somaliji, teroristični napad leta 1993 na World Trade Centre v New Yorku, teroristična napada leta 1998 na veleposlaništvi ZDA v Tanzaniji in Keniji in teroristični napad leta 2000 na ameriški rušilec USS Cole v Jemnu.

gospodarske sankcije. Poleg tega pa so ZDA od talibanov zahtevale izročitev Osame Bin Ladna in drugih teroristov, ki so jim nudili zatočišče. Do izročitve nikoli ni prišlo, vrhunec krize pa je bil dosežen, ko so pripadniki Al Kaide 11. septembra ugrabili štiri potniška letala, s katerimi so izvedli samomorilske teroristične napade na izbrane cilje v ZDA.

Po terorističnih napadih 11. septembra 2001 so ZDA napovedale protiteroristično akcijo proti mednarodnemu terorizmu oziroma Osami bin Ladnu in teroristični skupini Al Kaide. ZDA so 7. oktobra 2001 kot odgovor na napad 11. septembra in v skladu z neodtujljivo pravico do individualne ali kolektivne samoobrambe pred grožnjami mednarodnemu miru in varnosti v Afganistanu začele operacijo Trajna svoboda, ki so jo podprle številne države. Operacijo je izvedla ameriška vojska z logistično podporo Velike Britanije in Avstralije ter v sodelovanju s Severnim zavezništvom. Pri pripravi in tudi izvajanju operacije so imele poleg vojaških sil pomembno vlogo tudi obveščevalno-varnostne¹³ službe, ki so s pridobivanjem obveščevalnih podatkov omogočile uspešno načrtovanje in izvedbo napadov. Pogosto so tudi same izvajale posamezne vojaške operacije, za katere je vedelo le najvišje vodstvo (Svete in drugi 2011, 65). Operacija se je po letalskih napadih na strateške vojaške cilje talibanov nadaljevala s kopenskim posredovanjem koalicijskih vojaških sil in Severnega zavezništva. V spopadu talibani niso nudili močnega odpora. Osvobajanje Afganistana se je končalo januarja 2002 s padcem Kandaharja. Talibanski režim, ki je pred padcem z oblasti štel med 30.000 in 40.000 pripadnikov, je bil po petih letih vladanja premagan (Young 2007, 3). Večina talibanov pa je pobegnila v sosednji Pakistan.

6.1.2 Neotalibani

Po padcu režima in umiku v Pakistan so se talibani v letu 2002 reorganizirali in oblikovali novo gibanje. Novonastalo uporniško gibanje sestavljajo predvsem pripadniki, zvesti nekdanjemu režimu talibanov, verski konservativci in člani kriminalnih združb. Gibanju se je pridružila tudi nova generacija izobraženih študentov iz številnih verskih semenišč vzdolž afganistansko-pakistanske meje. Pripadnike takšnega gibanja lahko imenujemo nova generacija talibanov ali neotalibani (Yung 2007, 3).

¹³ Posebej dejavni v Afganistanu sta bili Centralna obveščevalna agencija (Central Intelligence Agency – CIA) in Obrambna obveščevalna služba (Defense Intelligence Agency – DIA). Njuna vloga je ob zbiranju obveščevalnih podatkov bila tudi priprava enot Severnega zavezništva na skupno posredovanje proti talibanom. Centralna obveščevalna agencija je v okviru protiterorističnega boja že od leta 1998 poskušala v Afganistanu zajeti Osamo bin Ladna in druge pomembne pripadnike Al Kaide (Svete in drugi 2011, 69–72).

Cilj talibanov je osvojitve Afganistana in ponovna vzpostavitev islamske države oziroma kalifata. Talibani si prizadevajo preprečiti vpliv vsega, kar ni v duhu strogega šeriatskega prava. Posebej so izpostavljene zahodne vrednote, ki negativno vplivajo na prebivalstvo in kvarijo njihovo kulturo. Talibansko uporniško gibanje je reakcionarni konservativni upor, saj je njihov namen ponovna vrnitev na oblast in uvedba strogega šeriatskega prava.

Giustuzzi navaja, da talibani že od leta 2006 vzporedno z izvajanjem oboroženega upora in imenovanjem guvernerjev, šefov policij in drugih organov vzpostavljajo politično strukturo oblasti, ki deluje ločeno od uradnih vladnih institucij (Giustozzi 2010, 20). Za uveljavljanje lastne strategije so formirali vlado v senci, ki jo vodi verski vodja Mohammad Omar, pri vodenju pa mu pomaga vrhovni svet, imenovan tudi Rabhari shura ali Quetta shura, poimenovan po pakistanskem mestu, v katerem je bil leta 2002 ustanovljen (Giustozzi 2008). Vrhovni svet izvaja strateško načrtovanje in izdaja smernice delovanja desetim ministrstvom in regionalnim vojaškim svetom. Vrhovni svet je telo, ki opravlja tako politične kot vojaške naloge, saj gibanje nima ločenega političnega in vojaškega dela.

Talibani so zaradi lažjega nadzora Afganistan razdelili na štiri vojaška regionalna območja (južni, jugovzhodni, vzhodni in zahodni). Na področju vsake regije deluje regionalni vojaški svet (glej tabelo 6.1), ki usmerja in koordinira delovanje vseh uporniških skupin. Regionalni poveljniki so odgovorni vojaškemu svetu, ki ima sedež v Pakistanu (Roggio 2010).

Tabela 6.1: Regionalni vojaški sveti

	Quetta regionalni vojaški svet	Peshavar regionalni vojaški svet	Miramshah regionalni vojaški svet	Gerdi Jangal regionalni vojaški svet
Vodja	Hafez Majid	Abddul Latif Mansur	Siraj Haqqani	Mullah Abdul Zajir
Območje odgovornosti	južni in zahodni Afganistan	vzhodni in severovzhodni Afganistan	jugovzhodni Afganistan, vključno s provincami Paktika, Paktia, Khost, Logar in Wardak	provinci Helmand in Nimroz

Vir: Roggio (2010)

Poveljniki posameznih področij in območij so podrejeni regionalnemu poveljniku. Taktična raven obsega poveljnike, ki vodijo skupine in moštva. Organizirali so se po vzoru na svojo plemensko organiziranost. Tipična takšna lokalna skupina šteje od 5 do 50 pripadnikov lokalnega prebivalstva (Giustozzi 2008, 92–93). Vojaške skupine imajo veliko lokalno

svobodo delovanja, kar omogoča plemensko lojalnost in ozemeljsko omejeno delovanje. Poveljstva na operativni in strateški ravni vključujejo samomorilske oddelke, oddelke za propagando (radio shariat) in centre za urjenje v uporabi specializirane opreme in razvoj IED (Afshar in drugi 2008, 64–66). Takšna organiziranost omogoča lokalnim poveljnikom lažje vodenje in koordiniranje vojaških akcij. Vzdrževanje reda in discipline na posameznem področju omogoča njihov kodeks ravnanja, imenovan Layeha (Giustozzi 2008, 84).

Ob talibanih v Afganistanu deluje proti vladi in silam ISAF večje število različnih skupin (glej tabelo 6.2), ki skupaj predstavljajo zelo dobro organizirano upornišтво. Upornike povezujejo podobni cilji in motivi, njihova medsebojna povezanost pa temelji na skupni ideologiji in skupnem sovražniku.

Tabela 6.2: Uporniške skupine

SKUPINA	VODJA	LOKACIJA	OBMOČJE DELOVANJA
Quetta Shura	Mullah Mohammad Omar	Quetta, Pakistan	Uruzgan, Zabul, Kandahar in Helmand
Hizb-e-Islami	Gulbedin Hekmetyar	Bajaur Agency, Pakistan	Laghman, Kunar, Nuristan, Nangarhar, Paktia in Paktika
Haqqani Network	Sirajuddin Haqqani in Jalaludin Haqqani	Miramshah in severni Vaziristan, Pakistan	Khowst, Logar, Wardak, Paktia in Paktika

Vir: Qazi (2011, 8)

V Afganistanu je nekaj večjih oboroženih uporniških skupin, vendar so talibani odgovorni za večji del nasilja v Afganistanu in so najštevilčnejša in najbolj organizirana skupina afganistanskih upornikov. Talibanom so se pridružile še skupine Haqqani Network,¹⁴ Monsur

¹⁴ Haqqani Network je uporniška skupina, ki jo vodi Sirajuddin Haqqani; ta je vodstvo prevzel od očeta Jalaluddina Haqqanija, nekdanjega mudžahedina v času sovjetske okupacije. V obdobju afganistansko-sovjetske vojne si je s podporo ameriške strani uspel ustvariti močno in organizirano organizacijo, ki se je bojevala proti sovjetskim silam v južnem Afganistanu. V času vlade talibanov je bil Jalaluddin Haqqani minister za obmejne zadeve. Po padcu talibanov je vzpostavil več baz v Severnem Vaziristanu, pakistanski pokrajini, ki meji z Afganistanom in kjer so Paštuni večinsko prebivalstvo. Po nekaterih podatkih ima Haqqani Network podporo dela pakistanske obveščevalne službe (ISI), povezan pa je tudi s teroristično skupino Al Kaida in drugimi regijskimi terorističnimi organizacijami (Katzman 2011, 19). Glavno področje, kjer Haqqani Network izvaja uporniške aktivnosti, obsega province Paktia, Khost, Ghazni, Wardak in Kabul. Skupina deluje kot del talibanov, saj je njeno vodstvo priznalo verskega voditelja Mohammada Omarja za legitimnega verskega voditelja. Ameriški zunanjepolitični svet (American Foreign Policy Council) navaja, da skupina Haqqani Network šteje okoli 2500 pripadnikov in da so najboljše usposobljeni od vseh uporniških skupin (American Foreign Policy Council 2011, 12–13). Skupina je odgovorna za številne samomorilske napade in napade z IED na vlado Afganistana, ANSF in ISAF, med drugim tudi za napade na hotel Serena in indijsko ambasado v Kabulu leta 2008, vse več informacij pa nakazuje, da tudi za atentat na nekdanjega predsednika Burhanuddin Rabbanija v septembru 2011. Da bi poiskali nacionalno spravo in politično rešitev konflikta, je bil v oktobru 2011 sestanek med ameriško zunanjo ministrico Clintonovo in predstavniki uporniške skupine.

Network, Hezb-e Islami (Khales) in Salafi (Jama'at Da'wa Al-Sunnat of Afghanistan), ki deluje v provinci Kunar in Nuristan. Vse štiri skupine priznavajo Mohammada Omarja za zakonitega poveljnika in verskega voditelja vseh prebivalcev Afganistana. Skupina Hezb-i Islami Gulbudin¹⁵ deluje samostojno, vendar večino operacij na lokalni ravni koordinira s talibani (Rutting 2009, 1). Talibani, Hezb-i-Islami Gulbuddin in Haqqani Network so tri najbolj organizirane in nevarne uporniške skupine.

Vojaška strategija talibanov vključuje dve glavni obliki oboroženega boja: gverilsko vojskovanje in terorizem. Taktika vojskovanja je podobna taktiki mudžahedinov iz obdobja sovjetsko-afganistanske vojne. Čeprav lahko izvajajo klasične konvencionalne napade, je njihova vojaška strategija predvsem gverilsko vojskovanje z veliko mero terorizma (Young 2007, 4). Giustuzzi v svoji knjigi z naslovom Koran, kalašnikovka in prenosnik trdi, da se je s tem, ko so neotalibani začeli uporabljati tehnologijo, spremenila tudi taktika njihove propagande in oborožitve (Hanasz 2008). Z uporabo sodobne tehnologije poskušajo z asimetričnim vojskovanjem nadomestiti nekatere pomanjkljivosti (številčnost, oborožitev, strelivo, oprema). Z asimetričnimi oblikami vojskovanja (samomorilski napadi, napadi z IED, atentati, ustrahovanje in druge oblike) v kombinaciji z gverilskim načinom vojskovanja poskušajo zlomiti voljo mednarodnih vojaških sil ter jih tako prisiliti v predčasni umik (Giustuzzi 2008, 107–108).

Povzročanje nestabilnih in varnostno ogroženih razmer je taktika, ki jim dolgoročno prinaša uspeh, saj se zavedajo, da sile ISAF in ANSF za popolno okupacijo Afganistana potrebujejo med 600.000 do 800.000 pripadnikov. Vendar pa je zagotovitev takšnega števila nerealna. Talibani se zavedajo, da je podpora ključna za njihov končni uspeh, zato nameravajo zmago doseči z mobilizacijo verske javnosti, okrepitvijo zaupanja v njihovo organizacijo, izvajanjem

¹⁵ Hezb-i Islami Gulbudin je uporniška skupina pod vodstvom Gulbudin Hekmatjar, enega od najbolj priznanih in cenjenih mudžahedinov iz obdobja bojevanja proti sovjetski okupaciji. Skupina šteje okoli 1000 upornikov, večinoma pašunskega porekla. Zaradi močne podpore Pakistana pa tudi Amerike je Hekmatjar uspel organizirati močno in organizirano uporniško gibanje, ki je bilo eno od najpomembnejših uporniških skupin proti sovjetski vojski. Po umiku sovjetskih sil iz Afganistana je leta 1996 za kratek čas postal predsednik vlade, vendar so ga talibani po zavzetju Kabula hitro zamenjali. Hekmatjar je prebegnil v sosednji Iran. V času vladanja talibanov je bil tesen zaveznik Osame bin Ladna in teroristične skupine Al Kaida. Po padcu vlade talibanov leta 2002 je organiziral uporniško gibanje v Pakistanu. Uspel je aktivirati nekaj zvestih kadrov v severnem in vzhodnem Afganistanu. Deluje v provincah Takhar, Badakshan, Baghlan, Nangarhar, Kabul, Logar, Laghman, Kunar, Nuristan, Wardak in deloma na posameznih območjih provinc Paktia, Khost in Paktika. Ameriška vojska ocenjuje, da Hezb-i Islami Gulbudin šteje okoli od 400 do 600 pripadnikov, nekateri posamezni strokovnjaki pa ocenjujejo njihovo število na okoli 1500 (American Foreign Policy Council 2011, 17–18). Hezb-i Islami ima podobne cilje kot talibani, vendar ni pod njihovim vodstvom. Skupina je odgovorna za več napadov na sile ANSF in ISAF, tudi za poskus atentata na predsednika Karzaja leta 2008. Delujejo na severnih in vzhodnih območjih Afganistana. Po nekaterih podatkih obstajajo dokazi o njihovi povezavi s teroristično skupino Al Kaida, zato so ameriške oblasti uvrstile Gulbudina Hekmatjara na seznam mednarodnih teroristov.

napadov na legitimnost sil ANSF in ISAF, spodkopavanjem legitimnosti trenutne vlade in postopnim širjenjem na ostale dele Afganistana (Afshar in drugi 2008, 64).

Talibanom je uporniško delovanje iz južnih in jugovzhodnih delov Afganistana uspelo razširiti tudi na zahodni in severni del države (glej sliko 6.1). Število talibanov je bilo v letu 2010 ocenjeno med 20.000 in 30.000 tisoč, po nekaterih ocenah pa lahko dosežejo tudi 60.000 pripadnikov (Giustozzi 2010, 4). Natančnega podatka o njihovem številu ni, saj je to strogo varovana skrivnost vsake uporniške skupine. Qazi navaja, da naj bi se uporniška skupina z začetnih 7000 pripadnikov v letu 2003 povečala na 25.000 do 36.000 v letih 2010 in 2011 (Qazi 2011, 11).

Slika 6.1: Postopno širjenje upora

Vir: Guistuzzi (2010, 12)

Talibani posebno pozornost namenjajo tudi pridobivanju finančnih sredstev, ki jih dobivajo z donacijo različnih mednarodnih verskih gibanj, raznimi davki, ki jih plačuje lokalno prebivalstvo, deležem od prodaje droge (Giustozzi 2008, 87–89). Večina lokalnih voditeljev je povezanih z organiziranim kriminalom, ki vključuje kraje, ugrabitve, zaščito, trgovino z orožjem in trgovino z ljudmi. Kriminalne združbe so pomemben vir obveščevalnih informacij.

V spopadih s silami ISAF in ANSF je bil v letih 2010 in 2011 ubit skupno 6001 taliban ter ujetih 9673 talibanov (Livingston in O'Hanlon 2012, 10). Kljub velikim izgubam talibani

uspevajo z lahkoto nadomeščati izgube saj se ob naraščanju upornišva v gibanje vključuje vse več mladih, katerih vera in ideologija nista njihov osnovni motiv, ampak preprosto hočejo pobegniti iz obupno slabega stanja, v katerem so (Guistuzzi 2010, 10–11).

6.2 Afganistanska nacionalna armada

Afganistanska nacionalna armada je bila ustanovljena leta 2002, ko je bil na mednarodni konferenci za mir in stabilnost Afganistana v Bonnu določen koncept novih oboroženih sil Afganistana. Udeleženske konference so dosegle z začasno vlado Afganistana sporazum o oblikovanju varnostnih struktur, s pomočjo katerih se bosta zagotavljali varnost in stabilnost v Afganistanu. Začasni predsednik Afganistana Hamid Karzai je predstavil načrt za vzpostavitev ANA, in prehodna afganistanska vlada se je zavezala k ustnitvi profesionalne, usposobljene in etnično uravnotežene vojske. Vodilno vlogo v vzpostavljanju oboroženih sil Afganistana so prevzele ZDA.

Osnovne naloge ANA so ohraniti ozemeljsko integriteto in celovitost države, odvrnitev napada na Afganistan, podpirati in braniti ustavo, poraziti upornike in teroriste, podpirati obnovo države, ohranjati islamske tradicionalne vrednote ter zagotavljati varno in stabilno okolje v Afganistanu oziroma v regiji (Katzman 2008, 7).

Predsednik Afganistana je vrhovni poveljnik oboroženih sil, ki po ministru za obrambo poveljuje oboroženim silam. Generalštab ANA je najvišje poveljstvo in je neposredno nadrejen poveljstvu kopenskih sil (Ground Force Command – GFC), poveljstvu zračnih sil (Afghan Air Force – AAF), poveljstvu za posebne operacije (ANA Special Operation Command – ANASOC) in ostalim enotam, ki podpirajo delovanje ANA (Radin 2011).

Kopenska komponenta ANA je organizacijsko razdeljena na šest regionalnih poveljstev ravni korpusa in 111. divizijo, ki je namenjena obrambi glavnega mesta. Korpus je organiziran po teritorialnem načelu in lastnem področju odgovornosti. Sestavljen je iz 3 do 4 pehotnih brigad, logističnega bataljona, bataljona specialnih sil in bataljona za bojno podporo. V vsak korpus je vključena inženirska četa, katere osnovna naloga je odkrivanje in odstranjevanje IED. Brigada je sestavljena iz štirih pehotnih bataljonov in enega bataljona za bojno podporo ter bataljona za zagotovitev delovanja. Bataljon (kandak) je osnovna taktična enota, ki je sestavljena iz 3 do 4 čet.

Afganistanske vojaške letalske sile so v fazi ustanavljanja. Strategija dolgoročnega razvoja AAF predvideva končno oblikovanje do konca leta 2016. AAF bo zagotavljala prevoz predsednika, letalske in helikopterske prevoze, evakuacije ob nesrečah in opravljanje izvidniških nalog. AAF ohranja svoje zmogljivosti z avtohtonimi izobraževalnimi institucijami, vključno s celotno infrastrukturo izobraževanja in usposabljanja (United States Department of Defense 2011, 31–32). AAF je sestavljena iz poveljstva AAF, pod katerim delujejo letalski polki in eskadrilje. Letalske enote so nameščene v zračnih bazah v Kabulu, Kandaharju, Shindandu, Gardezu in Mazar-e-Sharifu. Zračne sile sestavljajo mešanico ruskih in zahodnih letal in helikopterjev. AAF je v letu 2011 razpolagala s 33 Mi 17 (transportni helikopter), 9 Mi 35 (bojni helikopter), 13 C-27 (transportno letalo) in 6 CT-182T (šolska letalo tipa Cesna) (Special General Inspector for Afghanistan Reconstruction 2011, 65). AAF je imela v letu 2011 v svoji sestavi 4965 pripadnikov. Operativnost Zračne eskadrilje so slabo operativne in ne morejo izvajati svojega poslanstva. Vzrok za slabše doseganje operativnosti so težave v oskrbi z rezervnimi deli, pomanjkanje kadra in tudi prostora (United States Department of Defense 2011, 32–33).

Poveljstvo divizije ANASOC poveljuje specialnim silam, razporejenim v štiri brigade. Prvi dve brigadi sta formirani iz obstoječih bataljonov Commando, brigada specialnih sil (Afghan Army Special Forces – ANASF) pa je nova enota, ki se je oblikovala v letu 2011. Pod poveljstvom ANASOC sta tudi center odličnosti (ANASOC's School of Excellence) in bataljon za logistično podporo. Center odličnosti je brigada za usposabljanje pripadnikov ANASOC (United States Department of Defense 2011, 28–29).

Najvišje poveljstvo, odgovorno za izobraževanje, usposabljanje in razvoj osnovnih vojaških doktrinarnih dokumentov, je ANATC (ANA Training Centre) s sedežem v Centru za vojaško usposabljanje (Kabul Military – KTMC). Pod pristojnostjo ANATC so vse izobraževalne ustanove ANA. ANATC je zadolžen za izobraževanje in usposabljanje vseh rekrutov, ki vstopajo v ANA (Younossi in drugi 2009, 30). V izobraževalnih ustanovah potekata osnovno in nadaljevalno izobraževanje in usposabljanje vojakov, podčastnikov in častnikov na individualni, bataljonski ali brigadni ravni. NATOVO poveljstvo za usposabljanje pomaga ANATC pri uresničevanju poslanstva (NATO Training Mission – NTM).

Bonski sporazum iz leta 2001 predvideva geografsko in etnično uravnoteženo strukturo ANA. Za doseg tega cilja je ANA ustanovila Center za pridobivanje kadra (ANA Recruit Command – ANARC) z razpršeno mrežo izpostav po celotnem ozemlju Afganistana.

Zagotavljanje potrebnega števila novih pripadnikov zaradi hitrega naraščanja ANA predstavlja težavo in je ena od glavnih in prioriternih nalog ANAREC. Hitro naraščanje ANA vpliva na etnično strukturo, ki ne sledi popolnoma geografskim in etnično uravnoveščenim zahtevam. V zastopanosti odstopa predvsem južni del države, kjer pašunska plemena predstavljajo večino, skoraj petino celotnega prebivalstva Afganistana (provinke Kandahar, Helmand, Oruzgan, Paktika, Zabul in Ghazni), njihova udeležba v ANA pa je po nekaterih podatkih le okoli 1,5-odstotna. Poročilo o napredku in varnosti v Afganistanu (United States Department of Defense 2011, 23) navaja, da ANA uspeva v južnih delih Afganistana z večinskim pašunskim prebivalstvom zagotoviti le 4 odstotke vojakov od načrtovanih 11 odstotkov. Etnična struktura ANA je konec leta 2011 (glej tabelo 6.3) odraža manjša odstopanja v etični zastopanosti posameznih narodov glede na njihovo zastopanost v Afganistanu.

Tabela 6.3: Popolnitev ANA

	Paštun	Tadžik	Hazar	Uzbek	Drugi
Častnik	43 %	40 %	7 %	4 %	6 %
Podčastnik	48 %	41 %	6 %	3 %	2 %
Vojak	44 %	30 %	13 %	8 %	5 %
Skupaj	45 %	35 %	10 %	6 %	4 %

Vir: Livingston in O'Hanlon (2012, 8)

Z novo protiuoporniško strategijo reševanja konflikta je ANA postala pomembna sila pri stabiliziranju države in varovanju njene suverenosti. Od prvotnih 70.000 vojakov, kolikor naj bi jih štela ANA, je v desetih letih konflikta številčnost ANA naraščala. ANA je leta 2011 v svoji sestavi imela skupaj 208 enot od tega 34 poveljstev na taktični, operativni ali strateški ravni, 96 manevrskih enot velikosti bataljona, 22 bataljonov za bojno podporo ter 56 logističnih bataljonov (United States Department of Defense 2011, 44). Februarja 2012 je ANA štela 187.874 pripadnikov, razporejenih v 145 bataljonov (Livingston in O'Hanlon 2012a, 6). Skupni odbor za spremljanje (Joint Coordination and Monitoring Board) napredka razvoja v Afganistanu je v juniju 2011 odobril povečanje števila pripadnikov ANA na 195.000 do oktobra 2012 (United States Department of Defense 2011, 22).

Operativnost in sposobnost delovanja ANA se vse od ustanovitve postopoma povečuje. Sistem zmogljivosti (Capability Milestone – CM) je v zadnjih petih letih predstavljal osnovni

ocenjevalni sistem in primarno merilo za merjenje razvoja zmogljivosti ANSF. Združeno poveljstvo ISAF (ISAF Joint Command – IJC) je v letu 2010 na predlog posebnega inšpektorja za obnovo Afganistana uvedlo nov sistem¹⁶ ocenjevanja razvoja zmogljivosti ANSF (Special General Inspector for Afghanistan Reconstruction 2010, 4) in v letu 2011 prvič ocenilo ANA po novem ocenjevalnem sistemu. V avgustu 2011 je od ocenjevanih 204 enot ali poveljstev bilo 147 ocenjenih z oceno sposoben izvajati svoje poslanstvo s pomočjo mednarodnih sil ali višjo, 37 enot ali poveljstev je bilo komaj ustanovljenih ali so bile v ustanavljanju in 20 enot ali poveljstev ni bilo ocenjenih (United States Department of Defense 2011, 44). Ponovno ocenjevanje v januarju 2012 je pokazalo, da se operative zmogljivosti ANA povečujejo. Od ocenjevanih 219 enot je bilo 214 ocenjenih z oceno sposoben izvajati svoje poslanstvo s pomočjo mednarodnih sil ali višjo, 3 enote so bile komaj ustanovljene ali so bile v ustanavljanju in 2 enoti nista bili ocenjeni (United States Department of Defense 2012, 42).

Mednarodna skupnost je v obdobju 2002–2011 za razvoj Afganistana namenila skupno okoli 92,3 milijarde USD pomoči. Največ pomoči so prispevale ZDA, ki so do leta 2011 prispevale okoli 67,4 milijarde USD, od tega približno 39,5 milijarde USD za razvoj ANSF (Katzman 2011, 62). ZDA so za delovanje ANA v letu 2012 namenile 7,06 milijarde USD. Kljub vloženim ogromnim finančnim sredstvom pa je ANA še vedno slabo opremljena z nekaterimi osnovnimi bojnimi sredstvi in opremo. Njena opremljenost je bila v novembru 2010 manjša od 50 odstotkov skoraj na vseh področjih, tako v težki oborožitvi, komunikacijsko informacijskih sredstvih in celo zaščitnih čeladah (The Government Accountability Office 2011, 28–29).

Najpomembnejši cilj mednarodne skupnosti je doseganje samozadostnosti ANA in ANP tako, da lahko samostojno zagotavljata notranjo in zunanjo varnost in stabilnost Afganistana. Zato ostaja v letu 2012 glavni cilj mednarodne skupnosti nadaljevanje razvoja zmogljivosti ANA

¹⁶ Po oceni posebnega inšpektorja za obnovo Afganistana sistem poudarja preveč popolnitev enote s kadrom in opremo in zaradi različnih pristopov ocenjevalcev rezultati velikokrat ne odražajo dejanskih operativnih zmogljivosti. Novo poveljnikovo orodje za ocenjevanje operativnih zmogljivosti ANSF (Commander's Unit – CUAT) predstavlja pomemben napredek v primerjavi s starim sistemom CM. Novi sistem CUAT je veliko bolj prilagodljiv, rezultati ocenjevanja pa so veliko bolj primerljivi z dejanskim stanjem. Za razliko od sistema CM, ki je uporabljal štiristopenjsko ocenjevalno lestvico, novi sistem uporablja petstopenjsko lestvico (Mausner in Cordesman 2010). Lestvica na vsaki stopnji (RDL) opredeljuje status enote ANA (enota, ki je sposobna samostojno izvajati svoje naloge in poslanstvo – RDL-1; enota, ki je sposobna izvajati naloge in poslanstvo z občasnim svetovanjem pripadnikov ISAF – RDL-2; enota, ki je sposobna izvajati naloge in poslanstvo s pomočjo pripadnikov ISAF – RDL-3; enota, ki je v fazi razvoja in ni sposobna izvajati svojih nalog in poslanstva – RDL-4; enota, ki še ne obstaja oziroma je v fazi oblikovanja – RDL-5) (United States Department of Defense 2011, 44).

(z omejeno pomočjo sil ISAF), ki podpirajo boj proti terorizmu in upornikom (United States Department of Defense 2011a, 2–3).

Po napovedi predsednika ZDA Baracka Obame o postopnem umiku ameriških vojaških sil iz Afganistana v juniju 2011 so se prve enote umaknile že ob koncu leta 2011. Dokončen umik ameriških in ostalih mednarodnih sil pa bo izveden do konca leta 2014. Z umikom mednarodnih vojaških sil pa bo ANA po 12 letih ponovno prevzela samostojno zagotavljanje varnosti in stabilnosti v Afganistanu. ANA se postopoma razvija v moderno, izurjeno in sodobno vojaško organizacijo. Kljub očitnemu napredku pa ANSF brez podpore in pomoči mednarodne skupnosti ne bo sposobna samostojno zagotavljati varnosti in stabilnosti. Zato pred umikom iz Afganistana ostaja glavna naloga mednarodne skupnosti usposobiti ANA¹⁷ in jo opremiti tako, da bo sposobna v sodelovanju z ANP in ostalimi varnostnimi organi samostojno zagotavljati varnost in stabilnost.

6.3 Mednarodne varnostne podporne sile

Mednarodna skupnost je na konferenci o Afganistanu v Bonnu pod pokroviteljstvom OZN dosegla sporazum o začasni ureditvi in ponovne vzpostavitvi trajnih vladnih ustanov. Sporazum poziva VS OZN k oblikovanju mandata za vzpostavitev mednarodne vojaške misije, ki bo do vzpostavitve trajnih vladnih varnostnih enot zagotavljala red in varnost. VS OZN je na podlagi 7. poglavja Ustanovne listine OZN konec decembra 2001 sprejel resolucijo 1386, s katero je vzpostavil podlago za ustanovitev sil ISAF.

Podpisan vojaškotehnični sporazuma med ISAF in prehodno afganistansko vlado je neposredno omogočil varen in nemoten prihod mednarodnih vojaških sil in njihovo razporeditev v Afganistanu. Vojaški sporazum definira vlogo in naloge, obseg sil, pravila bojevanja, pričakovanja ter druga pomembna vprašanja za delovanje sil ISAF. Sporazum opredeljuje tudi odnos sil ISAF do lokalnih varnostnih sil.

Sile ISAF ob sodelovanju z afganistanskimi varnostnimi silami po celotni državi zagotavljajo varnost in stabilnost ter z mentorstvom urjenja in opremljanjem neposredno podpirajo razvoj

¹⁷ Samostojno vzdrževanje takšnega števila varnostnih sil (konec leta 2011 sta ANA in ANP skupaj šteli 323.410 pripadnikov) je za gospodarsko šibko državo, kot je Afganistan, pravzaprav nemogoče in predstavlja veliko nevarnost, da bo po prenehanju mednarodnih finančnih donacij prišlo do nekontroliranega razpada državnih ustanov, varnostnih sil in nadaljevanja državljanske vojne. Takšno povečanje varnostnih sil pa prav gotovo tudi na regionalni ravni ne vpliva pozitivno, predvsem v razmerju do sosednjih severnih držav (Turkmenija, Uzbekistan in Tadžikistan).

afganistanskih varnostnih sil. Z zagotavljanjem varnosti sile ISAF omogočajo delovanje organizacij, ki se ukvarjajo z obnovo in razvojem, zlasti afganistanskih oblasti, misije OZN UNAMA ter številnih drugih vladnih in nevladnih organizacij, ki delujejo v Afganistanu. Poleg tega se je v okviru ISAF vzpostavil tudi razvojni mehanizem, ki je namenjen zagotavljanju podpore celostnemu gospodarskemu in socialnemu razvoju države – Skupine za obnovo pokrajin (Vlada RS 2011, 23). Skupine za obnovo pokrajin (Provincial Reconstruction Team – PRT) so majhne skupine vojaških pripadnikov in civilistov, nameščene so po različnih provincah Afganistana ter zagotavljajo pomoč in pomagajo pri humanitarnih ali obnovitvenih delih na območjih, kjer potekajo konflikti oziroma kjer je stopnja nestabilnosti visoka (Maley 2007).

Politične smernice delovanja sil ISAF določa Severnoatlantski svet. Operacijo strateško vodi Vrhovno poveljstvo zavezniških sil za Evropo s sedežem v Monsu (Belgija). Poveljstvo združenih sil v Brunssumu (Nizozemska) operativno poveljuje operaciji. Taktično raven izvajanja operacije predstavlja poveljstvo ISAF, njegove naloge pa so opredeljene v vojaškopoličnem načrtu združenega poveljstva NATA za Evropo, operativnem načrtu združenega poveljstva sil v Brunssumu ter operativnem načrtu poveljstva sil ISAF.

Poveljstvo nad prvim kontingentom je decembra 2001 prevzela Velika Britanija. Po šestmesečnem vodenju sil ISAF je predala poveljevanje Turčiji, ta pa je po zaključku mandata predala poveljevanje Nemčiji. Na začetku je bilo delovanje ISAF omejeno le na zagotavljanje varnosti v glavnem mestu Kabul in njegovi okolici. Po treh kontingentih ISAF, ki so potekali skladno z mandatom VS ZN, so vodilne države spoznale, da nenehno menjavanje poveljstev zelo vpliva na učinkovitost sil ISAF. Nemčija in Nizozemska, ki sta vodenje sil ISAF prevzeli februarja 2003, sta za pomoč pri oblikovanju sil ISAF zaprosile zvezo NATO. Severnoatlantski svet se je v aprilu 2003 odločil, da bo NATO avgusta 2003 prevzel poveljevanje nad silami ISAF. Zavezništvo pa je s prevzemom poveljevanja prevzelo tudi odgovornost za načrtovanje in zagotavljanje potrebnih sil. Za NATO je prevzem poveljevanja silam ISAF predstavljal prelomnico, saj je poveljevanje postalo prva misija, ki jo NATO vodi in izvaja zunaj tradicionalnega evroatlantskega območja.

Prvotno je bila prisotnost mednarodnih sil omejena na glavno mesto z ožjo okolico. VS OZN je na predlog mednarodne skupnosti 13. oktobra 2003 soglasno sprejel resolucijo številka 1510, s katero je razširil delovanje misije ISAF (Vuk 2004, 7). Širitev je potekala postopoma, osnova zanjo pa so bile skupine za obnovo pokrajin. Širitev na sever države se je končala v

letu 2003. V letu 2006 se je ISAF širil na zahodni, južni in vzhodni del države in prevzel odgovornost za varnost na vsem ozemlju Afganistana. S širitvijo sil ISAF in prevzemom posameznih področij so se ustanovila regionalna vojaška poveljstva (glej sliko 6.2), ki predstavljajo vojaško organiziranost ISAF na operativni ravni.

Slika 6.2: Regionalna vojaška poveljstva

Vir: Global security.org (2010)

Vojaško delovanje v Afganistanu se je začelo z vojaško operacijo, imenovano Trajna svoboda (Enduring Of Freedom). Čeprav je NATO v letu 2003 prevzel poveljevanje nad silami ISAF, pa ZDA že vse od samega začetka svojim enotam poveljujejo samostojno. V letu 2009 je bilo reorganizirano poveljstvo sil ISAF, zato je organizacijska struktura poveljevanja mednarodnim silam v Afganistanu postala rahlo zapletena. Vodilno vlogo v vodenju sil ISAF so prevzele ZDA, ki imenujejo poveljnika sil ISAF; ta istočasno poveljuje vsem ameriškim silam v Afganistanu. Pod poveljstvom poveljnika sil ISAF so tri poveljstva (ISAF Joint Command – IJC, NATO Training Mission – NTM-A in ISAF Special Operation Force – ISAF SOF), ki sodelujejo v okviru operacije ISAF. Ostale ameriške enote pod neposrednim poveljstvom poveljnika sil ISAF sodelujejo v operaciji Trajna svoboda. Območje Afganistana je ISAF razdelil na šest regionalnih poveljstev, ki jim poveljujejo vodilne države (United States Department of Defense 2011, 11). Poveljnik sil ISAF poveljuje regionalnim poveljstvom po poveljstvu IJC. Čeprav so bile sile ISAF reorganizirane v letu 2009, so ZDA del svojih sil obdržale zunaj struktur ISAF, tako da približno 30.000 ameriških vojakov še

vedno deluje pod okriljem operacije Trajna svoboda. V silah ISAF je januarja 2012 sodelovalo 129.895 pripadnikov iz 50 držav (Livingston in O'Hanlon 2012a, 5). Kadrovska struktura in razpored dolžnosti v mednarodnem poveljstvu ISAF in regionalnih poveljstvih sta v skladu z mednarodnim dogovorom vseh držav, ki prispevajo svoje nacionalne sile.

Strategija sil ISAF temelji na protiuporniški strategiji, katere cilj je zagotoviti varnost, vladavino prava ter obnovo in razvoj Afganistana. V protiuporniški strategiji ima pomembno vlogo afganistanski varnostni sistem, zato je mednarodna skupnost sprejela sklep, da ga je treba povečati in usposobiti. Vse od leta 2009 se usposabljanju in opremljanju ANA in ANP posveča posebna pozornost. Usposobitev afganistanskih varnostnih sil za samostojno izvajanje varnosti in stabilnosti je postala ena od temeljnih točk nove strategije. Prehod varnostnih pristojnosti na ANSF poteka postopoma, načrtovana predaja vseh varnostnih pristojnosti na ANSF naj bi se zaključila do konca leta 2014.

Od leta 2004 s pripadniki SV v silah ISAF sodeluje tudi Slovenija. V skladu s splošnimi prizadevanji za čim širše in kvalitetnejše usposabljanje ANSF je Slovenija v letu 2010 preoblikovala svoj prispevek v silah ISAF in se v celoti usmerila v urjenje in mentorstvo afganistanske vojske. SV je skupaj s pripadniki Nacionalne garde iz Kolorada v novembru 2010 prevzela vodenje Operativne skupine za mentorstvo in povezavo, ki usposablja pehotni bataljon ANA v pokrajini Farah na območju Regionalnega poveljstva Zahod (Vlada RS 2011, 24).

7 OBLIKE VOJSKOVANJA TALIBANOV

Talibani izvajajo asimetrično vojskovanje, v katerem gverilsko bojevanje in terorizem predstavljata osnovni taktični obliki. Napadi na varnostne sile,¹⁸ ki predstavljajo legitimne vojaške cilje,¹⁹ so gverilsko bojevanje. Napadi na civilne cilje, katerih osnovni namen je ustrahovanje in spodkopavanje vpliva vlade, pa so teroristična dejanja. Gverilsko bojevanje izvajajo z naskoki na utrjene objekte, zasednim delovanjem, napadi z IED, infiltracijami,

¹⁸ V izvedbi analize sem varnostne sile združil v eno kategorijo, v kateri so sile ISAF, ANA in ANP. Vse tri skupine varnostnih sil predstavljajo po MHP legitimni vojaški cilj. Konec leta 2011 so varnostne sile skupno šteje 466.701 pripadnikov (Livingston in O'Hanlon 2012a, 5–6).

¹⁹ Legitimni vojaški cilj so oborožene sile, razen medicinskega in verskega osebja in ustrezne opreme; zgradbe, ustanove in lokacije, kjer so nameščene oborožene sile in njihova oprema; drugi objekti, ki po svoji naravi, lokaciji, namenu ali rabi pomembno prispevajo k vojaški akciji, ali objekti, katerih popolno ali delno uničenje ali nevtralizacija utegne v določenih situacijah nuditi pomembno vojaško prednost eni od strani v spopadu (Mulinen v Jogan 1997, 30).

diverzijami in obrambnimi aktivnosti. Teroristične oblike delovanj so najpogostejše samomorilski napadi in napadi z IED, atentati in usmrtitve, ugrabitve in ustrahovanje prebivalstva. V nadaljevanju bom navedene oblike napadov obravnaval ločeno, saj se med seboj bistveno razlikujejo in različno tudi obravnavajo.

Vojno v Afganistanu preučujejo in analizirajo različne organizacije. Podatki posameznih analiz so primerljivi, manjša odstopanja pa so posledica različnega pristopa in kriterijev, po katerih je bila izvedena analiza. Za analizo vojskovanja talibanov sem uporabil podatkovno bazo ameriškega nacionalnega protiterorističnega centra (NCTC), letna poročila misije OZN v Afganistanu (UNAMA), ameriške združene organizacije za uničevanje IED (Joint Improvised Explosive Defences Defeat Organization – JIEDDO), afganistanske nevladne organizacije za opazovanje konflikta v Afganistanu in poročanje o njem (Afghanistan Conflict Monitor – ACM) in druge uradne javno dostopne vire. Pri analiziranju vojskovanja talibanov sem izkoristil tudi lastne izkušnje, ki sem jih pridobil med opravljanjem nalog v Afganistanu.

7.1 Uporniške oblike vojskovanja

Način gverilskega bojevanja se je s samomorilskimi in bombnimi napadi v zadnjih desetletjih deloma spremenil. Takšna oblika bojevanja je značilna tudi za talibane. Od gverilskih metod bojevanja uporabljajo napadalne oziroma ofenzivne oblike delovanj, ki obsegajo neposredne napade na utrjene vojaške objekte, zasede in različne oblike bombnih napadov, vključno s samomorilskimi napadi. Neposrednim spopadom s silami ISAF in ANSF se izogibajo in se z njimi spopadejo samo takrat, ko so prepričani o zmagi. Za ofenzivne oblike bojevanja uporabljajo različno lahko pehotno orožje ter lahko in prenosno raketno oziroma minometno orožje. Taktične postopke so zelo izpopolnili in jih prilagodili dejanskim razmeram. Obrambne oziroma defenzivne oblike bojevanja uporabljajo le v primerih napada na svoja oporišča oziroma ko so v obrambo neposredno prisiljeni.

Pri napadih na utrjene objekte zasedah upoštevajo vse potrebne taktične postopke. Za takšne oblike delovanj so značilni presenečenje, kratkotrajno delovanje, uspešen manever premika in ognjeno delovanje ter pravočasen in varen umik. Zasede in napade z IED postavljajo na komunikacijah, ki jih uporabljajo sile ISAF in ANSF za premike, s čimer zelo omejujejo njihovo mobilnost. Poleg tega talibani uporabljajo tudi druge oblike gverilskega bojevanja, kot so infiltriranje, atentati in umori pripadnikov ANSF, sabotaže in diverzije.

Od leta 2008 so se talibani večkrat infiltrirali v strukture ANSF ter povzročili smrtne žrtve med pripadniki sil ISAF in ANSF. Talibani se vse pogosteje infiltrirajo tudi zaradi pridobivanja obveščevalnih podatkov. Nove pripadnike novačijo z ustrahovanjem, podkupovanjem in indoktrinacijo oseb, ki so enakega mišljenja (FM 3-24 2006, 3-24). Infiltriran moški, oblečen v uniformo afganistanske vojske, je 18. februarja 2011 na severu province Baghlan ubil dva nemška vojaka. V nemirni južni pokrajini Kandahar je 29. oktobra 2011 taliban, preoblečen v uniformo afganistanske vojske, v napadu ustrelil dva pripadnika avstralske vojske. Na letališču v Kabulu se je 27. aprila 2011 afganistanski vojaški pilot sprl s tujimi vojaki in začel streljati, pri tem pa je umrlo osem pripadnikov ameriške vojske. Afganistanski vojak, ki je prestopil na talibansko stran, je 20. januarja 2012 v provinci Tagab streljal na francoske vojake in štiri ubil, 16 pa ranil. Našteti primeri predstavljajo le nekaj uspešno izvedenih infiltracij. Talibani so napovedali še več napadov znotraj sil ANSF; po njihovih podatkih jim je uspelo v ANSF infiltrirati večje število pripadnikov, ki samo čakajo na ugoden trenutek.

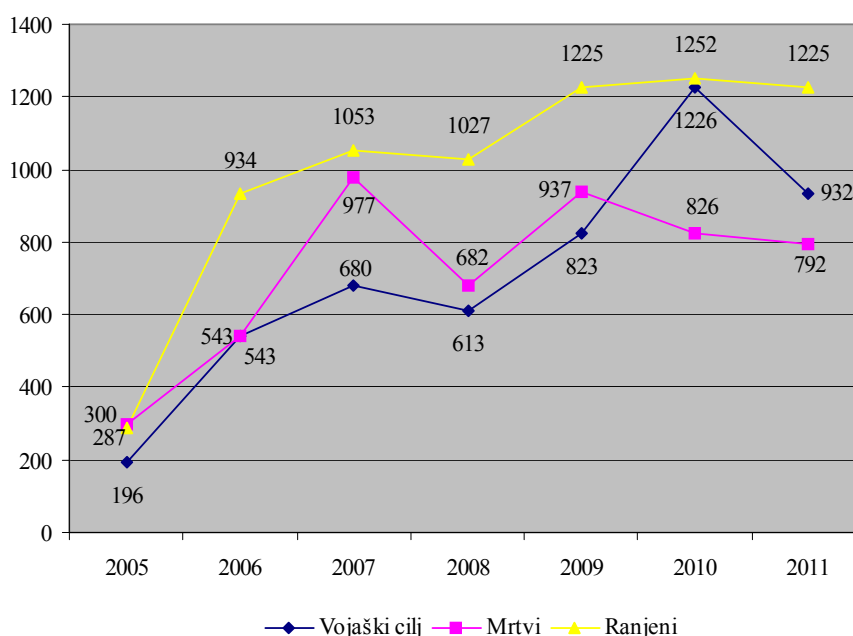
Talibani izvajajo tudi atentate, katerih cilj je izločiti visoke politične, vojaške, policijske ali druge osebe in zastrahovati osebe na visokih položajih ter jih prisiliti v sprejemanje strogih varnostnih ukrepov, s katerimi obtežujejo vsakdanje življenje. Atentati in umori so postali del taktike vseh uporniških skupin. Najpogostejša tarča atentatov so visoki policijski uradniki. Talibanski samomorilski napadalec, preoblečen v uniformo ANP, je 28. maja 2011 napadel prostore guvernerja province Takhar na severu Afganistana in ubil policijskega generala Mahammeda Daouda Daouda, dva nemška in vsaj dva visoka afganistanska uradnika. V napadu je bil huje ranjen tudi nemški generalmajor Markus Kneip, poveljnik regionalnega poveljstva ISAF na severu Afganistana.

S tako različnim delovanjem je talibanom v nekaj letih uspelo razširiti svoj vpliv na večji del južnega in jugovzhodnega Afganistana, uporniške aktivnosti pa uspešno širijo tudi na zahodni in severozahodni del države. Po podatkih NCTC se je v obdobju med letoma 2005 in 2011 število napadov na varnostne sile povečalo za 475 odstotkov in smrtnih žrtev za 264 odstotkov (glej graf 7.1).

S padcem talibanskega režima in razpadom plemenskih milic (oboroženih sil) je bonski sporazum omogočil nastanek ANA in ANP. Razvoj ANP je v primerjavi z ANA potekal veliko hitreje. Na začetku je ANP ob silah Severnega zavezništva in koalicijskih silah prevzela glavno breme zagotavljanja varnosti na celotnem ozemlju Afganistana, kjer je

zagotavljala varnost in tudi sodelovala pri vojaških operacijah. Na strani ANP je bilo število smrtnih žrtev v začetnem obdobju veliko večje kot pri ANA. Tako je ANP v letu 2007 imela za 147 odstotkov več smrtnih žrtev kot ANA. Z razvojem ANA se je razmerje zmanjševalo, čeprav so pripadniki ANP ob civilnem prebivalstvu za talibane še vedno primarni cilj. Chesser (Chesser 2012, 3–4) navaja, da je bilo v letu 2011 število smrtnih žrtev na strani ANP (ubitih 569 in ranjenih 552 pripadnikov) za 11 odstotkov večje od števila smrtnih žrtev na strani ANA (ubitih 511 in ranjenih 256 pripadnikov). S postopnim prevzemanjem odgovornosti za samostojno zagotavljanje varnosti se bo v naslednjih letih število žrtev na strani ANP in ANA le povečevalo.

Graf 7.1: Število napadov na sile ISAF in ANSF

Vir: National Counterterrorism Center (2012)

Napadi z IED predstavljajo največje število napadov na varnostne sile in zaradi njih je povzročenih največ žrtev. Napadi iz zased in neposredni napadi na utrjene objekte, kontrolne točke, vojaške konvoje in patrulje povzročajo med pripadniki sil ISAF in ANSF okoli 40 odstotkov vseh žrtev. Po podatkih NCTC se je od leta 2009 število smrtnih žrtev med varnostnimi silami zmanjšalo zaradi spremenjene taktike talibanov in manjšega obsega aktivnosti sil ISAF in ANSF. Na zmanjšanje števila napadov in žrtev pa sta deloma vplivala tudi poskus nacionalne sprave in napovedan postopni umik mednarodnih sil. Varnostna situacija se kljub temu ni izboljšala, ampak se vsako leto le poslabšuje, saj so talibani svoje aktivnosti usmerili predvsem v civilno prebivalstvo. V nadaljevanju bom predstavil tri

najpomembnejše in najpogostejše oblike gverilskega bojevanja talibanov, seveda z dokaj moderniziranimi pristopi.

7.1.1 Napad

Napad oziroma ofenzivno bojevanje talibani izvajajo z naskokom in zasedo; z njim nenadno in iz neposredne bližine silovito in kratkotrajno napadejo vojaški objekt, konvoj ali manjšo skupino nasprotnikovih vojaških sil. Naskok vsebuje tudi bojna delovanja, običajno manjšega obsega, v obliki hitrega prodora na sovražno ozemlje z namenom pridobiti informacije, zмести sovražnika ali uničiti njegove objekte. Takšna bojna delovanja se končajo z načrtovanim umikom po zaključku naloge (Brinc in drugi 2006, 224).

Na začetku upora so talibani napadali z manjšimi skupinami, ki so štele med 10 in 30 pripadnikov. Z razvojem upornišтва se je spremenila tudi njihova taktika. Danes lahko napadejo utrjene objekte z enotami velikosti bataljona. Napad je dobro načrtovan in izveden običajno ponoči, ko imajo talibani večjo svobodo gibanja. Napad obsega hiter in koordiniran ogenj, v katerem izstrelijo nekaj raket, minometnih min ali raket iz ročnega protiklepnega orožja. Po ognjenem delovanju sledi hiter umik. Napad je kratkotrajen in sile ISAF ali ANSF pogosto ne zajamejo napadalcev. Takšen napad je pogosto neučinkovit in nima nobenih resnih posledic.²⁰

Talibani so do leta 2005 uporabljali preverjeno taktiko gverilskega bojevanja mudžahedinov iz obdobja afganistansko-sovjetske vojne. Napadi na sile ISAF in ANSF so bili usmerjeni na manjše utrjene objekte in na zasede. V tem obdobju so talibani razvijali uporniško gibanje in pogosto prihajali z ozemlja Pakistana v južne dele Afganistana, kjer so imeli organizirana glavna oporišča in poveljniško strukturo. Večina napadov v tem obdobju je bila izvedena v južnih delih Afganistana.²¹ V začetku leta 2006 so talibani spremenili taktiko in pričeli uporabljati teroristične oblike vojskovanja. Po padcu njihovega režima so prvič izvedli večjo spomladansko ofenzivo, v kateri so občutno povečali število oboroženih napadov na utrjene

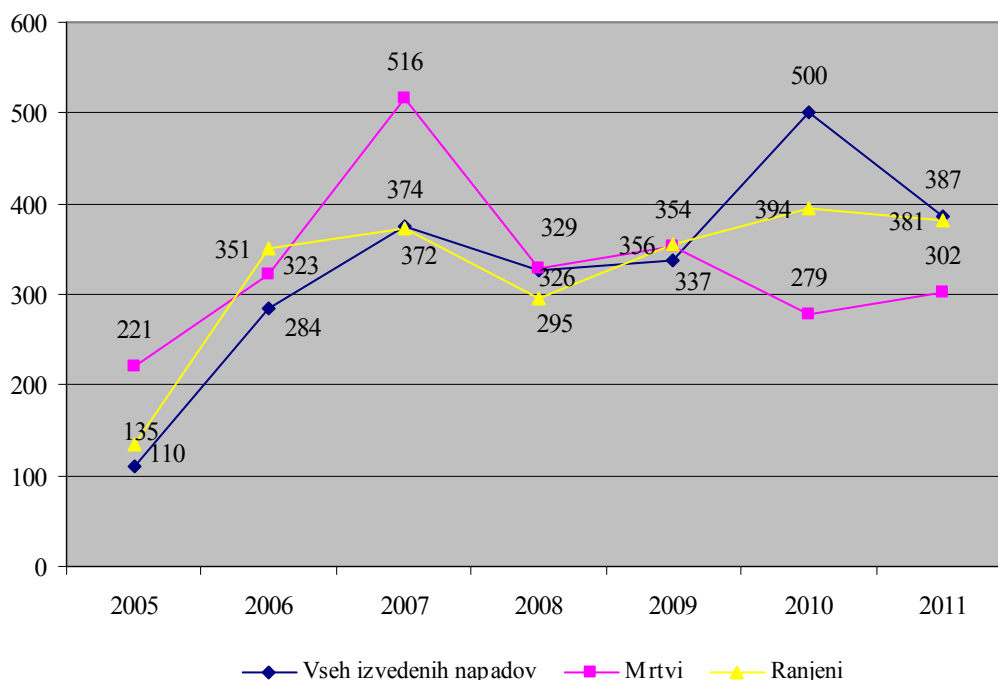
²⁰ V času opravljanja nalog v Afganistanu sem bil priča vsaj 20 takšnim napadom. Pri vseh napadih so rakete ali mine padle v bazo, vendar poškodovanih ali ranjenih na srečo ni bilo. Odgovor na napad je bil standardni postopek za take primere, to pa je v osnovi verjetno bil tudi eden od vzrokov za napad.

²¹ V letu 2006 sem bil častnik za povezave v poveljstvu ISAF v Kabulu. V večjem delu Afganistana je bila varnostna situacija stabilna. V obdobju od avgusta 2006 do marca 2007 so v severnem, vzhodnem in zahodnem delu Afganistana največjo nevarnost predstavljali lokalne kriminalne skupine in lokalni vojaški poveljniki (warlords). V tem obdobju so talibani večji del aktivnosti izvedli v južnih afganistanskih provincah, razen v Kabulu, v katerem je bilo nekaj samomorilskih napadov.

objekte (s strelnim orožjem, raketami, minometi, granatami in raketami iz ročnega protiklepnega orožja oziroma z drugim podobnim orožjem) in število zased.

V obdobju med letoma 2006 in 2011 je talibanom uspelo z različnimi oblikami asimetričnega delovanja okrepiti tradicionalne metode gverilskega bojevanja in povečati število oboroženih napadov (glej graf 7.2). Število žrtev med pripadniki sil ISAF in ANSF zaradi oboroženih napadov predstavlja do leta 2006 večino vseh žrtev v Afganistanu. Število oboroženih napadov je vse do leta 2011 naraščalo. Varnostnim silam je s povečanjem varnostnih ukrepov uspelo zmanjšati število smrtnih žrtev kljub povečanju števila napadov.

Graf 7.2: Število oboroženih napadov na sile ISAF in ANSF

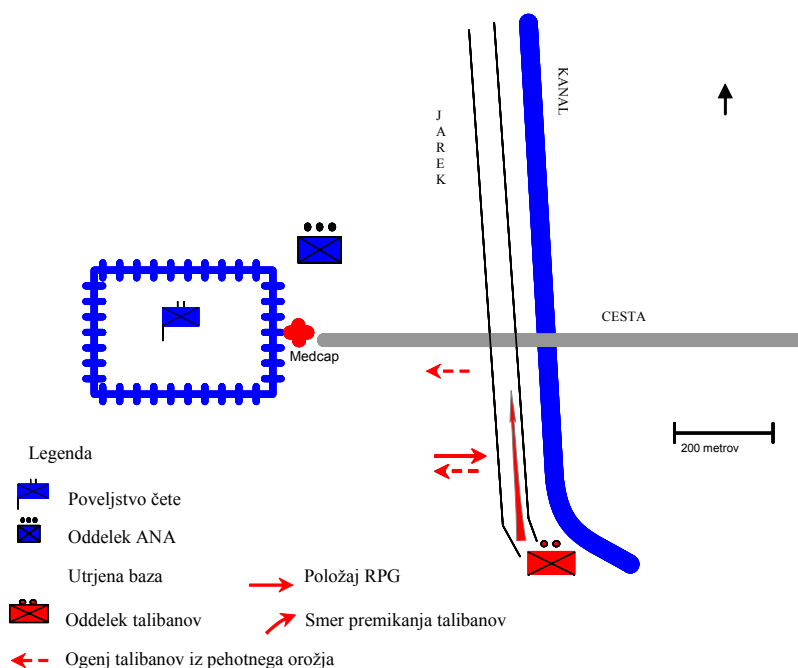

Vir: National Counterterrorism Center (2012)

Utrjene objekte in kontrolne točke so napadali z majhnimi silami, elementom presenečenja ter dobro koordinacijo premika in ognjenega delovanja. Osnovni cilj napadov je bil povzročanje škode in razkrajanje morale pripadnikov sil ISAF in ANSF. Talibanom so se obširnimi napadom na dobro utrjena oporišča izogibali. V celotnem obdobju so v južnem Afganistanu napadli samo nekajkrat, v napade je bilo vključenih več sto talibanov, vsi napadi pa so bila izvedeni v območjih južnega Afganistana.

Napad talibanov na oporišče Robinson (glej sliko 7.1) v provinci Helmand v aprilu 2008 je primer napada na manjšo in utrjeno oporišče sil ISAF. Oporišče so uporabljali britanski in ameriški vojaki, dodatno pa so ga varovali tudi pripadniki ANA. Običajno se v aprilu število napadov zaradi žetve maka občutno zmanjša. Talibani so v nasprotju s pričakovanji sil ISAF in ANSF izvedli dobro načrtovan in organiziran napad na oporišče.

Slika 7.1: Napad na FOB Robinson, Helmand, april 2008

Vir: Meyerle in Malkinson (2009, 62)

Oporišče je zaradi varnosti obdano z visoko in dobro utrjeno ograjo. Nedaleč od oporišča, na vzhodni strani, kjer je glavni vhod, poteka kanal za namakanje, ki zaradi svoje globine omogoča prikrit prihod neposredno pred glavni vhod na vsega nekaj deset metrov. To prednost so izkoristili talibani, ki so po kanalu poslali svojo skupino. Napad se je začel s koordiniranim hitrim in silovitim ognjem iz ročnega protioklepnega in lahkega pehotnega orožja. Napad je bil kratek in je trajal vsega petnajst minut. Talibani so se po napadu umaknili, še preden je prispela pomoč letalskih sil. Med napadom je v oporišču zaradi presenečenja zavladal kaos, kar je kasneje potrdila tudi analiza napada. Nepripravljenost na napad in presenečenje, ki so ga z napadom dosegli talibani, na srečo nista povzročila večjih posledic (Meyerle in Malkinson 2009, 60–61).

Ta napad na oporišče ima vse osnovne značilnosti gverilskega načina bojevanja. Talibani so uporabili majhno, lahko oboroženo in zelo mobilno enoto. Naravne zaklone, kot so drevesa in

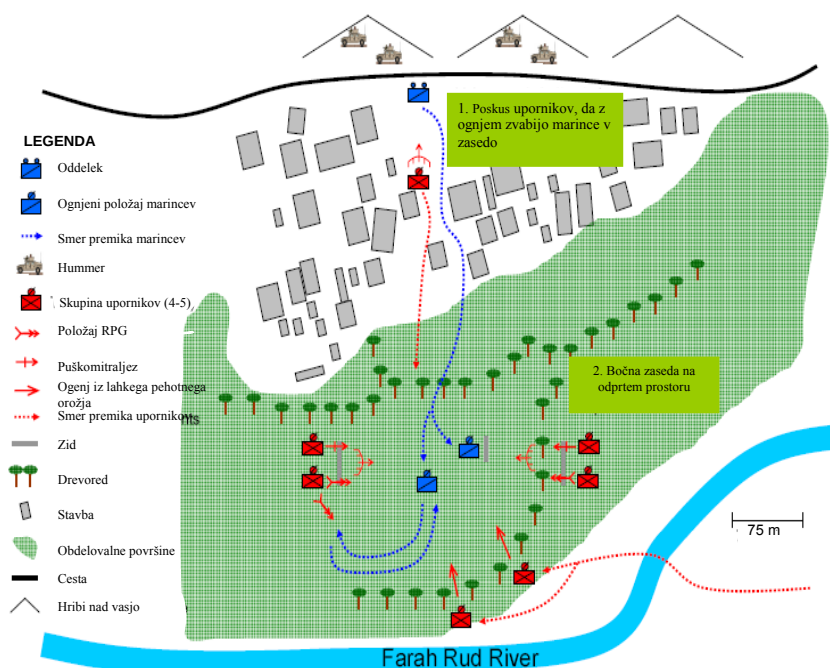
objekti, so uporabili ustrezno, saj so jim zakloni omogočali hkraten ogenj iz vseh orožij. Napad je bil izveden s presenečenjem, hitrim in hkratnim močnim ognjenim delovanjem po nasprotniku, umik pa je bil tudi že vnaprej načrtovan.

Zaseda je glavna oblika uporniškega bojevanja in se v Afganistanu uporablja že od nekdaj. Gre za taktični postopek, v katerem enota z nenadnim napadom in presenečenjem z ognjem s skritih položajev napade sovražnika v premiku ali v trenutnem mirovanju (Brinc in drugi 2006, 23). Talibani so s postavljanjem zased že na začetku zmanjšali prednost nasprotnika. Taktično postavljanje zased so talibani v desetletju vojne izpopolnili do potankosti. Tudi razdelitev moštva, ki postavlja zasedo, upošteva splošno načelo; moštvo je običajno razdeljeno v štiri skupine (izvidnica, ognjena skupina, opozorilna skupina in rezerva).

Pri načrtovanju in postavljanju zased talibani uporabljajo široko in dobro organizirano obveščevalno mrežo. To jim omogoča, da zasede načrtujejo na podlagi znanih podatkov o premikih in postopkih sil ISAF oziroma ANSF. Poznavanje terena, obveščevalne informacije in v mnogih primerih podpora lokalnega prebivalstva omogočajo, da so zasede učinkovite. Trajanje zasede so omejili na čas, ki ga za prihod potrebujejo sile za hitro posredovanje oziroma zračna podpora. Zato zasede običajno niso trajale več kot 30 minut. Po hitrem in močnem ognjenem delovanju je sledil umik po že vnaprej določenih poteh. Zasede so bile običajno postavljene na območjih, kjer sta mogoča prikrito delovanje in varen umik. Postavljali so jih na vhodih v kanjone oziroma izhodih iz njih, na gorskih prevalih in v naseljih, v katerih nasprotnik ni pričakoval napada. V zasedah so bile pogosto uporabljene IED, kar je povečalo njihovo uspešnost. Vrste zased »izstrelji in beži« so značilne za celotno območje Afganistana. Pri zasedah je uporaba orožja načrtovana, tako da s kombinacijo pehotnega in protioklepne orožja povzroči čim večjo materialno škodo in čim več smrtnih žrtev. Največ zased je bilo postavljenih ob poteh, po katerih so se premikali vojaški konvoji in patrolje z namenom uničevanja oskrbovalnih konvojev sil ISAF in ANSF.

Zaseda v vasi Daulatabad 19. junija 2008 (glej sliko 7.2) je bila dobro organizirana in je vsebovala elemente zvijače in presenečenja. Patrolja, ki so jo sestavljali vod marincev in pripadniki ANP, se je ob 13. uri odpravila iz baze na redno patroljo vzhodno od Faraha, vzdolž južne strani reke Farah Rud. Patrolja je potekala skozi vas Waryah, približno deset kilometrov oddaljeno od mesta Farah, ter se nadaljevala še približno pet kilometrov na severni strani reke, kjer se je obrnila in se po isti poti vračala proti matični bazi. Približno ob 16. uri je prispela severno od vasi Daulatabad.

Slika 7.2: Zaseda v vasi Daultabad, provinca Farah, junij 2008

Vir: Meyerle in Malkinson (2009, 39)

Skupina, ki je štela okoli 25 talibanov, je bila pravočasno obveščena o smeri gibanja patrolje. Predvidevali so, da se bo patrolja v bazo vračala po isti poti, zato so v južnem delu vasi postavili zasedo. Po prihodu patrolje v vas so talibani poslali manjšo skupino, ki je na patroljo odprla ogenj in se nemudoma vrnila v vas. Medtem je večina talibanov čakala v zasedi za debelimi zidovi južno od vasi. Marinci so na napad odgovorili z močnim ognjem iz mitraljezov na vozilih. Talibani so na patroljo odprli mitralješki ogenj iz bližnje hiše in iz protiokepnega orožja izstrelili tudi rakete, vendar napad ni povzročil škode. Vodja patrolje se je odločil, da bo v vas poslal oddelek z nalogo preveriti stanje znotraj vasi. Po prihodu v vas je skupina marincev opazila krvave sledi, ki so vodili proti južnemu delu vasi, kjer je reka. O stanju so obvestili vodjo patrolje, ki je po razmisleku ocenil, da gre verjetno za zasedo. Pred nadaljevanjem posredovanja je nadrejene zaprosil za pomoč (Meyerle in Malkinson 2009, 38). Spopad je trajal štiri ure, vse dokler se uporniki pod okriljem noči niso umaknili v sosednje vasi.

7.1.2 Bombni napad

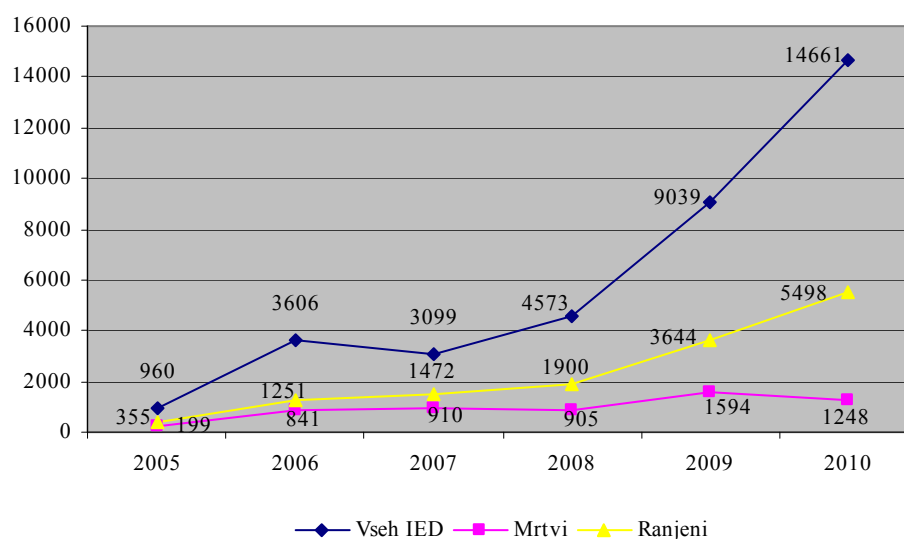
Talibani izvajajo različne oblike bombnih napadov, vključno z uporabo IED, in samomorilske napade. IED so doma narejena eksplozivna sredstva, katerih namen je uničiti, onemogočiti ali ustraševati nasprotnika in civilno prebivalstvo. Sredstvo je sestavljeno iz eksplozivne

polnitve, vžigalnika, vira napajanja (baterije) in ohišja. Za eksplozivno polnitev talibani najpogosteje uporabljajo vojaški in doma narejeni eksploziv.²² Najpogosteje uporabljajo že izdelane vžigalnike, ki jih dobijo iz min, topovskih granat in raket. Vžigalniki pa so lahko tudi posebej izdelani doma. IED prožijo z neposrednim kontaktom, daljinsko (z mobilnim ali telefonom), z aktiviranjem (stikala z žicami povezanega z vžigalnikom) ali časovnim mehanizmom (aktivira se ob vnaprej določenem času). IED nameščajo in uporabljajo različno, kot samomorilski pas ali telovnik, daljinsko vodeni IED, avtomobilski IED, kontaktni IED in samomorilski napad z vozilom (Giannini 2010, 2). Naprave postavijo na vnaprej določeno mesto. Običajno eksplozivno napravo dodatno napolnijo s kovinskimi delci, kot so žebelji, matice, vijaki in podobno, da bi eksplozija IED imela bolj smrtonosne in nasploh bolj škodljive posledice. Talibani uporabljajo tehnološko vse bolj izpopolnjene IED, zato njihovo pravočasno odkrivanje postaja vse težje (Cadwell 2011, 2–3).

Bombni napadi niso nov pojav, saj so podobno taktiko minskega bojevanja uporabljali že mudžahedini v afganistansko-sovjetski vojni. Takšna taktika je od nekdaj značilna za gverilski način bojevanja in je orodje, s katerim so uporniki omejili mobilnost nasprotnika. Taktika minskega bojevanja je s tehnološkim razvojem postala mnogo bolj učinkovita. Uporaba IED v Afganistanu se je povečala hkrati s samomorilskimi napadi v letu 2006. Na povečano število napadov z IED in tudi samomorilskih napadov je vplivala povezava talibanov s terorističnimi skupinami. Po podatkih ACM lahko po letu 2006 opazimo skokovit porast (glej graf 7.3) števila odkritih IED in povzročenih vojaških žrtev, kar nakazuje, da so talibani izbrali taktiko, s katero pri silah ISAF in ANSF povzročajo največ žrtev in materialne škode. Podobne podatke o številu odkritih IED navaja tudi JIEDDO. Tako je bilo v letu 2008 odkritih 4124, v letu 2009 7691 in v letu 2010 9137 IED (JIEDDO 2011, 5). Po podatkih USA TODAY je bilo v letu 2011 odkritih 16.554 IED (Brook 2012). Uporaba tako velikega števila IED zahteva izredne logistične zmogljivosti v njihovi proizvodnji in tudi v njihovem postavljanju.

²² Izdelava doma narejenega eksploziva je posledica prosto dostopnih umetnih gnojil, ki vsebujejo amonijev nitrat. Vse več IED vsebuje doma narejeno eksplozivno polnitev. Talibani umetno gnojilo in druge potrebne sestavine z lahkoto kupujejo v Pakistanu, kjer so verjetno tudi njihove glavne logistične zmogljivosti.

Graf 7.3: Število napadov z improvizirano eksplozivno napravo na sile ISAF in ANSF

Vir: Afghanistan Conflict Monitor (2012)

IED povzročajo tudi veliko škodo in žrtve med silami ISAF. Po podatkih iCasualties.org je bilo v obdobju med letoma 2005 in 2011 izvedenih 843 napadov, v katerih je bilo ubitih 1187 pripadnikov, kar je 53 odstotkov vseh povzročenih žrtev sil. Število napadov (glej tabelo 7.1) obsega napade, v katerih so bile povzročene smrtne žrtve med pripadniki sil ISAF. Število izvedenih napadov z IED in povzročenih žrtev je naraščalo od leta 2008, zmanjšalo se je šele v letu 2011, predvsem zaradi zmanjšanja obsega premikov sil ISAF.

Tabela 7.1: Število napadov z improvizirano eksplozivno napravo na sile ISAF

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Izvedenih napadov	15	23	49	106	191	274	185
Mrtvi	20	41	78	152	275	368	253

Vir: iCasualties.org (2012)

Povečana uporaba IED je posledica nezmožnosti talibanov za neposredno spopadanje s silami ISAF in ANSF ter spremenjene taktike, s katero talibani počasi izčrpavajo sile ISAF in ANSF. Takšne netradicionalne metode so značilne za asimetrični način vojskovanja, v katerem se IED ne uporablja samo kot sredstvo za povzročanje škode, temveč tudi kot

sredstvo za preprečevanje in omejevanje²³ premikanja vojaških enot in logističnih konvojev. S povečevanjem eksplozivnega polnila v IED talibani tudi silijo koalicijske sile v zagotavljanje večje zaščite vozil, kar posledično povzroča velike stroške, ki so v gospodarski krizi pomembna točka odločanja o nadaljnji prisotnosti v Afganistanu.

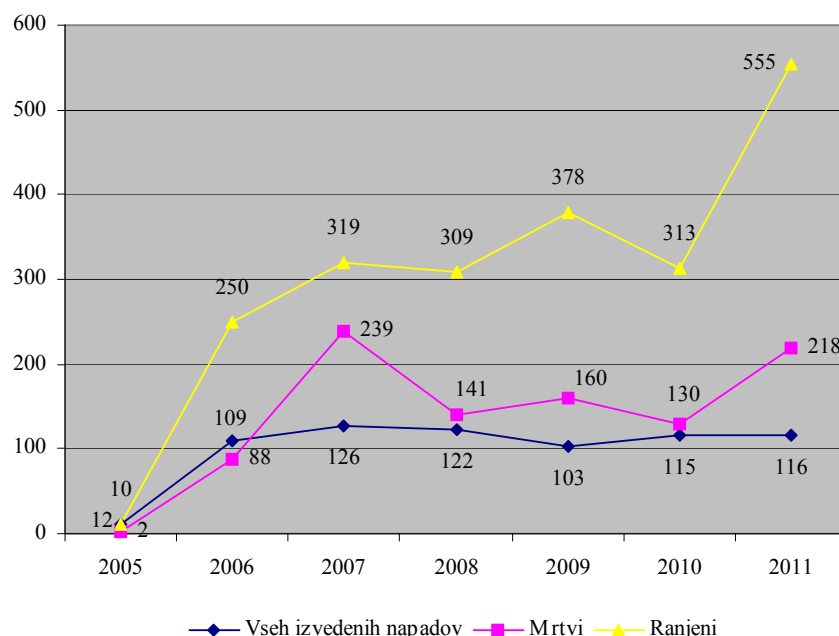
Ob uporabi IED pa talibani izvajajo tudi samomorilske napade. Samomorilski napad je oblika bojevanja, pri katerem oseba izvede napad, zavedajoč se, da bo tudi sama žrtev. Tak napad je privlačen za teroristične in uporniške skupine, saj ne zahteva znanja in zapletene visoke tehnologije ter je preprost in poceni. Samomorilski napadalec je izbran v skrbni selekciji. V prvi fazi selekcijo opravijo verski učitelji, v drugi fazi pa so samomorilski napadalci izpostavljeni dolgotrajnemu urjenju. Urijo jih specializirani učitelji, ki posameznika z indoktrinacijo spravijo v stanje duha, ko je v napol hipnotičnem stanju pripravljen obleči samomorilski jopič ter se razstreliti med množico civilistov. Samomorilci ne razumejo svojega dejanja kot samomor, temveč se vidijo kot mučeniki oziroma šahidi, ki so padli pri izpolnjevanju verske zapovedi – džihada. Šahid verjame, da bo po izvedeni akciji nagraden z večnim življenjem v raju, kjer se bo srečal z Alahom (Nedog 2002, 55–56).

Samomorilski napadi za Afganistan niso bili značilni vse do leta 2001, ko je bil izveden atentat na Ahmad Shah Massauda, takratnega obrambnega ministra. Do leta 2005 je bilo izvedenih le nekaj samomorilskih napadov (UNAMA 2007, 39); podobni so bili napadom pripadnikov Al Kaide pa tudi drugih muslimanskih terorističnih skupin. Po podatkih UNAMA je bila polovica samomorilskih napadalcev tujcev, ki so prihajali iz Pakistana pa tudi iz Uzbekistana, Tadžikistana in drugih arabskih držav. Druga polovica samomorilskih napadalcev je bila Afganistancev, predvsem pripadnikov iz etničnih skupin Balučev in Paštunov. Več kot 80 odstotkov samomorilskih napadalcev se je usposabljal v centrih za urjenje v pokrajini Waziristan v severovzhodnem delu Pakistana ob meji z Afganistanom (UNAMA 2007, 67–68). Talibani so v letu 2006 povečali število samomorilskih napadov, od takrat pa je napadov vsako leto približno enako (glej graf 7.4). Povečanje je posledica samomorilskih napadov na posebej izbrane cilje. Samomorilski napad se lahko uporabi v točno določenem času in na točno določenem mestu. Vojaški cilji so bili zaradi dobro organiziranega varovanja za talibane težko dostopen teren, zato so samomorilske napade

²³ V obdobju delovanja SVNKON ISAF 14 v letalski bazi Shindand so bila za nemoteno delovanje drugih pripadnikov kontingenta na dislociranih lokacijah prepeljana številna materialna sredstva in oprema. Konvoje je organiziral in izvajal logistični bataljon ameriške vojske, katerega osnovna naloga je bila podpiranje enot, nameščenih v letalski bazi. Pred vsakim konvojem je potekala priprava tako na obveščevalnem kot na varnostnem področju, prav tako pa je bil pred začetkom vsakega konvoja izveden inženirski pregled ceste, po kateri je potekal premik. Kadar je bil odkrit IED, se je odhod konvoja prestavil na kasnejše dni.

usmerili predvsem v poslopja in urade vlade, saj so vanje lažje vstopili, verjetno tudi zaradi notranje pomoči.

Graf 7.4: Število samomorilskih napadov na sile ISAF in ANSF

Vir: National Counterterrorism Center (2012)

Največ samomorilskih napadov je bilo v južnih in jugovzhodnih delih Afganistana. Na začetku so bili samomorilski napadi usmerjeni v vojaške cilje in so povzročili malo žrtev. Kasneje, ko so cilj samomorilskih napadov postali tudi civilni cilji, se je število žrtev povečalo. Povečano število napadov na civilne cilje je posledica strogih varnostnih ukrepov, ki so jih po prvih samomorilskih napadih pričele izvajati sile ISAF pa tudi ANSF. Samomorilski napadi so odraz obupa, saj talibani lahko le z uporabo takšnih netradicionalnih metod ogrožajo sile ISAF in ANSF. Ti napadi pa imajo velik psihološki učinek tako na napadene cilje kot tudi na širšo populacijo. Čeprav je samomorilski napad relativno lahko organizirati in izvesti, pa število izvedenih napadov in število žrtev predstavljata le okoli 4 odstotke vseh izvedenih napadov in vojaških žrtev.

Po podatkih iCasualties.org je bilo v obdobju med letoma 2005 in 2011 39 samomorilskih napadov, v njih pa je bilo povzročenih 82 smrtnih žrtev (iCasualties.org 2011). Najpogostejši so bili samomorilski napadi z avtom bombo. Takšen je bil tudi samomorilski napad 8. septembra 2006 v Kabulu v neposredni bližini ameriške ambasade in poveljstva ISAF. Nekaj minut po 9. uri se je v ameriški konvoj treh vojaških vozil Hummer zaletel samomorilski

napadalec in razstrelil avto bombo. V samomorilskem napadu²⁴ je umrlo 16 ljudi, med njimi najmanj dva ameriška vojaka, 29 pa je bilo ranjenih. V eksploziji je bilo uničeno vojaško vozilo, dele vozila in teles pa je odneslo več deset metrov stran od kraja eksplozije.

Podoben samomorilski napad je bil izveden na zavezniški konvoj 18. oktobra 2008 v zgodnjih jutranjih urah neposredno pred vojaškim oporiščem sil ISAF v Heratu. Vojaški konvoj je izvajal premik med ameriško bazo Camp Stone in bazo sil ISAF v Heratu. V konvoju je bilo ob šestih zavezniških vozilih tudi vozilo SV s pripadniki SV. Med premikom konvoja se je približno 500 metrov od oporišča v Heratu samomorilski napadalec v avtu zaletel v četrto vozilo v konvoju. Pri trku je prišlo do silovite eksplozije, v kateri se je vozilo prevrnilo s ceste. Pri napadu je bilo poškodovanih pet pripadnikov sil ISAF. Neposredno po eksploziji so pripadniki v vozilih zavzeli obrambni položaj ter izvedli krožno zavarovanje. Po prihodu medicinske ekipe in skupine za hitro posredovanje so se vrnili v Camp Stone.

Od leta 2010 v Kabulu deluje nova talibanska skupina, imenovana Kabul Attack Network (KAN), ki je odgovorna za napade v glavnem mestu in njegovi okolici. Organizacijo sestavljajo pripadniki Haqqani Networka in Hizb-i Islami Gulbudina. Pri samomorilskih napadih jim pomagata še islamski teroristični skupini Lashkar-e Taiba in Al Kaida. Talibani so Kabul razdelili na 15 območij in vsakemu izmed njih določili vodjo, ki je odgovoren za zagotavljanje virov in usklajevanje napadov v njem. Zaradi varnosti poveljnik posameznega območja ne pozna poveljnikov drugih območij niti širše organizacijske strukture. Osnovna naloga KAN je z različnimi oblikami nasilja dokazati, da afganistanska vlada in mednarodne sile v glavnem mestu ne morejo zagotavljati varnosti. KAN je odgovoren za številne samomorilske napade, tudi za samomorilski napad na ameriški konvoj 18. maja 2010 v Kabulu. V napadu je življenje izgubilo pet pripadnikov ISAF in 12 prebivalcev, več deset prebivalcev pa je bilo ranjenih (Ramsey in Zyck 2011, 1–2). Večji zadnji teroristični napad na vojaški cilj je bil izveden v oktobru 2011 na obrobju Kabula, ko se je samomorilski napadalec z avtom bombo zaletel v avtobus, s katerim so se prevažali pripadniki ISAF in ANA. Glede na moč eksplozije se ocenjuje, da je bilo v avtu samomorilca okoli 700 kilogramov eksploziva. V siloviti eksploziji je bilo ubitih 13 pripadnikov mednarodnih sil in štirje lokalni prebivalci (Cadwell 2011a, 2). Čeprav je bil napad usmerjen na pripadnike vojaških sil, predstavlja klasično teroristično dejanje, ker pripadniki ISAF in ANA niso bili na bojni nalogi niti se niso prevažali v vojaškem vozilu. Podobnih napadov na pripadnike ISAF in ANSF je

²⁴ V tem času sem bil častnik za povezave v poveljstvu ISAF. Na mestu samomorilskega napada in ob približno enaki uri sva z voznikom vsak dan čakala afganistanskega prevajalca. Na najino srečo se je napad zgodil v petek, dela prost dan. Po napadu smo spremenili način pa tudi lokacijo, kjer se nama je pridružil prevajalec.

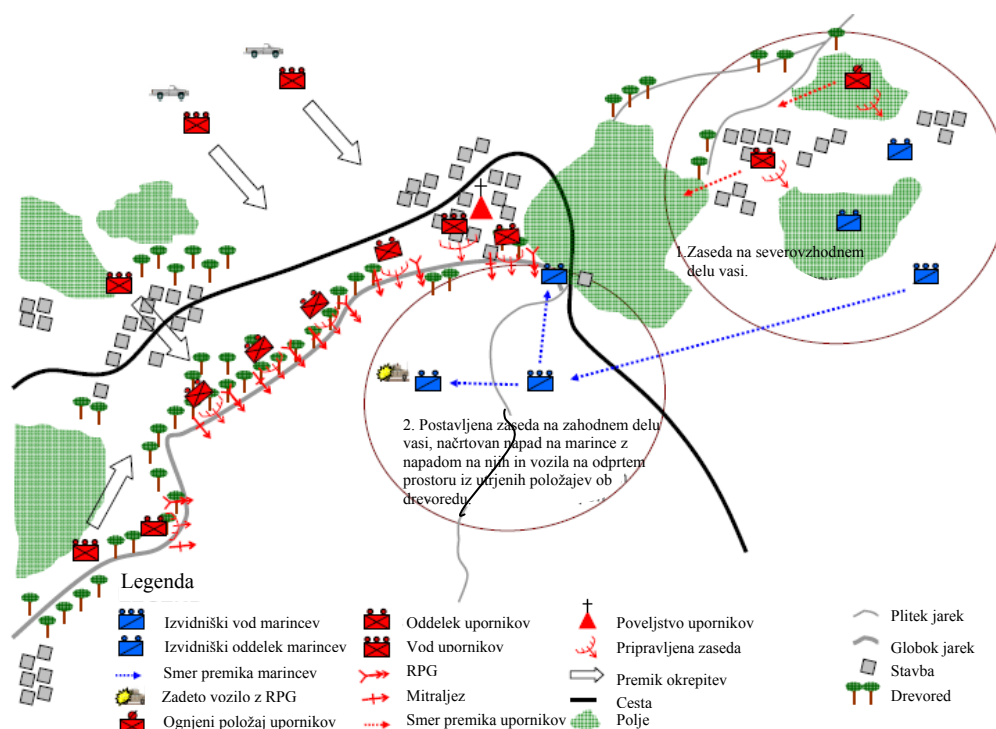
bilo v preteklosti več, zato lahko trdimo, da so tudi pripadniki vojaških sil tarča terorističnih delovanj talibanov.

7.1.3 Obramba

Kot vsaka druga uporniška skupina imajo tudi talibani organizirane baze in skladišča, v katerih živijo, se urijo, hranijo orožje in strelivo ter druga materialna sredstva. Takšne lokacije so dobro varovana skrivnost in so pomembne za uspeh uporništv. Če je lokacija odkrita, jo poskušajo z obrambnimi aktivnostmi obdržati, vendar ne za vsako ceno. Obramba takšne lokacije je organizirana zasedami v bližnji okolici, prav tako pa imajo vnaprej izdelan načrt umika. Natančni obveščevalni podatki o premikanju sil ISAF in ANSF talibane pravočasno opozorijo na nevarnost, tako da učinek presenečenja pogosto ni dosežen. Skladišča, skrivališča ali baze so obdani s številnimi IED, katerih namen je ovirati sile ISAF in ANSF in jim preprečiti neposreden napad. Talibani pri obrambnih aktivnostih uspešno uporabljajo manever premika in ognja ter se bojujejo le toliko časa, da omogočijo varen umik vodstva (Meyerle in Malkinson 2009, 9–11).

Obramba v vasi Shewan v okolici Bala Baluka v provinci Farah je primer klasičnega obrambnega delovanja talibanov. Vas Shewan je bila znana utrdba, v kateri so imeli talibani vso potrebno podporo. Bili so zelo dobro organizirani in izurjeni za gverilsko vojskovanje. V avgustu 2008 po nekaj zasedah so se ameriške sile odločile vas zavzeti in upornike uničiti. V operacijo, ki je bila temeljito načrtovana (glej sliko 7.3), so poslali okrepljen vod marincev. Med napadom je bilo v vasi okoli 250 talibanov, mnogi so bili tudi v okoliških vaseh, kjer so prebivalci v veliki meri podpirali talibane in jim nudili vso potrebno podporo. Ko je vod marincev prišel do vasi, se je razdelil na več skupin in začel pregledovati vas. Čeprav so talibani imeli vnaprej pripravljene in dobro utrjene položaje, so se poskušali pravočasno umakniti in se izogniti frontalnemu spopadu. Na začetku je ena od skupin marincev v severovzhodnem delu vasi naletela na postavljene položaje talibanov. Po izmenjavi ognja so se uporniki umaknili v notranjost vasi in poskušali marince zvesti v zasedo, ki so jo bili pripravili v zahodnem delu vasi. Ob približno enakem času je izvedla napad tudi druga skupina talibanov na drugo skupino marincev in po izmenjavi ognja prav tako pobegnila proti zahodnemu delu vasi. Spopad se je začel na vseh koncih vasi, talibani so uporabili veliko RPG, raket 107 mm in minometnih min. Napadenim talibanom so prihiteli na pomoč številni talibani iz bližnjih vasi.

Slika 7.3: Obramba vasi Sheawan, provinca Farah, avgust 2008

Vir: Meyerle in Malkinson (2009, 102)

Razmerje moči je bilo izrazito v korist talibanov. Poveljnik voda je ocenil, da je zelo verjetno, da so talibani postavili zasedo, zato je pred nadaljevanjem operacije zahteval zračno podporo, ki je uspešno uničila talibanske borce zahodno od vasi in del poveljstva talibanov. Neposredno po zračnem napadu so marinci izvedli protinapad, v katerem so uspešno uničili posamezne skupine talibanov in osvobodili vas. Preostanek talibanov se je ob spoznanju, da je del vodstva uničen, umaknil. Akcija marincev, v kateri je bilo ubitih več kot 50 talibanov in vsaj 12 njihovih vodij, pa je bila uspešno zaključena (Meyerle in Malkinson 2009, 101–106).

7.2 Teroristične oblike vojskovanja

Talibani v poskusu spodkopavanja vpliva vlade sistematično izvajajo nasilje nad civilnim prebivalstvom. Sistematična teroristična dejanja nad civilnim prebivalstvom kršijo osnovne človekove pravice in tudi načela razlikovanja, sorazmernosti in varnosti, ki so najpomembnejša načela vojskovanja. Od strani, vpletenih v spopad, se pričakuje spoštovanje MHP,²⁵ saj nobena od vpletenih strani nima neomejene pravice do izbire načinov

²⁵ V mednarodnem pravu je bilo že od nekdaj odprto vprašanje, ali so uporniške skupine dolžne spoštovati MHP glede na svoj pravni status. Mednarodni strokovnjaki so sprejeli stališče, da MHP mora, poleg držav strank, zavezovati tudi nedržavne skupine v notranjem oboroženem spopadu, in sicer ne le tistih uporniških skupin, ki se borijo proti vladi, ampak tudi tiste, ki se borijo med seboj. To je potrebno, ker morajo biti žrtve enako zaščitene

vojskovanja, temveč se mora vojskovati po opredeljenih načelih. Strani, vpletene v spopad, morajo izbirati in napadati samo legitimne vojaške cilje in se v vseh primerih vzdržati napadov na civiliste in civilne objekte. Cilji napadov morajo biti izbrani tako, da je njihov osnovni in edini namen oslabitev vojaške moči nasprotnika in da se ne povzroča nepotrebno trpljenje. MHP izrecno prepoveduje dejanja, katerih cilj je širjenje terorja nad civilnim prebivalstvom in izvajanje napadov na civilne objekte. Talibani ne spoštujejo MHP, prav tako pa ne spoštujejo niti svojega lastnega kodeksa obnašanja (Layeha²⁶), ki jim narekuje previdnost pri izvajanju napadov, tako da ne povzročajo nepotrebnih žrtev in škode. Talibani so vse, ki podpirajo vlado, razglasili za sovražnika in za njih so legitimni cilji.

Terorizem kot taktika vojskovanja in uporniki kot izvajalci neposrednih kaznivih dejanj ne morejo pridobiti statusa bojnika in s tem pripadajoče pravice po ŽK. Ameriška administracija je že na začetku vojne opredelila pripadnike teroristične skupine Al Kaida in talibanskih milic za neregularne oborožene sile,²⁷ ki jim ne pripadajo pravna zaščita in ugodnosti po mednarodnem vojnem pravu, prav tako jim ne pripada status vojnega ujetnika na osnovi tretje ŽK iz leta 1949 (Yoo in Ho 2003, 1). Zato so ujeti talibani obravnavani kot sovražni oziroma nezakoniti bojniki.

Asimetrično delovanje talibanov neposredno proti civilnemu prebivalstvu vključuje samomorilske napade, napade z IED, atentate, usmrtitve, grožnje, nočna pisma in ugrabitve. Število izvedenih napadov na civilne cilje oziroma napadov, v katerih so bile udeleženi nebojniki, ter število civilnih smrtnih žrtev potrjujeta, da so prebivalci največja žrtev oboroženega spopada. Razlog je spremenjena taktika, s katero so talibani svoje napade v letih

tudi pred uporniški oboroženimi silami. Če MHP ne bi upoštevalo načela enakosti vojskujočih se strani v notranjem oboroženem spopadu, bi imelo še manjše možnosti, da bi bilo upoštevano (Sancin in drugi 2009, 92). Po dolgih razpravah je mednarodna skupnost podelila uporniškim skupinam tolikšno mednarodnopravno subjektiviteto, kolikor je potrebno, da so te lahko nosilke pravic in obveznosti, navedenih v skupnem 3. členu ŽK. Države so torej s pravom, ki ureja notranje oborožene spopade, podelile upornikom status subjektov MHP (Sancin in drugi 2009, 94).

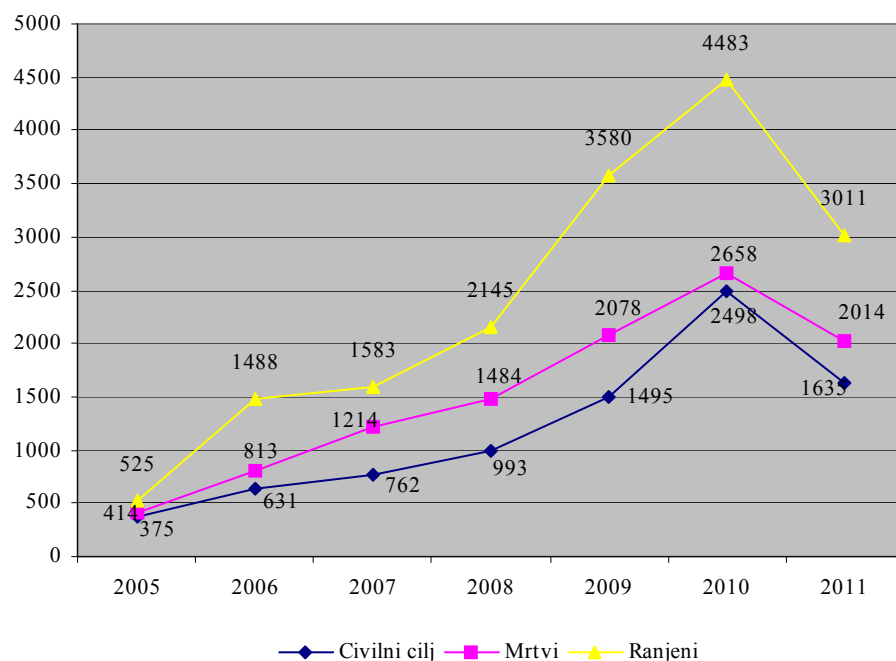
²⁶ V letu 2010 je bila izdana tretja dopolnjena verzija kodeksa, ki narekuje, da morajo mudžahedini primerno ravnati z ljudmi, saj se bodo le tako približali prebivalstvu. Novi kodeks vsebuje 85 točk, od katerih je 47 povzetih iz predhodne različice, 14 točk je spremenjenih in 24 točk je novih. Večina novih predpisov se nanaša na organizacijo pokrajinskih in okrožnih svetov, ki bodo podpirali pritožbene svete in nudili pomoč pri njihovem ustanavljanju. Pritožbeni sveti omogočajo lokalnemu prebivalstvu, da se na vse zlorabe, storjene v imenu talibanov, lahko pritožijo. Pritožbeni svet je odgovoren za izvedbo preiskave za vse morebitne kršitve (American Foreign Policy Council 2011, 20).

²⁷ Izraz neregularne oborožene sile se uporablja za posameznike, ki pripadajo paravojaškim skupinam, milicam, prostovoljem, organiziranim uporniškim skupinam ali odporiškim gibanjem. Neregularne oborožene sile predstavljajo oborožene posameznike, ki niso uniformirani in svoje oborožitve ne nosijo odkrito. Značilno za neregularne oborožene sile je, da se običajno pomešajo s civilnim prebivalstvom, s čimer ogrožajo prebivalce v primeru napada vladnih oboroženih sil na njih. V mednarodnih konfliktih se neregularne oborožene sile lahko štejejo za zakonitega bojnika samo, če upoštevajo pravila MHP in se vojskujejo po teh pravilih. V notranjih oboroženih konfliktih jim status vojnega ujetnika ne pripada, vlada jih lahko kaznuje v skladu z notranjim pravnim redom (Allison v Gutman 1999, 216).

2010 in 2011 usmerili v prebivalstvo. Število civilnih žrtev narašča, saj talibani ne poznajo taktičnih pravil vojskovanja, z navedenimi obveznostmi niso seznanjeni in jih niti zdaleč ne spoštujejo. Da bi dodatno oslabili javno podporo vlade, so usmerili svoje napade tudi na šole, zdravstvene in humanitarne institucije, avtoprevozne organizacije in mnoge druge družbene institucije (Afghanistan Independent Human Rights Commission 2008, 4). V letu 2011 so povečali število napadov na visoke politike, uradnike, intelektualce in posameznike, ki podpirajo vladne institucije ali sodelujejo z njimi.

Po podatkih NCTC se od leta 2005 zaradi spremenjene taktike povečuje število civilnih žrtev (glej graf 7.5). V letu 2005 je bilo v 375 izvedenih napadih 414 civilnih smrtnih žrtev. Število napadov in civilnih smrtnih žrtev narašča, prav tako pa narašča tudi delež civilnih smrtnih žrtev, ki so jih povzročili talibani. Število napadov na civilne cilje je v letu 2011 predstavljalo 63 odstotkov vseh izvedenih napadov talibanov v Afganistanu in v njih je bilo 72 odstotkov vseh žrtev v Afganistanu. V letu 2011 so napadi z IED in samomorilski napadi povzročili 49 odstotkov vseh žrtev civilnega prebivalstva. Ob tem pa je bilo več tudi drugih oblik nasilja nad civilnim prebivalstvom, kot so uboji in atentati ter različne oblike ustrahovanja (UNAMA 2012, 15–16).

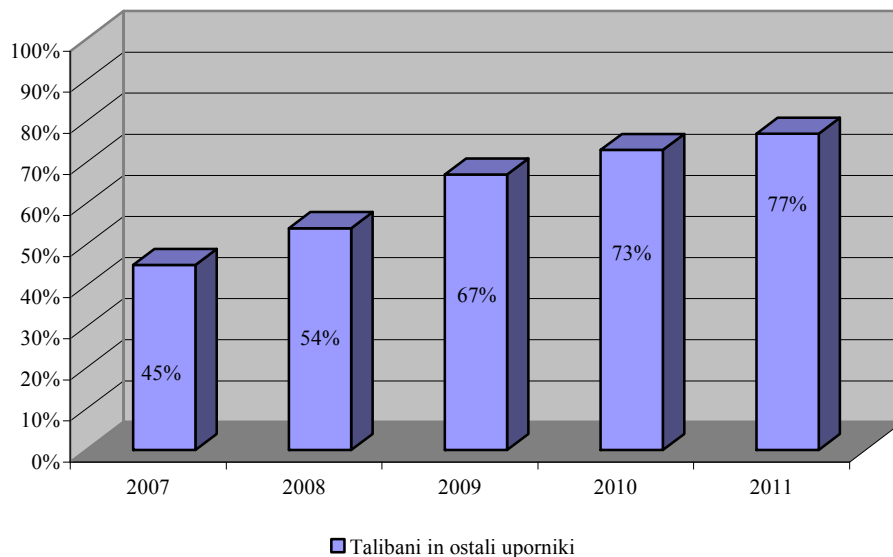
Graf 7.5: Število napadov na civilne cilje

Vir: National Counterterrorism Center (2012)

Podobne podatke navaja tudi UNAMA. Delež civilnih smrtnih žrtev, ki so jih povzročili talibani, se od leta 2007 povečuje (glej graf 7.6).

Graf 7.6: Delež civilnih smrtnih žrtev zaradi upornikov

Vir: UNAMA (2012, 1)

Talibani so v letu 2011 povečali število napadov na visoke politike, uradnike, intelektualce ter vse, ki podpirajo uradne vladne institucije ali mednarodne organizacije in sodelujejo z njimi. Odgovorni so bili za 2332 civilnih smrtnih žrtev oziroma 77 odstotkov vseh civilnih smrtnih žrtev. Po podatkih UNAMA je bilo v obdobju 2007–2011 skupno že 11.864 civilnih smrtnih žrtev (UNAMA 2012, 1). Osnovni cilj izvedenih napadov je bil prikazati, da vlada ni sposobna zagotavljati varnosti ter preprečevati izvajanja projektov obnove in graditve gospodarstva. Številni samomorilski napadi, ugrabitve, atentati in usmrtitve so sredstvo za doseg cilja.

7.2.1 Samomorilski napad

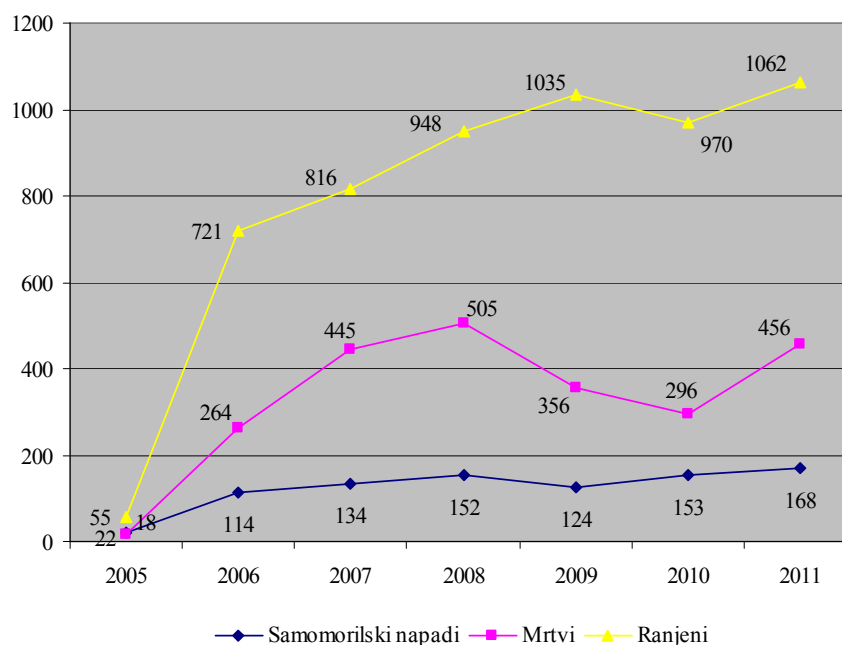
Samomorilski napadi se že od nekdaj uporabljajo v oboroženih konfliktih za doseg političnega cilja in niso povezani s posamezno religijo, regijo ali kulturo. Tako bojevanje je najbolj smrtonosna oblika terorističnih dejanj proti civilnemu prebivalstvu. S samomorilskim napadom se ustrahuje prebivalstvo in širi nasilje, katerega osnovni cilj je prisiliti prebivalstvo v sodelovanje in podporo. V sodobnih oboroženih spopadih samomorilski napadi²⁸ postajajo

²⁸ Povečano število izvedenih samomorilskih napadov lahko opazimo v gverilskem bojevanju v vietnamski vojni in Tamilskih tigrov za neodvisnost pokrajine Jaffna na severu Šrilanke. Pred posredovanjem mednarodne

pomembna taktika, zato se uporniki vse bolj zatekajo k njim. Bhattacharya navaja, da je bilo v obdobju od leta 2001 do leta 2005 23 napadov, v njih pa je bilo 51 smrtnih žrtev (Bhattacharya 2011). Večji del napadov je izvedla teroristična organizacija Al Kaida, ki je talibane usposobile za posamezna teroristična dejanja; talibani so tako postali del svetovnega džihada, ki ga je napovedal nekdanji vodja teroristične skupine Al Kaida, šejk Osama Bin Laden. Podobnost z vojskovanjem v Iraku, Čečeniji in na drugih območjih je velika in potrjuje, da so se islamski uporniki uspeli organizirati v gibanje širših razmerij. Samomorilski napadi so vnaprej dobro načrtovani in usmerjeni v civilno prebivalstvo.

V letu 2006 se je povečalo število samomorilskih napadov na civilne cilje, katerih osnovni namen je povzročanje splošne nevarnosti in vzbujanje dvoma prebivalcev o sposobnosti vlade, da lahko zagotavlja varnost. Z napadi hočejo talibani prikazati svojo moč in prisotnost tudi tam, kjer območje trenutno ni pod njihovim nadzorom. Po podatkih NCTC (glej graf 7.7) se je število izvedenih samomorilskih napadov v letu 2006 povečalo. Število izvedenih napadov ostaja na približno enaki letni ravni. NCTC navaja, da je bilo v letu 2011 168 samomorilskih napadov, v njih pa je umrlo 456 civilnih oseb.

Graf 7.7: Število samomorilskih napadov na civilne cilje

Vir: National Counterterrorism Center (2012)

skupnosti v Afganistanu so Tamilski tigri izvedli največje število samomorilskih napadov. Samomorilski napadi so bili značilni tudi za palestinske upornike, ki so po razglasitvi druge palestinske vstaje v letu 2002 ponovno povečali njihovo število. Iz Palestine se je takšna oblika napadov razširila na ostala območja, kjer potekajo oboroženi spopadi, v katerih islamska vera predstavlja ideološko osnovo (Khan 2012, 3).

Število smrtnih žrtev je v primerjavi z letom 2010 naraslo za 54 odstotkov zaradi večjega števila samomorilskih napadov. Po podatkih NCTC je bilo v obdobju med letoma 2005 in 2011 v samomorilskih napadih od vseh povzročenih smrtnih žrtev okoli 71 odstotkov civilnih žrtev. Podobne podatke navaja tudi UNAMA v svojih letnih poročilih. Po podatkih UNAMA je bilo v samomorilskih napadih v letih 2009 in 2010 238 smrtnih žrtev, v letu 2011 pa se je to povečalo že na 431 oziroma za 181 odstotkov v primerjavi z letom 2010 (UNAMA 2012, 11).

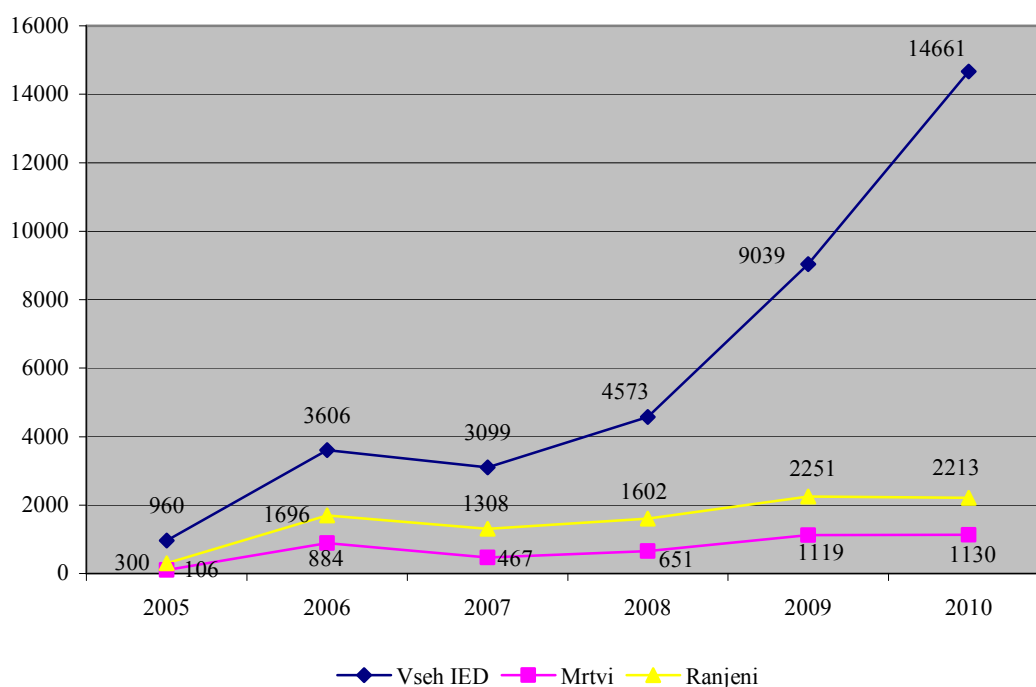
V letu 2011 je bilo izvedeno večje število kompleksnih napadov. Cilji so postali navadni državljani pa tudi vsi tuji državljani, ki so kakor koli povezani z mednarodno skupnostjo ali afganistansko vlado. Tako je bil 18. maja 2011 v provinci Paktika izveden samomorilski napad z vozilom, v katerem je bilo ubitih 36 gradbenih delavcev. Dne 21. maja 2011 je bil izveden samomorilski napad v bolnišnici v Kabulu, v katerem je umrlo šest študentov, 23 pa jih je bilo ranjenih. Talibani so izjavili, da je bil cilj napada zdravstveno osebje. Podoben samomorilski napad so izvedli 25. junija 2011 v bolnišnici v provinci Logar; v njem je umrlo najmanj 23 civilnih oseb in bilo najmanj 25 ranjenih (UNAMA 2011a, 14). Asimetrično vojskovanje, ki je usmerjeno v civilno prebivalstvo, pomeni, da so talibani vsem, ki jih ne podpirajo, napovedali vojno, ki se bo nadaljevala tudi v prihodnje in v kateri bodo imeli samomorilski napadi pomembno vlogo.

7.2.2 Napad z improvizirano eksplozivno napravo

Napad IED je najbolj razširjena oblika uporniškega delovanja. V napadih z IED so žrtve pogosto nedolžni prebivalci. Velikokrat se IED postavljajo tako, da je civilno prebivalstvo z njimi neposredno ogroženo oziroma se uporabljajo kot sredstvo omejevanja gibanja in zastraševanja. Večina IED je postavljenih ob prometnih komunikacijah in na poslovnih območjih, kjer se zbira večje število prebivalcev (bazarji, prodajalne, vladni uradi, zdravstvene in šolske ustanove). Zaradi slabe zaščite civilnih prevoznih sredstev je njihov učinek delovanja veliko bolj učinkovit kot pri vojaških vozilih. IED se tehnološko izpopolnjujejo in prilagajajo taktiki uporabe. Talibani pri tem uporabljajo sodobno tehnologijo.

Po podatkih ACM je v obdobju med letoma 2005 in 2010 (glej graf 7.8) uporaba IED skokovito porasla. Z razvojem uporništva in spremenjeno taktiko kot posledico tako velike uporabe IED narašča tudi število povzročenih žrtev.

Graf 7.8: Število napadov z improvizirano eksplozivno napravo na civilne cilje

Vir: Afghanistan Conflict Monitor (2012)

V letu 2009 je bilo odkritih 9009 IED, od tega je bilo 2046 aktiviranih. V letu 2010 se je število IED povečalo že na 14.661, od tega je bilo 3084 aktiviranih. V letu 2011 sta se uporaba IED in število žrtev zaradi njih samo še povečala. Po podatkih UNAMA je bilo v letu 2011 v napadih z IED 967 civilnih smrtnih žrtev in 1586 ranjenih, kar predstavlja okoli 32 odstotkov vseh civilnih žrtev v letu 2011. Večina IED, ki povzročajo civilne žrtve, se aktivira na pritisk. UNAMA zagovarja stališče, da take IED delujejo kot protipehotne mine, ki ne morejo razlikovati med civilnim in vojaškim ciljem, njihova uporaba pa je nezakonita in prepovedana po MHP (UNAMA 2012, 16).

Čeprav so pripadniki sil ISAF in ANSF primarni cilj, pa IED predstavljajo največjo nevarnost za civilno prebivalstvo. IED vsebujejo med 20 in več sto kilogrami eksploziva, kar je za običajno vozilo usodno, pogosto pa tudi za slabše zaščiteno vojaško vozilo. Pri eksploziji IED udeležene civilne osebe praktično nimajo možnosti preživetja. Primer napada z IED, v katerem je bilo veliko žrtev, je tudi napad 18. avgusta 2011 na avtobus, ki je prevažal civilne prebivalce v provinci Herat. V napadu je bilo ubitih najmanj 22 oseb, več pa je bilo ranjenih. Podoben je tudi napad na avtobus s potniki 7. decembra 2011, ki je bil na poti iz Lashkar Gah v Sanging v provinci Helmand. V njem je bilo ubitih 19 oseb, več pa je bilo ranjenih (UNAMA 2012, 17).

7.2.3 Atentat in usmrtitev

Atentati so stara in preverjena oblika terorističnega delovanja, njihov cilj pa so vladni uradniki, verski poglavarji, lokalni politiki, zdravniki, učitelji, učenci, gradbeniki, delavci in vsi drugi, ki sodelujejo z vlado in mednarodnimi humanitarnimi organizacijami in jih podpirajo. Atentati na tako imenovane visoke cilje so za vlado hud udarec, saj že tako šibka vlada postaja v posameznih provincah veliko bolj ranljiva.

Od leta 2007 talibani uporabljajo atentat in usmrtitev kot orodje ustrahovanja, s katerim poskušajo kaznovati vse, ki podpirajo vlado. Z napadi poskušajo izzvati kaos in strah med prebivalstvom. Samomorilski napadi pa opozarjajo na njihovo prisotnost tudi tam, kjer je njihova moč omejena. Po podatkih UNAMA (glej tabelo 7.2) se število civilnih smrtnih žrtev v letu 2011 kot posledica atentatov in usmrtitev v primerjavi z letom prej ni bistveno spremenilo. Usmrtitev brez sodnega procesa je huda kršitev ne le MHP, temveč tudi same afganistanske zakonodaje. Vzporedni sodni organi pogosto sodijo v procesu, v katerem je obsojenec že vnaprej obsojen na smrtno kazen. Veliko posameznikov so usmrtili le zaradi suma, da so vohuni oziroma da so prejeli pomoč vladnih institucij ali mednarodne skupnosti.

Tabela 7.2: Pregled civilnih žrtev atentatov in usmrtitev

	2008	2009	2010	2011
Mrtvi	271	225	482	495

Vir: UNAMA (2009, 2010 in 2011)

Preprečevanje izvajanja vladne politike na regionalni ravni slabi avtoriteto vlade na celotnem ozemlju. Šibka vladna podpora in slabo zagotavljanje varnosti in stabilnosti pa pomenita stalno ogroženost podpore prebivalstva, ki se lahko v nekem trenutku obrne v prid talibanom. Talibani kot tudi afganistanska vlada in mednarodna skupnost se zavedajo, da je za končno zmago ključna podpora prebivalstva, zato je poskus pridobitve njegove podpore razumljiv. Talibani poskušajo podporo prebivalstva doseči z nasiljem, ki pa ni nujno tudi resnično in zanesljivo. Številni atentati in uboji lahko spodbudijo maščevanje, ki je v afganistanski družbi še kako prisotno. Izbira ciljev je zato selektivna in omejena na tako imenovane visoke cilje, s katerimi se simbolično in dejansko spodkopava sposobnost afganistanske vlade v izvajanju njene politike.

Talibani so v letu 2011 izvedli več atentatov na visoke politične osebnosti, med njimi tudi na nekdanjega afganistanskega predsednika Burhanuddina Rabbanija, posebnega odposlanca predsednika v pogajanjih z zmernimi talibani za nacionalno spravo. Talibani so vladi in mednarodni skupnosti z ubojem Rabbanija poslali jasno sporočilo, da se ne nameravajo pogajati. Odmeven je bil tudi atentat na predsednikovega brata Ahmeda Walija Karzaja, ki je bil načelnik pokrajinskega sveta province Kandahar.

7.2.4 Ugrabitev

Ugrabitve so ena od pomembnejših oblik zastraševanja prebivalstva. Njihov namen je izsiljevanje odkupnin v finančni ali kaki drugi obliki. Izvajata jih predvsem dve pomembnejši skupini. Prva so kriminalne skupine, katerih osnovni cilj je izsiliti finančno odkupnino. Osebe, ki so jih ugrabile kriminalne skupine, običajno preživijo. Druga skupina so posamezniki ali skupine, katerih motivacija izhaja iz političnih ali verskih razlogov. Ugrabitelji v takih primerih opozarjajo na svoje cilje in odkupnina ni nujno primarna zahteva, zato ugrabljene osebe običajno ne preživijo. Ugrabitelji jih pogosto usmrtiljo in nato posnetek usmrtitve posredujejo javnim množičnim medijem. Število ugrabitev, ugrabljenih oseb in žrtev od leta 2005 narašča (glej tabelo 7.3). V letu 2011 je bilo v primerjavi s preteklimi leti izvedenih manj ugrabitev, v teh pa je bilo prav tako manj oseb ubitih.

Tabela 7.3: Število ugrabitev in smrtnih žrtev

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Skupno število ugrabitev	30	68	132	153	221	311	175
Število ugrabljenih	156	262	438	824	775	1132	882
Število mrtvih	38	85	154	193	113	180	128

Vir: National Counterterrorism Center (2012)

Uporniki in kriminalne združbe so ugotovili, da je ugrabljanje zelo koristna taktika, zato so v zadnjih dveh letih cilj ugrabitev postali politiki, verski voditelji, učitelji, zdravniki, policisti, člani vaških in krajevnih svetov, zdravniki in posamezniki, ki so opustili uporništvo. Cilj ugrabiteljev so tudi tuji državljani, predvsem pripadniki humanitarnih ustanov oziroma delavci pogodbenih partnerjev. Potovanje po Afganistanu že dolgo ni varno niti na območjih, kjer talibani ne izvajajo uporniških aktivnosti.

7.2.5 Ustrahovanje

Grožnje, nadlegovanje, nočna pisma in nezakonite kontrolne točke predstavljajo taktiko ustrahovanja prebivalstva, s katero se kršijo osnovne človekove pravice. Talibani poskušajo s takšnimi oblikami nasilja disciplinirati vse tiste, ki jih ne podpirajo. Ustrahovanje se začne s posebnimi opozorili in grožnjami, katerih cilj je prenehanje podpiranja vladnih institucij in sodelovanja z njimi. Nočna pisma, ki so namenjena zastraševanju, so med afganistanskimi prebivalci učinkovito orodje za komuniciranje. Pisma ponoči prilepijo na stene mošej in vladnih poslopij. V njih opozarjajo, da bodo prebivalci zaradi podpiranja nasprotne strani in sodelovanja z njo kaznovani. Grožnje v nočnih pismih se lahko splošne ali pa se nanašajo na točno določene osebe. Takšna oblika komuniciranja je značilna za območja, v katerih drugačno sporočanje ni mogoče bodisi zaradi tehničnih omejitev ali prisotnosti sil ISAF ali ANSF. Talibani ustrahujejo tudi s pomočjo radijskih postaj, ki so jih organizirali v te namene. Po podatkih organizacije UNAMA na območjih, ki jih nadzirajo talibani, postavljajo nezakonite kontrolne točke, na katerih izsiljujejo prebivalstvo in ga prepričujejo, naj jih podpre, izvajajo nasilje nad ljudmi in kradejo njihovo premoženje (UNAMA 2011, 18). S takšnimi oblikami ustrahovanja talibani posredno širijo propagando o obstoju vzporednih organov, ki opravljajo naloge tudi, kadar sami niso prisotni. Z ustrahovanjem talibani poskušajo povrniti nadzor nad delom ozemlja Afganistana ali nad celotnim Afganistanom (Afghanistan Independent Human Rights Commission 2008, 14).

8 PRIMERJAVA OBLIK VOJSKOVANJA TALIBANOV

Afganistansko državljansko vojno zaznamuje gverilsko bojevanje, s katerim so se že mudžahedini bojevali proti sovjetski vojski. Mudžahedini so uživali polno podporo ameriške politike, ki jih ni samo oskrbovala z modernim orožjem, temveč tudi urila v gverilskem bojevanju. Dolgotrajna vojna, ki je povzročala vse več človeških in materialnih žrtev, je prisilila sovjetske sile v umik. Veliko mudžahedinov se je pridružilo talibanom in svoje izkušnje so uporabili v bojevanju proti svojim nekdanjim zaveznikom. Mudžahedini so ob pomoči tujih inštruktorjev urili talibanske borce v številnih vadbenih centrih na območju Pakistana.

Primerjava (glej tabelo 8.1) gverilskega bojevanja talibanov s splošnimi značilnostmi gverilskega vojskovanja potrjuje medsebojno primerljivost, čeprav je opaziti tudi manjša

odstopanja. Glede na splošne značilnosti se bojevanje talibanov razlikuje v taktiki bojevanja, nošenju uniforme, napadih, v katerih je žrtev pogosto civilno prebivalstvo (raketiranje iz improviziranih nosilcev, napadi na cilje v bližini civilnih objektov), prisotnosti poveljujočega kadra na najvišji ravni in neupoštevanju pravil vojskovanja oziroma MHP. Taktično so za napade značilne vse pomembnejše lastnosti gverilskega bojevanja: element presenečenja, kratkotrajnost, koordinacija premika in ognja ter izvedba z majhnimi taktičnimi enotami, ki so zelo mobilne. Pri bojevanju talibani upoštevajo osnovna načela gverilskega vojskovanja. Navedene razlike so odraz vpliva in uporabe asimetričnega vojskovanja, ki zaznamuje vojskovanje talibanov.

Tabela 8.1: Primerjava gverilskega bojevanja talibanov s splošnimi značilnostmi gverilskega bojevanja

	Splošne značilnosti gverilskega bojevanja	Značilnosti gverilskega bojevanja talibanov
Vojaška organiziranost	uporniška organizacija temelji na hierarhičnem ustroju, značilnem za vojaške organizacije	uporniška organizacija temelji na plemenski osnovi in mrežnem povezovanju na višji ravni
Velikost osnovnih taktičnih enot	vod, četa, bataljon	vod, četa, bataljon
Morala	visoka, ideal revolucije in verski motiv	visoka samo na višjih ravneh, na nižji ravni je motivacija zaslužek
Prilagodljivost	visoka sposobnost prilagajanja nastalim razmeram	visoka sposobnost prilagajanja nastalim razmeram
Mobilnost	zelo mobilne enote	zelo mobilne enote
Napadi	napadajo, kadar so v prednosti	napadajo, kadar so v prednosti
Manever	razvit in usklajen z drugimi elementi bojnega delovanja	razvit in usklajen z drugimi elementi bojnega delovanja
Sposobnost koncentriranja sil	sposobni hitro zbrati večjo skupino gverilcev in izvesti kompleksne napade na nasprotnikove cilje	sposobni hitro zbrati večjo skupino gverilcev in v nekaterih primerih izvesti kompleksne napade na nasprotnikove cilje
Orožje	lahko pehotno, lahko tudi lahko artilerijsko	lahko pehotno, lahko tudi lahko artilerijsko
Uniformiranost	občasno	nikoli
Taktika	gverilski način vojskovanja	gverilski način vojskovanja z uporabo terorizma
Cilj napada	vojaški, policijski, občasno tudi politiki	vojaški, policijski, napadanje in ustrahovanje civilnega prebivalstva
Učinek napada	usmerjen na vojaške sile nasprotnika	usmerjen na vojaške sile nasprotnika; pri izvajanju napadov na vojaške cilje so pogosto žrtev civilni prebivalci
Financiranje	podpora dela prebivalstva, zunanja podpora	podpora dela prebivalstva, zunanja podpora, davek in trgovina z opijem
Nadzorovanje ozemlja	nadzor osvobojenega območja, vendar ne za vsako ceno	nadzor osvobojenega območja, vendar ne za vsako ceno
Podpora prebivalstva	odvisno od tipa upora, običajno imajo podporo večjega dela prebivalcev	na območjih s paštunskimi plemeni (ustrahovanje) imajo vse večjo podporo
Upoštevanje MHP	da	ne
Upoštevanje notranje zakonodaje	ne, običajno se borijo za strmoglavljenje obstoječe vlade in proti okupatorju	ne, borijo se proti vladi in silam ISAF

Primerjava (glej tabelo 8.2) terorističnih oblik delovanja talibanov s splošnimi značilnostmi terorizma potrjuje medsebojno primerljivost, čeprav obstaja nekaj manjših razlik. Bistveni se nanašata na ozemlje izvajanja terorističnih dejanj in oblikovanje institucij na osvobojenih ozemljih, s katerimi talibani izvajajo politično oblast, kar potrjuje njihov namen o ponovnem prevzemu oblasti.

Tabela 8.2: Primerjava terorističnih delovanj talibanov s splošnimi značilnostmi terorizma

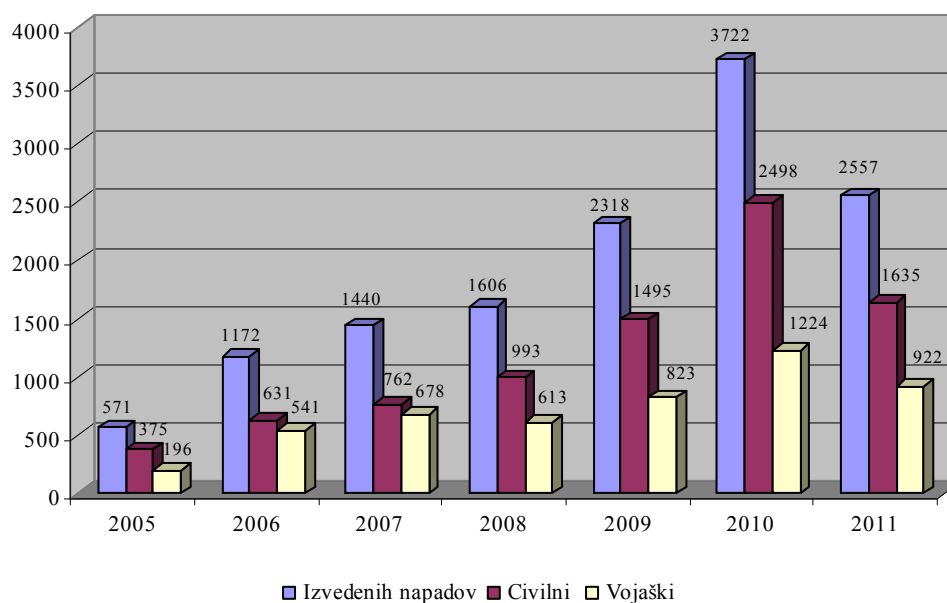
	Splošne značilnosti terorizma	Značilnost terorističnega delovanja talibanov
Organiziranost	mrežna povezava	povezanost na nižji ravni temelji na plemenski osnovi, na višji ravni obstaja mrežna povezava, znotraj gibanja povsem teroristični oddelki, ki imajo podporo na terenu v mrežni organizacijski strukturi (primer KAN)
Velikost osnovnih taktičnih enot	majhna skupina	specializirani in usposobljeni pripadniki, ki se izurijo v centrih v Pakistanu
Morala	visoka	visoka
Orožje	lahko pehotno orožje, IED, bombe, eksploziv	klasično konvencionalno orožje, IED, bombe, eksploziv
Uniformiranost	ne nosijo uniform	ne nosijo uniform
Taktika	samomorilski napadi, napadi z IED, bombni napadi, umori, atentati, ustrahovanje	samomorilski napadi, napadi z IED, bombni napadi, umori, atentati, ustrahovanje
Cilj napada	večinoma vojaški, policijski, občasno tudi politiki	vojaški, policijski, politiki, napadanje in ustrahovanje civilnega prebivalstva
Učinek napada	na civilne cilje, uradne ustanove, politične nasprotnike	na civilne cilje, uradne ustanove, politične nasprotnike
Financiranje	podpora dela prebivalstva, zunanja podpora	zunanja podpora predvsem v nekaterih verskih ustanovah in po nekaterih podatkih tudi v pakistanski obveščevalni službi ISI, davki, prodaja droge
Nadzorovanje zasedenega območja	teroristične organizacije nimajo namena zasedati ozemlja	na osvojenem ozemlju vzpostavljajo svoje organe oblasti
Podpora prebivalstva	odvisno od tipa upora, običajno imajo podporo večjega dela prebivalcev	nimajo podpore drugih etničnih manjšin, podpora deloma le na območjih s paštunskimi plemeni, v veliki meri kot posledica ustrahovanja
Izvajanje bojevanja znotraj vojaškega območja	aktivnosti se ne omejujejo le na vojaško območje, temveč se velikokrat izvajajo tudi širše	aktivnosti izvajajo izključno znotraj območja Afganistana, čeprav imajo svoja poveljstva in centre za urjenje v Pakistanu
Upoštevanje MHP	ne upoštevajo MHP in običajnih pravil vojskovanja	ne upoštevajo MHP in običajnih pravil vojskovanja
Upoštevanje notranje zakonodaje	ne upoštevajo notranje zakonodaje, običajno se borijo za padec vlade in proti okupatorju	ne upoštevajo notranje zakonodaje, borijo se za padec vlade in proti okupatorju

Talibani so teroristične oblike delovanja usmerili v civilno prebivalstvo, krajevno pa so se omejili na območje Afganistana. Teroristični napadi so bili vnaprej natančno načrtovani. V

letu 2011 so talibani izvedli več kompleksnih terorističnih napadov, v katerih so namerno povzročili veliko žrtev. Zavedajo se, da je medijsko poročanje o napadih dobra propaganda, posredno pa služi tudi ustrahovanju prebivalstva. Posebej izbrani cilji napadov so tudi zdravstvene, verske in šolske ustanove. Splošni namen takšne taktike je povzročanje stanja, v katerem se prebivalstvo ne počuti varno, vladne institucije pa so prikazane kot šibke, ker ne morejo zagotavljati varnosti vsem državljanom. Takšno stanje povzročajo s terorizmom. Navedeno potrjuje, da ima terorizem talibanov večino splošnih značilnosti terorizma.

Primerjava (glej graf 8.1) števila izvedenih napadov na civilne in vojaške cilje potrjuje, da se število napadov, v katerih so udeleženi civilni prebivalci, vsako leto povečuje. Po podatkih NCTC so talibani v letu 2011 izvedli 1635 napadov na civilne cilje, kar je 63 odstotkov vseh njihovih napadov.

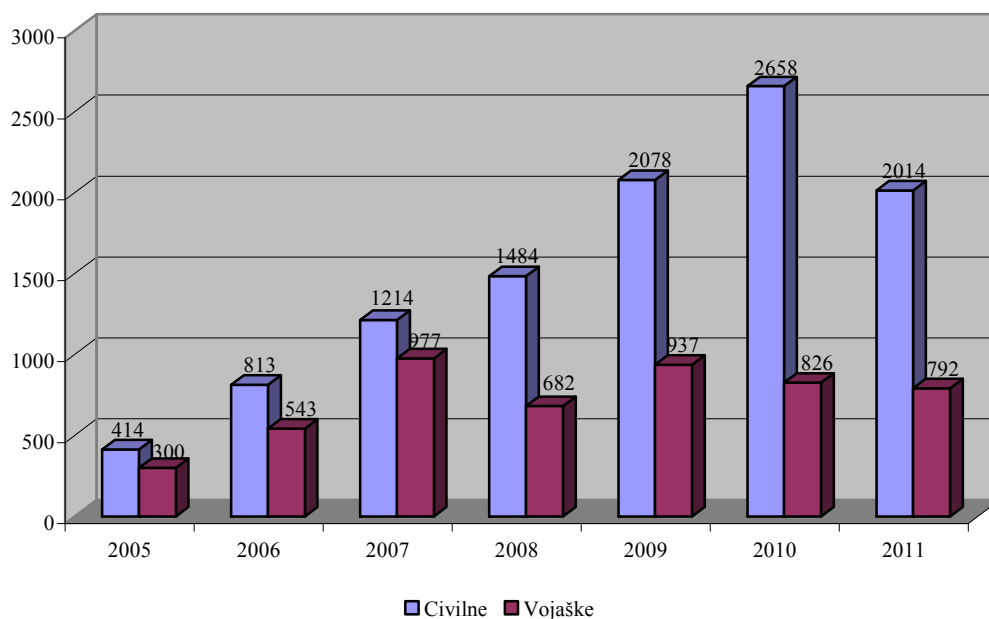
Graf 8.1: Primerjava napadov glede na cilj napada

Vir: National Counterterrorism Center (2012)

Primerjava števila smrtnih civilnih in vojaških žrtev (glej graf 8.2) potrjuje, da število civilnih smrtnih žrtev presega število vojaških. Vse od leta 2005 se število civilnih žrtev povečuje. Po podatkih NCTC je bilo v letu 2011 1214 smrtnih civilnih žrtev oziroma 72 odstotkov vseh smrtnih žrtev v Afganistanu. Številni civilisti so žrtve neposrednega napada in ne le kolateralna škoda. Povečevanje števila civilnih žrtev je posledica spremenjene taktike talibanov, v kateri je civilno prebivalstvo postalo njihov primarni cilj.

Graf 8.2: Primerjava števila civilnih in vojaških smrtnih žrtev

Vir: National Counterterrorism Center (2012)

9 SKLEP

V teoretičnem delu magistrskega dela sem predstavil osnovne značilnosti sodobnih uporniških in terorističnih organizacij. Razumevanje temeljnih pojmov, kot sta gverila in terorizem, je za preučevanje in razumevanje asimetričnega vojskovanja nujno. Asimetrično vojskovanje kot posledica velike vojaške in ekonomske premoči ene od vpletenih strani povzroča, da šibkejša stran uporablja za doseg zmage vsa sredstva in oblike, pri čemer je ne zanima, ali je to dovoljeno in v skladu s pravili vojskovanja. V sodobnih oboroženih spopadih postaja asimetrično vojskovanje značilnost uporniških skupin, ki v nekaterih točkah postajajo primerljive s terorističnimi skupinami. Ugotovitve iz teoretičnega dela sem upošteval v nadaljevanju, kjer sem preučeval vojskovanje talibanov. Z ugotovitvami lahko potrdim svoje hipoteze.

1. Glavna hipoteza: V uporniškem vojskovanju talibanov je uporaba terorističnih metod prevladujoča taktika njihovega vojskovanja.

Talibani v uporabi uporabljajo gverilsko bojevanje, v katero so vključili veliko mero terorizma, usmerjenega neposredno v civilno prebivalstvo, s katerim poskušajo doseči končni cilj. Talibansko uporniško gibanje postaja primerljivo s terorističnimi skupinami, iz katerih črpa

navdih za svoje teroristično delovanje. V boju proti ZDA oziroma svetovnemu hegemonu, kot jih sami imenujejo, sta globalizacija in islamski radikalizem postala osnovna motiva, ki ju talibani v asimetrični obliki vojskovanja uspešno izkoriščajo. Zavedajo se, da samo z gverilskim načinom vojskovanja ne morejo premagati sil ISAF in ANSF in da za doseg svojega cilja potrebujejo podporo prebivalstva. S samomorilskimi napadi, umori, atentati in ustrahovanjem lahko prisilijo prebivalstvo v podporo, predvsem na območjih, kjer sile ANSF in ISAF niso prisotne. Prebivalstvo Afganistana je zelo različno in v večini ne podpira talibanov, še manj pa si želi njihovega povratka na oblast. Dobro se še spominja obdobja njihove vladavine in si ne želi ponovnega tiranskega režima. Talibani manjšo podporo uživajo le na južnih območjih z večinsko pašunsko etnijo, iz katere pravzaprav tudi izhajajo. Tudi na teh območjih lahko dosežejo večinsko podporo prebivalstva le z uporabo nasilja in ustrahovanja. Od leta 2005 postajata prebivalstvo in njegova podpora ključni element za zmago v vojni. Upor brez podpore prebivalstva ne more uspeti, zato je prebivalstvo primarni cilj. Podporo prebivalstva pa si prizadevata doseči tudi osrednja vlada in mednarodna skupnost. Z nasiljem nad prebivalstvom si talibani zagotavljajo podporo in v tem nasilju so postale teroristične oblike osnovno sredstvo. Kompleksni samomorilski napadi in napadi z IED, atentati, javne usmrtitve, ustrahovanje prebivalstva z grožnjami in kaznovanje so postali vsakdanost v afganistanskem življenju.

Analiza oblik vojskovanja talibanov je pokazala, da za doseg svojega končnega cilja uporabljajo asimetrične oblike vojskovanja tako v napadih na vojaške kot na civilne cilje. Zaradi spoznanja, da ne morejo neposredno ogroziti in premagati sil ISAF in ANSF, so svoje napade usmerili v civilno prebivalstvo. Številna teroristična dejanja so večji in odmevnejši del talibanskega upora. Samomorilski napadi, atentati in uboji, predvsem pa žrtve, ki so povzročene kot posledica delovanj IED, so glavni in najštevilnejši vzrok civilnih in tudi vojaških žrtev. Število izvedenih terorističnih napadov in z njimi povzročenih smrtnih žrtev potrjuje mojo prvo hipotezo v celoti.

2. Izvedbena hipoteza: Talibani so za doseganje končnega cilja asimetrično obliko vojskovanja usmerili predvsem v civilno prebivalstvo.

Talibani se zavedajo, da je podpora prebivalstva ključnega pomena za zmago. Na območjih, kjer jih prebivalstvo ne podpira, poskušajo izsiliti podporo. V letu 2006 so povečali število napadov na sile ISAF in ANSF ter na civilno prebivalstvo. Civilno prebivalstvo je zaradi terorističnih metod postalo najbolj ranljiv cilj. Večina civilnih žrtev talibanov ni bila

naključna, temveč rezultat vnaprej dobro premišljenih dejanj, ki so jih izvedli z uporabo IED, samomorilskimi napadi, atentati ali usmrčitvami. Zaradi spodkopavanja vpliva vlade in širjenja lastnega vpliva je civilno prebivalstvo postalo primarni cilj napadov talibanov. S takšno obliko vojskovanja povzročajo strah med civilnim prebivalstvom. Z vidika upornikov je asimetrično vojskovanje v primerjavi s konvencionalnim veliko bolj učinkovito. V nasprotju z nekonvencionalnim vojskovanjem povzroča konvencionalno vojskovanje, ob upoštevanju pravil vojskovanja, veliko manj škode in žrtev med civilnim prebivalstvom. Čeprav so v terorističnih napadih najbolj prizadete primarne tarče, pa je po Primorcu posredna tarča veliko bolj pomembna, saj je njen cilj prisiliti nekoga, da stori nekaj, česar drugače ne bi. Če to dosežemo z ustrahovanjem, ki je posledica nasilja nad nedolžnim – ubijanje, pohabljanje ali druge oblike hudega škodovanja ali groženj z nasiljem –, potem je takšna posredna strategija terorizem (Primorac 2004, 48). Posamezniku, ki se počuti ogroženega, je veliko lažje vsiliti tujo voljo in način življenja. Talibani s takšno taktiko poskušajo prebivalcem vsiliti svojo politiko in strogo obliko islamske vere, katere nosilci so sami. Z asimetričnim vojskovanjem (samomorilski napadi, uporaba IED, zastraševanje, ugrabitve, umori) povzročajo nezaupanje prebivalstva v varnost in upajo, da lahko takšno stanje pripelje do zahteve prebivalstva po spremembi politične oblasti.

V začetnem obdobju upora so bili napadi usmerjeni v vojaške cilje, ki so bili primarni cilj. Zaradi povezave s teroristično skupino Al Kaida in drugimi islamskimi terorističnimi skupinami so talibani v letu 2006 spremenili svojo taktiko in napade preusmerili v civilno prebivalstvo. Delež civilnih žrtev se povečuje in je v letu 2011 predstavljal že 72 odstotkov vseh civilnih žrtev. V enakem obdobju se je povečalo število samomorilskih napadov, napadov z IED in drugih napadov, s katerimi se ustrahuje civilno prebivalstvo. Povečano število napadov in smrtnih žrtev med civilnim prebivalstvom je posledica namernega in načrtovanega nasilja nad civilnim prebivalstvom, tudi takrat, ko so cilj napada bili legitimni vojaški cilji. Razmerje, v katerem je število izvedenih napadov in povzročenih žrtev izrazito večje med civilnim prebivalstvom, v celoti potrjuje mojo drugo hipotezo.

Afganistansko prebivalstvo je v štirih desetletjih državljanske vojne več kot naveličano nemirov, kaosa in slabih življenjskih razmer. Želi si miru in napredka na gospodarskem, socialnem, kulturnem in vseh drugih področjih, ki mu bodo omogočali boljše življenje. Upor talibanov ni niti upravičen niti legitimen. Afganistan pripada vsem prebivalcem Afganistana. Večina prebivalstva zahtev in ciljev talibanov ne podpira, ne podpira jih niti celotna pašunska etnična skupnost, iz katere v večini izhaja talibanska uporniška skupina. Uvedba ponovnega

strogega talibanskega režima prebivalcev po dolgem obdobju vojn in naporov mednarodne skupnosti za vzpostavitev miru ne zanima. Večina prebivalcev takšnim spremembam ni naklonjena, čeprav si afganistanska družba želi v vladi videti tudi talibane, vendar le kot del politične strankarske organiziranosti v Afganistanu. Politika talibanov je povzročila mnogo gorja vsem prebivalcem Afganistana. Kljub zahodnim pogledom in lastnemu pojmovanju demokracije pa je treba v čim večji meri upoštevati afganistanski način življenja, saj so Afganistanci, ne glede na številne vojne, uspeli preživeti in živeti na svoj način, ki ga sprejemajo kot tradicijo in se mu ne želijo odreči.

10 LITERATURA

1. Afghanistan Conflict Monitor (ACM). *IED Attack*. 2011. Dostopno prek: <http://www.conflictmonitors.org/countries/afghanistan/facts-and-figures/violent-incidents/ied-attacks> (17. marec 2012).
2. Afghanistan Independent Human Rights Commission. 2008. *Insurgent Abuses Against Afghan Civilians*. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/refworld/category,COI,AIHR/RC,,4a03f7a82,0.html> (17. marec 2012).
3. Afshar, Shahid, Chris Samples in Thomas Wood. 2008. *The Taliban An Organizational Analysis*. Dostopno prek: <http://www.humansecuritygateway.com/showRecord.php?RecordId=23800> (26. februar 2012).
4. American Foreign Policy Council. 2011. *World Almanac of Islamism: Taliban*. Dostopno prek: <http://almanac.afpc.org/taliban> (26. februar 2012).
5. Anžič, Andrej. 2002. *Mednarodni terorizem – varnostni izzivi in dileme*. Teorija in praksa 39 (3): 454–466. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20023Anzic.pdf> (17. marec 2012).
6. Bhattacharya, Sanchita. 2011. *Afghanistan: Messengers Of Death - Analysis*. Dostopno prek: <http://www.eurasiareview.com/06092011-afghanistan-messengers-of-death-analysis/> (22. marec 2012).
7. Bodansky, Yossef. 2002. *Mož, ki je napovedal vojno Ameriki in korenine islamskega terorizma*. Ljubljana: Orbis, d. o. o.
8. Brinc, Darija, Tamara Derman-Zadravec, Branimir Furlan, Tadeja Hafner. 2006. *Angleško-slovenski vojaški terminološki slovar*. Maribor: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

9. Brook, Tom Vanden. 2012. *IED attacks in Afghanistan set records*. Dostopno prek: <http://www.usatoday.com/news/world/story/2012-01-25/IEDs-afghanistan/52795302/1> (17. marec 2012).
10. Buffaloe, L. David. 2006. *Defining Asymmetric Warfare*. Arlington: The institute of Land Warfare.
11. Caldwell, John. 2011. *Understanding The Basic of Improvised Explosive Devices*. Dostopno prek: <https://www.cimicweb.org/Pages/CFCAfghanistanReports.aspx> (5. marec 2012).
12. ---. 2011a. *Afghanistan: Improvised Explosive Devices, Trends and Issues: October 2011 in Review*. Dostopno prek: http://www.silobreaker.com/afghanistan-improvised-explosive-devices-trends-and-issues-october-2011-in-review-5_2265025090506719232 (15. marec 2012).
13. Chesser, Susan. 2012. *Afghanistan Casualties: Military Forces and Civilians*. Dostopno prek: <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/R41084.pdf> (6. marec 2012).
14. Čuček, Janez. 1981. *Terorizem*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
15. FM 3-07.22 - United States Army. 2004. *Army Field Manual FM 3-07.22 - Counterinsurgency Operations*. Washington: Department of the Army. Dostopno prek: www.fas.org/irp/doddir/army/fmi3-07-22.pdf (27. februar 2012).
16. FM 3-24 - United States Marine Corps. 2006. *Army Field Manual FM 3-24 (MCWP 3-33.5) - Counterinsurgency*. Washington: Marine Corps. Dostopno prek: www.fas.org/irp/doddir/army/fm3-24.pdf (26. februar 2012).
17. FM 3-05.130. United States Army. 2008. *Army Field Manual FM 3-05.130 - Army Special Operations Forces Unconventional Warfare*. Washington: Department of the Army. Dostopno prek: www.fas.org/irp/doddir/army/fm3-05-130.pdf (27. februar 2012).
18. Fossati, Marco. 2005. *Terorizem in teroristi*. Ljubljana: Založba Sophia.
19. Furlan, Branimir. 2002. *Vojna brez omejitev. Obramba 34 (1)*. Ljubljana: Delo tiskarna, d. d.
20. Furlan, Branimir, Davorin Rečnik, Rudi Vrabič, Vasilije Maraš, Janez Cerkovnik, Branko Špur, Miloš Šonc, Marjan Tušak, Marijan Ivanuša, Boris Gorjup, Kamil Lasič, Martin Kojadin, Marko Unger. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor, d.o. o.
21. Giannini, Renata. 2010. *Afghanistan Improvised Explosive Divices (IED)*. Dostopno prek: https://www.cimicweb.org/Documents/CFC%20AFG%20Security%20Archive/IED_01_Sept_2010.pdf (5. marec 2012).
22. Giustozzi, Antonio. 2008. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*. New York: Columbia Univeristy Press.

23. ---. 2010. *Negotiating with the Taliban - issues and prospects*. New York: The Century Foundation.
24. Global security organization. 2010. *International Security Assistance Force - ISAF*. Dostopno prek: http://www.globalsecurity.org/military/ops/oef_orbat_isaf_100806.htm (26. marec 2012).
25. Guevara, Ernesto. 2008. *Gverila*. Ljubljana: Karantanija.
26. Gutman, Roy in David Rieff. 1999. *Crimes of War: What the public Should Know*. London: W.W. Norton & Company Ltd.
27. Hanasz, Paula. 2008. *Talibani: dvojna osebnost*. Revija NATO. Dostopno prek: http://www.nato.int/docu/review/2008/04/AP_BOOK/SL/index.htm (27. februar 2012).
28. iCasualties.org. 2011. *Operation Enduring Freedom*. Dostopno prek: <http://icasualties.org/OEF/index.aspx> (17. marec 2012)
29. Joint Improvised Explosive Defeat Organization (JIEDO). 2011. *Annual report 2010*. Dostopno prek: <https://www.jieddo.dod.mil/resources.aspx> (22. januar 2012).
30. Jogan, Savin. 1997. *Mednarodno vojno (humanitarno) pravo*. Ljubljana: Uprava za razvoj MORS.
31. Katzman, Kenneth. 2008. *Afghanistan: Post - War Governance, Security, and U.S. Policy*. US Congress. Washington: Congressional Research Service.
32. ---. 2009. *Afghanistan: Post - Taliban Governance, Security, and U.S. Policy*. Washington: Congressional Research Service.
33. ---. 2011. *Afghanistan: Post - Taliban Governance, Security, and U.S. Policy*. Washington: Congressional Research Service.
34. Khan, Abdullah. 2012. *Annual Report 2011: Decline in Suicide Attacks - Security Situation in Pakistan Significantly Improved*. Islamabad: Conflict Monitoring Center.
35. Korošec, Damjan, in Ljubo Bavcon. 2003. *Mednarodno kazensko pravo*. Ljubljana: Pravna fakulteta.
36. Kožar, Jernej. 2001. *Diskontinuitete v času – I. del: Terorizem*. Dostopno prek: <http://www2.arnes.si/~sggaler/exhibitions/terorism/teror-slo.htm> (2. marec 2012).
37. Kranjc, F. Marijan. 1998. *Balkanski vojaški poligon*. Dostopno prek: <http://users.volja.net/marijankr/dok/specialna-vojna.doc> (26. februar 2012).
38. Laqueur, Walter. 1984. *Guerrilla*. Boulder in London: Westview Press.
39. Livingston, S. Ian, in Michael O'Hanlon. 2012. *Afghanistan Index Tracking Variables of Reconstruction & Security in Post-9/11 Afghanistan - Januar 30, 2012*. Washington: The Brookings Institution. Dostopno prek: [/foreign-policy/afghanistan-index.aspx](http://foreign-policy/afghanistan-index.aspx) (27. februar 2012).

40. ---. 2012a. *Afghanistan Index Tracking Variables of Reconstruction & Security in Post-9/11 Afghanistan - March 31, 2012*. Washington: The Brookings Institution. Dostopno prek: <http://www.brookings.edu/foreign-policy/afghanistan-index.aspx> (27. april 2012).
41. Maley, William. 2007. *Provincial Reconstruction Teams in Afghanistan - how they arrived and where they are going*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue3/english/art2.html> (28. februar 2012).
42. Mausner, Adam, in Antony H. Cordesman. 2010. *Reforming ANSF Metrics: Improving the CUAT System*. Washington: Center for Strategic & International Studies. Dostopno prek: http://csis.org/files/publication/100811_ANSF.CUAT_reform.pdf (26. februar 2012).
43. McKenzie, F. Kenneth Jr.. 2000. *The Revenge of the Melians: Asymmetric Threats and the Next QDR*. Washington: U.S. Government Printing Office.
44. Meyerle, Jerry, in Carter Malkasian. 2009. *Insurgent Tactics in Southern Afghanistan 2005-2008*. Dostopno prek: <http://publicintelligence.net/ufouo-insurgent-tactics-in-southern-afghanistan-2005-2008/> (5. marec 2012).
45. Metz, Steven, in Douglas V. Johnson II. 2001. *Asymmetry and U.S. Military Strategy: Definition, Background, and Strategic Concepts*. Carlisle: Strategic Studies Institute.
46. National Counterterrorism Center (NCTC). 2012. *Worldwide Incidents Tracking System - WITS*. Dostopno prek: <https://wits.nctc.gov/FederalDiscoverWITS/index.do?N=0> (17. marec 2012).
47. Nedog, Janez. 2001. *Asimetrični spopad*. Revija Obramba 33 (10). Ljubljana: Delo tiskarna, d. d.
48. ---. 2002. *Samomorilski napadi*. Obramba 34 (3). Ljubljana: Delo tiskarna, d. d.
49. Newman R. Graeme, in Ronald V. Clarke. 2010. *Policijska dejavnost proti terorizmu: učbenik za vodilno osebje*. Ljubljana: Tipografija, d. o. o.
50. Paul, Thaza Varkey. 1994. *Asymmetric Conflicts: War Initiation by Weaker Powers*. Cambridge: Cambridge University Press.
51. Pettiford, Lloyd, in Savid Harding. 2005. *Terorizem*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
52. Piskar, Rihard. 2002. *Kaj je asimetrija pri vojskovanju*. Obramba 34 (4). Ljubljana: Delo tiskarna, d. d.
53. Prezelj, Iztok. 2006. *Teroristično ogrožanje nacionalne varnosti Republike Slovenije*. Ujma 20. Dostopno prek: <http://www.sos112.si/slo/tdocs/ujma/2006/prezelj.pdf> (15. februar 2012).
54. Primorac, Igor. 2005. *Terorizem*. Ljubljana: Biro M.

55. Purg, Adam. 1997. *Boj proti mednarodnemu terorizmu*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
56. Qazi, H. Shehzad. 2011. *The Neo-Taliban, Counterinsurgency & the American Endgame in Afghanistan*. Dostopno prek: http://www.ispu.org/pdfs/586_ISPU%20Report_Neo%20Taliban_Qazi_WEB.pdf (27. februar 2012).
57. Radin, C. J. 2011. *Afghanistan National Army - update May 2011*. Dostopno prek: http://www.longwarjournal.org/archives/2011/05/afghan_national_army_4.php (27. februar 2012).
58. Ramsey, Amber, in Steven A. Zyck. 2011. *The Kabul Attack Network*. Dostopno prek: https://www.cimicweb.org/Documents/CFC%20Afghanistan%20-%20Public%20RFI%20Responses/CFC_Afghanistan_RFI_Kabul_Attack_Network-Jul2011.pdf (17. marec 2012).
59. Rogio, Bill. 2010. *The Afghans Top Leader's*. Dostopno prek: http://www.longwarjournal.org/archives/2010/02/the_talibans_top_lea.php (26. februar 2012).
60. Rutting, Thomas. 2009. *The Other Side Dimensions of the Afghan Insurgency: Causes, Actors and Approaches to 'Talks'*. Kabul: Afghanistan Analysts Network.
61. Sancin, Vasilka, Dominika Švarc in Matjaž Ambrož. 2009. *Mednarodno pravo oboroženih spopadov*. Ljubljana: Littera Picta, d. o. o.
62. Sharp, Gene. 2010. *A Conceptual Framework for Liberation - Fourth U.S. Edition*. Boston: The Albert Einstein Institution.
63. Shultz, H Richard. 2008. *Global Insurgency Strategy and the Salafi Jihad Movement*. Suite : USAF Institute for National Security Studies.
64. Smith, Rupert. 2005. *The Utility of Force: The Art of War in the Modern World*. London: Allen Lane, an imprint of Penguin Books Ltd.
65. Special General Inspector for Afghanistan Reconstruction. 2010. *Actions Needed to Improve Reliability of Afghan Security Force Assessment*. Dostopno prek: <http://www.sigar.mil/pdf/audits/SIGAR%20Audit-10-11.pdf> (27. februar 2012).
66. Svete, Uroš. 2002. *Asimetrično vojskovanje kot sodobni izziv*. Slovenska vojska 10 (8). Ljubljana: Schwarz, d. o. o.
67. ---. 2006. *Množična občila v asimetričnem vojskovanju*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2006/sv06_16.pdf (15. februar 2012).
68. Svete, Uroš, Damjan Guštin in Damir Črnčec. 2011. *Asimetrija in nacionalna varnost: od zgodovinskih izkušenj do sodobnih izzivov*. Ljubljana: Defensor.

69. Svete, Uroš, Maja Garb, Vladimir Prebilič, Jelena Juvan. 2011a. *Sodobni pristopi k šolanju častnikov: primer vojaško obramboslovnega modula*. Ljubljana: Tiskarna Collegium graphicum, d. o. o.
70. Suljagić, Emir, in Irham Čečo. 2001. *Zemlja bez vlade, žena, škola i zdravlja*. Dostopno prek: <http://www.bhdani.com/arhiva/225/felj.shtml> (25. februar 2012).
71. Tanner, Stephen. 2002. *Afghanistan - a military history from Alexander the great to the war against the Taliban*. Philadelphia: Da Capo press.
72. Thackrah, John Richard. 2004. *Dictionary of Terrorism*. New York: Routledge.
73. The Government Accountability Office. 2011. *Afghanistan security: Afghan Army Growing, but Additional Trainers Needed; Long-term Costs Not Determined*. Washington: U.S. Government Accountability Office. Dostopno prek: <http://www.gao.gov/new.items/d1166.pdf> (27. februar 2012).
74. The Senlis Council. 2007. *Countering the insurgency in Afghanistan: Friends and Making Enemies*. London: MF Publishing LTD.
75. Thornton, Rod. 2007. *Asymmetric Warfare*. Cambridge: Polity Street.
76. United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA). 2007. *Suicide Attacks in Afghanistan (2001-2007)*. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49997b00d.html> (15. marec 2012).
77. ---. 2009. *Afghanistan Annual Report 2008 - Protection of civilians in armed conflict*. Dostopno prek: <http://unama.unmissions.org/> (9. januar 2012).
78. ---. 2010. *Afghanistan Annual Report 2009 - Protection of civilians in armed conflict*. Dostopno prek: <http://unama.unmissions.org/> (9. januar 2012).
79. ---. 2011. *Afghanistan Annual Report 2010 - Protection of civilians in armed conflict*. Dostopno prek: <http://unama.unmissions.org/> (9. januar 2012).
80. ---. 2011a. *Afghanistan Midyear Report 2011 - Protection of civilians in armed conflict*. Dostopno prek: <http://unama.unmissions.org/> (20. marec 2012).
81. ---. 2012. *Afghanistan Annual Report 2011 - Protection of civilians in armed conflict*. Dostopno prek: <http://unama.unmissions.org/> (20. marec 2012).
82. United States Department of Defense. 2009. *Joint Publication 3 - 26: Counterterrorism*. Dostopno prek: http://www.fas.org/irp/doddir/dod/jp3_26.pdf (2. marec 2012).
83. ---. 2011. *Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan*. Dostopno prek: http://www.defense.gov/pubs/pdfs/October_2011_Section_1230_Report.pdf (27. februar 2012).
84. ---. 2011a. *Justification for FY 2012 Overseas Contingency Operations Afghanistan Security Forces Fund*. Washington: Office of the Secretary of Defense.

85. ---. 2012. *Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan*. Dostopno prek: http://www.defense.gov/pubs/pdfs/Report_Final_SecDef_04_27_12.pdf (24. maj 2012).
86. Verbinc, Franc. 1997. *Slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
87. Vlada Republike Slovenije. 2011. *Poročilo Vlade Republike Slovenije Državnemu zboru o uresničevanju Strategije sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah v letu 2010 in načrtih prihodnjega sodelovanja*. Vlada Republike Slovenije, številka 87100-9/2011/4.
88. *Vojni leksikon*. 1981. Beograd: Vojnoizdavački zavod.
89. Vuk, Pavel. 2004. *Afganistan: onstran javnih občil in javnosti razvitega sveta*. Ljubljana: Schwarz, d. o. o. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2004/sv04_12.pdf (25. februar 2012).
90. Vukasović, Božo. 2006. *Terorizam (I. dio)*. Dostopno prek: <http://www.hrvatski-vojniki.hr/hrvatski-vojniki/0872006/teror.asp> (19. februar 2012).
91. Yoo, C. John, in James C. Ho. 2003. *The status of Terrorists*. Dostopno prek: <http://www.escholarship.org/uc/item/7kt6n5zf?display=all> (15. marec 2012).
92. Young, Jason. 2007. *Afghanistan: The Taliban*. Dostopno prek: <http://www.parl.gc.ca/Content/LOP/ResearchPublications/prb0727-e.htm> (26. februar 2012).
93. Younossi, Obaid, Peter Dahl Thruelsen, Jonathan Vaccaro, Jerry M. Salinger in Brian Grady. 2009. *The long March Building an Afghan National Army*. Santa Monica: RAND Corporation.
94. Žabkar, Anton. 2003. *Marsova dediščina, temelji vojaških ved, 1. knjiga*. Ljubljana: Tisk tiskarna LITTERA PICTA.